

T.C.
SİİRT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

Zahir ERZEN

**ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE ÖĞRETMENLERİN
TOPLUMDAKİ SAYGINLIĞININ BAZI DEĞİŞKENLER
AÇISINDAN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Cevdet EPÇAÇAN

SİİRT - 2017

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Siirt Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “Öğretmen Görüşlerine Göre Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

Tezimin 2 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

A handwritten signature in blue ink, appearing to be "Zahir Erzen".

18/07/2017

Zahir ERZEN

T.C.
SİİRT ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Yrd. Doç. Dr. Cevdet EPÇAÇAN danışmanlığında, Zahir ERZEN tarafından hazırlanan bu çalışma 18/07/2017 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

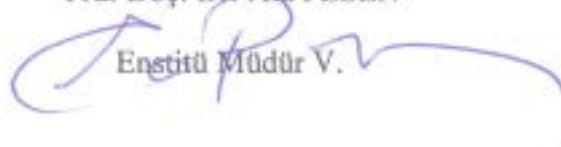
Başkan	: Doç. Dr. Bayram AŞILIOĞLU	İmza:
Jüri Üyesi	: Yrd. Doç. Dr. Taha YAZAR	İmza:
Jüri Üyesi	: Yrd. Doç. Dr. Faysal ÖZDAŞ	İmza:
Jüri Üyesi	: Yrd. Doç. Dr. Ata PESEN	İmza:
Jüri Üyesi	: Yrd. Doç. Dr. Cevdet EPÇAÇAN	İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir.

18.. / 07 / 2017

Yrd. Doç. Dr. Ata PESEN

Enstitü Müdürü V.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	V
ABSTRACT	VI
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	VII
TABLolar DİZİNİ	VIII
ŞEKİLLER DİZİNİ	X
TEŞEKKÜR	XI
GİRİŞ	1
I. PROBLEM DURUMU	1
II. ARAŞTIRMANIN AMACI	4
III. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	5
IV. VARSAYIMLAR	5
V. SINIRLILIKLAR	5
VI. TANIMLAR.....	6
BİRİNCİ BÖLÜM	7
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	7
1.1. TARİHSEL SÜREÇTE ÖĞRETMENLERİN TOPLUMSAL STATÜSÜ.....	10
1.1.1. Osmanlı Döneminde Öğretmenlerin Toplumsal Statüsü.....	10
1.1.2. Cumhuriyet Döneminde Öğretmenlerin Toplumsal Statüsü	12
1.2. ÖĞRETMENLERİN TOPLUMDAKİ SAYGINLIĞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER.....	13
1.2.1. Cinsiyet	13
1.2.2. Öğrencilerin Konumu ve Yaşı	14
1.2.3. Genel Ücret Düşüklüğü	14
1.2.4. Branş (Uzmanlık Alanı).....	19
1.2.5. Öğretmenlik Hizmetinin Toplumsal Değeri	20
1.2.6. Öğretmenlerin Toplumsal Kökeni	21

1.2.7. Kıdem ve Yaş.....	22
1.2.8. Öğretmenliği Tercih Eden Öğrenci Profili	23
1.2.9. Mesleğe Giriş İçin Gerekli Olan Eğitim Süresi	24
1.2.10. Öğretmen Niteliği	25
1.2.11. Çalışma Koşulları	27
1.2.12. Medya	29
1.2.13. Kültürel Saygınlık.....	29
1.2.14. Öğretmen Dağılımındaki Dengesizlik	30
1.3. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	32
1.3.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	32
1.3.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	36
İKİNCİ BÖLÜM.....	38
YÖNTEM.....	38
2.1. ARAŞTIRMA MODELİ.....	38
2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM	39
2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	41
2.3.1. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığı Ölçeği	41
2.3.1.1. Faktör Analizi.....	42
2.3.2. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığı Görüşme Formu.....	45
2.4. VERİLERİN TOPLANMASI	46
2.5. VERİLERİN ANALİZİ.....	46
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	48
BULGULAR	48
3.1. NİCEL BULGULAR	48
3.1.1. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığına İlişkin Öğretmenlerin Genel Görüşleri ile İlgili Bulgular	48
3.1.2. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığına Dair Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular	52

3.1.3. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığına Dair Medeni Durum Değişkenine İlişkin Bulgular	52
3.1.4. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığına Dair Görev Yeri Değişkenine İlişkin Bulgular	53
3.1.5. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığına Dair Mezuniyet Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulgular	53
3.1.6. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığına Dair Meslekî Deneyim Değişkenine İlişkin Bulgular	54
3.1.7. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığına Dair Görev Yaptığı Kademe Değişkenine İlişkin Bulgular	55
3.2. NİTEL BULGULAR.....	55
3.2.1. Öğretmenlerin Saygınlığı Kavramına İlişkin Bulgular.....	56
3.2.2. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığını Olumlu Etkileyen Etmenlere İlişkin Bulgular	58
3.2.3. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığını Olumsuz Etkileyen Etmenlere İlişkin Bulgular	60
3.2.4. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığının Öğretmenlerin Kişisel Yaşamı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Bulgular	64
3.2.5. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığının Öğretmenlerin Sosyal Yaşamı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Bulgular	65
3.2.5. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığı Üzerinde Öğretmenlerin Nasıl Bir Etkisi Olduğuna İlişkin Bulgular	66
3.2.6. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığında Geçmişle Bugün Arasında Nasıl Bir Fark Olduğuna İlişkin Bulgular.....	69
3.2.7. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığının Gelecekte Nasıl Olacağına İlişkin Bulgular	71
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	73
TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER	73
4.1. TARTIŞMA VE SONUÇ.....	73
4.1.1. NİCEL SONUÇLAR.....	73
4.1.1.1. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Tartışma ve Sonuç.....	75

4.1.1.2. Medeni Durum Değişkenine İlişkin Tartışma ve Sonuç.....	75
4.1.1.3. Görev Yeri Değişkenine İlişkin Tartışma ve Sonuç	76
4.1.1.4. Mezuniyet Düzeyi Değişkenine İlişkin Tartışma ve Sonuç.....	76
4.1.1.5. Mesleki Deneyim Değişkenine İlişkin Tartışma ve Sonuç.....	76
4.1.1.6. Görev Yaptığı Kademe Değişkenine İlişkin Tartışma ve Sonuç	77
4.1.2. NİTEL SONUÇLAR.....	77
4.1.2.1. Öğretmenlerin Saygınlığı Kavramına İlişkin Tartışma ve Sonuç.....	77
4.1.2.2. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığını Olumlu Etkileyen Etmenlere İlişkin Tartışma ve Sonuç	77
4.1.2.3. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığını Olumsuz Etkileyen Etmenlere İlişkin Tartışma ve Sonuç	78
4.1.2.4. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığının Öğretmenlerin Kişisel Yaşamı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Tartışma ve Sonuç	78
4.1.2.5. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığının Öğretmenlerin Sosyal Yaşamı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Tartışma ve Sonuç	79
4.1.2.6. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığı Üzerinde Öğretmenlerin Nasıl Bir Etkisi Olduğuna İlişkin Tartışma ve Sonuç.....	79
4.1.2.7. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığında Geçmişle Bugün Arasında Nasıl Bir Fark Olduğuna ve Toplumdaki Saygınlığının Gelecekte Nasıl Olacağına İlişkin Tartışma ve Sonuç	79
4.2. ÖNERİLER	80
4.2.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler	80
4.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	81
KAYNAKÇA	82
EKLER.....	93
EK-1. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığı Ölçeği	93
EK-2. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığı Görüşme Formu.....	95
EK-3. SCREE PLOT	96
ÖZGEÇMİŞ.....	97

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ****ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE ÖĞRETMENLERİN TOPLUMDAKİ SAYGINLIĞININ BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ****Zahir ERZEN****Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Cevdet EPÇAÇAN****2017, 97 sayfa****Jüri: Doç. Dr. Bayram AŞILIOĞLU****Yrd. Doç. Dr. Taha YAZAR****Yrd. Doç. Dr. Faysal ÖZDAŞ****Yrd. Doç. Dr. Ata PESEN****Yrd. Doç. Dr. Cevdet EPÇAÇAN**

Bu araştırma; öğretmenlerin toplumdaki saygınlığını bazı değişkenler açısından incelemek ve saygınlığın hangi düzeyde olduğunu, saygınlığı etkileyen etmenlerin neler olduğunu belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada nicel ve nitel veri toplama tekniklerinin birlikte kullanıldığı karma model kullanılmıştır. Araştırmanın nicel boyutunun örneklemini Batman ilinde görev yapan 989 öğretmen oluşturmaktadır. Nitel boyutunun çalışma grubu ise yine Batman ilinde görev yapan 40 öğretmenden oluşmuştur. Araştırmanın nicel verileri araştırmacı tarafından geliştirilen “Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığı Ölçeği” ile, nitel veriler ise yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Nicel veriler SPSS 24 paket programı kullanılarak aritmetik ortalama, standart sapma, t-testi, ANOVA, Tukey HSD ile analiz edilmiştir. Nitel veriler betimsel analiz yapılarak incelenmiştir.

Araştırmanın hem nicel hem de nitel boyutunun sonuçlarına göre öğretmenlerin toplumdaki saygınlığı “orta” düzeydedir. Kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre, bekâr öğretmenlerin evli öğretmenlere göre, görevde yeni olan öğretmenlerin daha deneyimli öğretmenlere göre, okul öncesi öğretmenlerinin diğer kademelerdeki öğretmenlere göre öğretmenlerin toplumdaki saygınlığına yönelik daha olumlu bir düşünceye sahip oldukları sonucu elde edilmiştir. Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğini toplumda saygın bir yerinin olması nedeniyle seçtikleri fakat toplumun öğretmene duyduğu saygının her geçen gün azaldığı sonucuna varılmıştır. Öğretmenlerin ekonomik imkânlarının yeterli olmadığı, öğretmenlerin toplumdaki saygınlığını olumsuz etkileyen önemli bir etkenin de öğretmenlerin ekonomik durumları ve aldıkları düşük ücret olduğu, bunun da öğretmenlerin kişisel ve sosyal yaşamı üzerinde olumsuz etkiler bıraktığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen, toplum, saygınlık.

ABSTRACT**MASTER'S THESIS****ACCORDING TO TEACHERS' VIEWS INVESTIGATION ON DIGNITY OF
TEACHERS IN SOCIETY FOR SOME VARIABLES****Zahir ERZEN****Advisor: Assistant Professor Cevdet EPÇAÇAN****2017, Page: 97****Jury: Associate Professor Bayram AŞILIOĞLU****Assistan Professor Taha YAZAR****Assistan Professor Faysal ÖZDAŞ****Assistan Professor Ata PESEN****Assistan Professor Cevdet EPÇAÇAN**

This research was conducted to examine teachers' dignity in society in terms of some variables and to determine what level of respectability is and what are the factors affecting reputation. In the study, a mixed model with both quantitative and qualitative data collection techniques was used. The sample of the research's quantitative dimension consists of 989 teachers working in Batman province. The working group of the qualitative dimension is composed of 40 teachers who work in Batman province. Quantitative data of the research was obtained by the "Teachers' Dignity in Society Scale", developed by the researcher and the qualitative data was obtained by the semi-structured interview form. Quantitative data were analyzed using arithmetic mean, standard deviation, t-test, ANOVA, Tukey HSD using the SPSS 24 packet program. Qualitative data were analyzed through descriptive analysis.

According to the results of both the quantitative and qualitative aspects of the research, the teachers' reputation in the society is "moderate". When compared to one another; the male teachers to female teachers, the single teachers to the married teachers, the teachers who are new in the task to the more experienced teachers, pre-school teachers to the teachers in other branches have a more positive opinion on the respect of the teachers in the society. As a result of the research the teachers have chosen the teaching profession because of being a in respectable place in the society, but the respect of society to teachers is decreasing day by day. An important factor that negatively affects the reputation of the teachers in the society is that the economic opportunities of the teachers are not enough, also an important factor that negatively affects teachers' reputation in the society is the economic situation of the teachers and the low wages they receive which has resulted in the negative effects of teachers on their personal and social life.

Key Words: Teacher, society, respectability.

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

%	: Yüzde
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ANOVA	: Analysis of Variance/Varyans Analizi
EĞİTİM-BİR-SEN	: Eğitimciler Birliği Sendikası
f	: Frekans
ILO	: International Labour Organization/Uluslararası Çalışma Örgütü
KMO	: Kaiser-Meyer Olkin
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MEM	: Milli Eğitim Müdürlüğü
N	: Araştırmaya Katılan Denek Sayısı
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development/ Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
Ö1	: Birinci sıradaki öğretmen
p	: Anlamlılık değeri
SPSS	: Statistical Packet for Social Sciences/Sosyal Bilimler için İstatistik Paketi
Ss	: Standart Sapma
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization/Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurulu
\bar{X}	: Aritmetik Ortalama

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1.1. Ülkelere Göre Yıllık Öğretmen Maaşlarının Karşılaştırması (2014 Yılı Verileri) Satın Alma Gücü Paritesine Göre ABD Doları.....	16
Tablo 1.2. Başlangıç'tan En Üst Dereceye Maaş Artış Oranı (%).....	17
Tablo 2.1. Öğretmenlerin Cinsiyet, Medeni Durum, Görev Yeri, Mezuniyet Durumu, Mesleki Deneyim ve Görev Yaptığı Kademe Değişkenine Göre Durumu.....	39
Tablo 2.2. Öğretmenlerin Cinsiyet, Görev Yeri, Mezuniyet Durumu, Mesleki Deneyim ve Görev Yaptığı Kademe Değişkenine Göre Durumu	40
Tablo 2.3. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığı Ölçeğinin Puan Aralıkları	42
Tablo 2.4. KMO ve Bartlett Testi Değerleri.....	42
Tablo 2.5. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığı Ölçeğinin Üç Faktörlü Yapısına İlişkin Varyans Değerleri.....	43
Tablo 2.6. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığı Ölçeğinin Döndürülmüş Faktör Yükleri	44
Tablo 2.7. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığı Ölçeğinin Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı Değerleri	45
Tablo 3.1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlere Uygulanan Saygınlık Ölçeğine Yönelik Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Güvenirlik Katsayısı Değerleri.....	48
Tablo 3.2. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığına İlişkin Ölçek Verilerine Göre Genel Görüşleri	51
Tablo 3.3. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığına İlişkin Katılımcıların Cinsiyete Göre Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları.....	52
Tablo 3.4. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığına İlişkin Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları.....	52
Tablo 3.5. Katılımcıların, Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığı Ölçeği Puanlarının Görev Yeri Değişkenine Göre Betimsel İstatistikleri ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	53
Tablo 3.6. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığına İlişkin Katılımcıların Mezuniyet Düzeyine Göre Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları.....	53
Tablo 3.7. Katılımcıların Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığı Ölçeği Puanlarının Mesleki Deneyim Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları	54
Tablo 3.8. Mesleki Deneyime Göre Tukey HSD Sonuçları.....	54

Tablo 3.9. Katılımcıların Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığı Ölçeği Puanlarının Kademe Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları	55
Tablo 3.10. Kademe Değişkenine Göre Tukey HSD Sonuçları.....	55
Tablo 3.11. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığına İlişkin Nitel Verilere Göre Genel Görüşleri	56
Tablo 3.12. Katılımcıların, Öğretmenlerin Saygınlığı Denince Akla Ne Geldiğine İlişkin Görüşleri	56
Tablo 3.13. Katılımcıların, Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığını Olumlu Etkileyen Etmelerin Neler Olduğuna İlişkin Görüşleri.....	58
Tablo 3.14. Katılımcıların, Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığını Olumsuz Etkileyen Etmelerin Neler Olduğuna İlişkin Görüşleri.....	60
Tablo 3.15. Katılımcıların, Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığının; Öğretmenlerin Kişisel Yaşamı Üzerinde Ne Gibi Etkileri Olduğuna İlişkin Görüşleri.....	64
Tablo 3.16. Katılımcıların, Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığının; Öğretmenlerin Sosyal Yaşamı Üzerinde Ne Gibi Etkileri Olduğuna İlişkin Görüşleri	65
Tablo 3.17. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığı Üzerinde Öğretmenlerin Nasıl Bir Etkisi Olduğuna İlişkin Görüşleri	66
Tablo 3.18. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığında Geçmişle Bugün Arasında Nasıl Bir Fark Olduğuna İlişkin Görüşleri	69
Tablo 3.19. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığının Gelecekte Nasıl Olacağına İlişkin Görüşleri	71

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. EK-3. SCREE PLOT96

TEŞEKKÜR

Bu araştırma süresince değerli yorum ve önerileriyle bana rehberlik eden, çalışmanın her aşamasında sabır ve özveriyle yardımını ve desteğini gördüğüm Tez Danışmanım saygıdeğer Yrd. Doç. Dr. Cevdet EPÇAÇAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Lisansüstü eğitimim boyunca derslerime giren ve engin tecrübelerinden faydalandığım Siirt Üniversitesi değerli ders hocalarım Doç. Dr. Hacı İsmail ARSLANTAŞ'a, Yrd. Doç. Dr. Ata PESEN'e, Yrd. Doç. Dr. Sevda KOÇ'a, Yrd. Doç. Dr. Çetin TAN'a; Dicle Üniversitesi ders hocalarım saygıdeğer Prof. Dr. Behçet ORAL'a, Doç. Dr. Ahmet ÇOBAN'a ve Yrd. Doç. Dr. Taha YAZAR'a teşekkür ederim. Ölçeğin ve görüşme formunun hazırlanması aşamasında görüşlerini aldığım Siirt Üniversitesi Eğitim Fakültesi değerli hocalarına da ayrıca teşekkür ederim.

Birçok konuda özellikle veri analizlerinde çok desteğini gördüğüm Öğretim Görevlisi Mithat ELÇİÇEK'e, çeviri anlamında yardımlarını gördüğüm çalışma arkadaşım yabancı dil öğretmeni sevgili Emrah ELYAKAN'a, ders ve tez aşamasında her türlü desteklerini gördüğüm yüksek lisans arkadaşlarıma özellikle Ebümüslüm AKSOY'a teşekkür ederim. Araştırmaya katılan öğretmenlere, ölçeklerin uygulanması sırasında desteklerini gördüğüm yönetici ve öğretmen arkadaşlarıma teşekkür ederim. Her konuda şefkat ve himayesini gördüğüm değerli okul müdürüm İhsan BOZKURT'a da teşekkürü bir borç biliyorum.

Tez çalışması süresince çoğu zaman ihmal ettiğim biriciklerim Sümeyye' me ve Muhammed Talha' ma da teşekkür eder, hayatlarında başarılar diliyorum.

Zahir ERZEN

Siirt, Temmuz-2017

GİRİŞ

Öğretmen görüşlerine göre öğretmenlerin toplumdaki saygınlığını belirlemek amacıyla yapılan araştırmanın bu bölümünde problem durumu, araştırmanın amacı ve önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve tanımlar yer almaktadır.

I. PROBLEM DURUMU

Toplumların geleceklere için yapılacak en önemli ve kapsamlı yatırım eğitime, insan yetiştirmeye yönelik yapılan yatırımdır. Bir toplumun her açıdan istendik yönde gelişmesi nitelikli insanlara ve bu insanları yetiştirecek öğretmenlere bağlıdır. Eğitim sisteminde kaliteyi belirleyen en önemli öğenin ve en dinamik unsurun öğretmenler olduğu (Karaman, Acar, Kılıç, Buluş ve Erdoğan, 2013: 104; Türk ve Çelik, 2013: 77; Akcan ve Polat, 2016: 297; Hatipoğlu ve Kavas, 2016: 1013; Yalçın, 2016: 1) düşünülmektedir. Çünkü eğitim sürecindeki bütün öğeler öğretmenle anlam kazanır ve öğretmen eğitimin icrasında en büyük etkiye sahiptir.

Eğitim sisteminde öğretmenin rolü ne kadar önemli ise öğretmenin toplumdaki statüsü ve saygınlığının da onun başarısı ve verimliliği üzerinde o kadar etkili olduğu söylenebilir. Nitekim statüsü ve saygınlığı yüksek olan meslekleri icra edenlerin daha yüksek motivasyonla çalıştığı ve mesleğe yönelik kaygılarının daha az olduğu görülmektedir (Karaman ve diğ., 2013: 106).

Bir meslek sahibinin mesleği ve kendisi hakkındaki düşünceleri ve yargıları o kişinin davranışlarına yön vermekte ve mesleği icra etme başarısını önemli ölçüde etkileyebilmektedir (Akyüz, 1978: 115). Dolayısıyla öğretmenlerin toplumun gözünde kendilerini ne kadar saygın gördükleri ve toplumun kendilerine olan bakış açılarını nasıl değerlendirdikleri mesleklerini icra etmede büyük önem arz etmektedir (Karaman ve diğ., 2013: 107). Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] tarafından yapılan bir araştırmanın sonucuna göre öğretmenler mesleklerine inanmakta fakat toplumun öğretmene verdiği değerden yakınmaktadır (Kolukısa, 1984; Aktaran: Arslanoğlu, 1992: 25).

Bir toplumun sağlıklı bir şekilde meydana gelmesinde ve gelişmesindeki en önemli unsur eğitim sistemidir. Eğitim sisteminin de temel öğesinin öğretmenler olduğu ve öğretmenlerin eğitim sürecinde diğer öğelere göre daha fazla etkileme gücüne sahip

olduğu (Başaran ve Aksu, 2007: 158) bilinmektedir. Sabır, özveri, fedakârlık ve yoğun çalışma gerektiren öğretmenlik mesleğinin severek ve isteyerek yapılması, meslekte başarılı olmak açısından çok önemlidir (Çapa ve Çil, 2000: 69).

Öğretmenlerin görevlerini verimli bir şekilde icra etmeleri öncelikle işlerini sevmelerine (Durmuşçelebi, Yıldız ve Saygı, 2017: 26), sonra da iyi bir yaşam ve çalışma koşullarına sahip olmalarına (Yıldırım ve Keskinılıç Kara, 2017: 574) bağılıdır. Yapılan birçok araştırma öğretmenlerin önemli bir kısmının motivasyonunun ve performansının düşük, tükenmişliklerinin yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Bunun nedeni olarak çeşitli faktörlerden söz edilebilir. Bunlar arasında, olumsuz çalışma koşulları ve yaşam kaygısı önemli etkenler olarak karşımıza çıkmaktadır (Jackson, Schwab & Schuler, 1986: 632; Bozak, Özdemir ve Seraslan, 2016: 101).

Milli Eğitim Bakanlığının Haziran 1982'de yayımlanan bir araştırmasında şöyle denilmektedir: Öğretmenlik mesleği artık yeteri kadar değer görmemektedir. Öğretmenler arasında mesleklerine, yaşam ve çalışma şartlarına ilişkin şikâyetler yaygınlaşmakta ve artmaktadır. Artık öğretmenlik gençler için cazibesini kaybetmekte ve en son tercih edilen bir meslek haline gelmektedir (Aktaran: Çapa ve Çil, 2000: 69).

Öğretmenlerin toplumdaki sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarındaki durumu, toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik alandaki düzeyinin anlaşılması açısından önemli bir göstergedir. Öğretmenler toplumların aynası durumundadır. Toplumların öğretmene ve öğretmenlik mesleğine verdikleri değer gelişmişlik düzeyi ile orantılıdır.

Bir mesleğin saygınlığı ile o mesleğin ekonomik getirisi, çalışanların maaşları, sosyal imkânları ve çalışma şartları arasında sıkı bir ilişki vardır. Toplumumuzda öğretmenlerin itibar ve saygınlığı diğer mesleklerle kıyaslandığında, onların çok gerisinde kaldığı görülmektedir (Çelikten, Şanal ve Yeni, 2005: 229). Dünyanın birçok ülkesinde öğretmenler, genellikle diğer mesleklere oranla daha az gelir elde etmektedir. Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ve Türkiye'de olduğu gibi... Bu nedenle düşük ücret, onların düşük statüde kalmalarına neden olmuştur. Ülkemizde de öğretmenlerin geçim sorunları ciddi boyutlara ulaşmıştır. Bu da öğretmenlerin toplum karşısındaki saygınlığını azaltmakta ve aşağılık kompleksine girmesine neden olmaktadır (Akyüz, 1978: 118; Tezcan, 1985: 360; Erden, 1998: 32).

“Dünyanın hiçbir yerinde eğitim sisteminin kalitesi, öğretmenlerin kalitesini geçmiyor.” diyen eğitim uzmanı Andreas Schleicher (2012) bu konu ile ilgili şu tespitlerde bulunmuştur: Eğitimde yüksek başarı yakalayan Güney Kore ve Lüksemburg gibi ülkeler eğitim felsefelerinde ve eğitim politikalarında ciddi bir değişikliğe giderek öğretmenlik mesleğinin toplumdaki saygınlığına önem verdiler. Öğretmenlik mesleğine aday seçerken çok titiz davrandılar ve öğretmenliği tercih edilebilen saygın bir konuma getirdiler. Eğitime ayrılan kaynakları verimli kullandılar. Güney Kore eğitim için ayrılan kaynakları öğretmen maaşlarının arttırılmasında kullanırken, Lüksemburg bu kaynakları eğitim ortamları için kullanmıştır. Güney Kore’nin PISA sonuçlarına göre Lüksemburg’dan daha önde olması, öğrenmede eğitim faaliyetlerinin mekândan daha önemli ve öncelikli bir konuma sahip olduğunu göstermektedir (Aktaran: Gönülaçar, 2016: 7).

Andreas Schleicher’in öğretmenlik mesleğinin saygınlığından ve öneminden söz ettiği, eğitimde başarı sağlayan ülkelerin stratejilerini özetlediği günlerde, Türkiye’de öğretmenlerle ilgili yapılan araştırmalar öğretmenlerin gelirlerindeki yetersizlik nedeniyle motive olamadıklarını, işlerine yoğunlaşamadıklarından verimli olamadıklarını, öğretmenlik mesleğinin toplumda saygınlığını kaybettiğini ve kendi çocuklarının öğretmen olmasını istemediklerini göstermektedir (Gönülaçar, 2016: 7).

Bir ülkenin gelişip ilerlemesi ile o ülkenin eğitim süreci arasında yakın bir ilişki vardır. Eğitim sürecinde en önemli görev öğretmenlere düşmektedir. Öğretmenler okulda öğretim faaliyetlerini yürütürken eğitim görevlerini de yerine getirirler. Yani öğretmenler, öğrencileri bilgi ile donatırken diğer taraftan da onlara model olmak suretiyle öğrencilerin kişiliklerinin şekillenmesinde ve bir hayat görüşü kazanmalarında onlara rehber olurlar (İlter, 2009: 24). Öğretmenler, öğrencileri şekillendirirken aynı zamanda toplumu ve ülkeyi de şekillendirmiş olurlar. Ülkelerin kaderlerini doğrudan etkileyen öğretmenlerin işlerini iyi yapabilmeleri için öncelikle iyi yetiştirilmeleri, sonra da kendine güvenini sağlayacak çalışma koşullarının uygun hale getirilmesi gerekir (Habacı, Karataş, Adıgüzzelli, Ürker ve Atıcı, 2013: 263).

Yukarıda verilen açıklamalar doğrultusunda öğretmenlerin eğitim sistemindeki ve toplumdaki birçok öge üzerindeki etkisi, toplumdaki saygınlığının da öğretmenlerin mesleğini icra etmesi üzerindeki etkisi göz önüne alındığında, öğretmenlerin

toplumdaki saygınlığının hangi düzeyde olduğunu ve bu saygınlığın öğretmenler üzerinde nasıl bir etkisi olduğunu ortaya koymak önemli görülmektedir. Bu amaçla bazı değişkenler açısından öğretmenlerin toplumdaki saygınlığının incelenmesi ve öğretmenlerin saygınlığının irdelenmesi, öğretmenlerle ilgili yapılacak düzenlemelere kaynaklık etme imkânı sağlaması açısından araştırmaya değer bulunmuştur.

II. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın temel amacı öğretmenlerin toplumdaki saygınlığının hangi düzeyde olduğunu belirlemek ve bu saygınlığı bazı değişkenlere göre incelemektir. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır.

1. Öğretmenlerin toplumdaki saygınlığına ilişkin öğretmenlerin genel görüşleri hangi düzeydedir?
2. Öğretmenlerin toplumdaki saygınlığına ilişkin öğretmen görüşleri arasında;
 - a) Cinsiyet,
 - b) Medeni durum,
 - c) Görev yeri,
 - d) Mezuniyet düzeyi,
 - e) Mesleki deneyim,
 - f) Görev yaptığı kademe değişkenine göre anlamlı farklılık var mıdır?Araştırmanın nitel kısmında aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır;
Öğretmenlerin görüşlerine göre;
 - g) Öğretmenlerin saygınlığı kavramına ilişkin görüşleri nelerdir?
 - h) Öğretmenlerin toplumdaki saygınlığını olumlu etkileyen etmenler nelerdir?
 - i) Öğretmenlerin toplumdaki saygınlığını olumsuz etkileyen etmenler nelerdir?
 - j) Öğretmenlerin toplumdaki saygınlığının öğretmenlerin kişisel yaşamı üzerindeki etkileri nelerdir?
 - k) Öğretmenlerin toplumdaki saygınlığının öğretmenlerin sosyal yaşamı üzerindeki etkileri nelerdir?
 - l) Öğretmenlerin toplumdaki saygınlığı üzerinde öğretmenlerin nasıl bir etkisi vardır?

- m) Öğretmenlerin toplumdaki saygınlığında geçmişle bugün arasında nasıl bir fark vardır?
- n) Öğretmenlerin toplumdaki saygınlığı gelecekte nasıl olacaktır?

III. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bu araştırma eğitim sisteminin en önemli aktörü olan öğretmenlerin toplumdaki saygınlığının ne düzeyde olduğunu belirlemesi, saygınlığı etkileyen olumlu ve olumsuz etmenlerin neler olduğunu ortaya koyması, mesleğin saygınlığının ve statüsünün artırılmasına yönelik çalışmalara katkı sağlaması açısından önemlidir.

Sadece Türkiye’de değil dünyanın birçok ülkesinde öğretmenlerin toplumdaki saygınlığı üzerinde yapılan tartışmalar her geçen gün artmakta ve öğretmenlik mesleğinin statüsünün yükseltilmesi konusunda farklı öneriler getirilmektedir. Araştırmadan elde edilen sonuçların öğretmenlerin saygınlığı ile ilgili sorunların ortaya çıkarılması ve bunların çözülmesine yönelik stratejilerin geliştirilmesine katkı sunması, öğretmenlerin toplumdaki saygınlığının olumlu yönde geliştirilebilmesi için Milli Eğitim Bakanlığı başta olmak üzere ilgili makam ve kuruluşlar tarafından yapılacak düzenlemelere kaynaklık edebilmesi beklenmektedir.

IV. VARSAYIMLAR

1. Araştırmaya katılan öğretmenlerin ölçek maddelerine ve görüşme formunda yer alan sorulara samimiyetle cevap verdikleri,
2. Araştırmaya katılan öğretmenlerin evreni yeteri kadar temsil ettiği,
3. Araştırma için danışılan uzmanların kanılarının geçerli olup çeşitli kaynaklardan elde edilen bilgilerin gerçeği yansıttığı varsayımlarından hareket edilmiştir.

V. SINIRLILIKLAR

Bu araştırma:

1. Öğretmenlerin toplumdaki saygınlığını ölçmek amacıyla hazırlanmış olan veri toplama araçları; öğretmenlerin toplumdaki saygınlığı ölçeceği ve görüşme formu ile,

2. Öğretmenlere uygulanacak olan ölçek ve görüşme formundan elde edilen verilerle,
3. Batman ili devlet okullarında görev yapan öğretmenler ile,
4. Evreni temsil etmesi için seçilen öğretmenlerden oluşan örneklem ile sınırlıdır.

VI. TANIMLAR

Öğretmen: Türk Dil Kurumu [TDK] Sözlüğüne göre öğretmen: “Mesleği bir bilim dalını, bir sanatı veya teknik bilgileri öğretmek olan kimse”dir. Eğitim-öğretim faaliyetlerini önceden belirlenmiş amaçlar doğrultusunda okullarda yürüten kişilere denilmektedir (<http://www.tdk.gov.tr/>).

Toplum: Aynı toprak parçası üzerinde bir arada yaşayan, yaşamlarını sürdürmek, temel çıkarlarını sağlamak için iş birliği yapan ve ortak bir ekini olan insanların tümü, cemiyet. TDK (<http://www.tdk.gov.tr/>).

Saygınlık: Saygı görme, değerli, güvenilir olma durumu, itibar, prestij. Bir bireye ya da bir toplumsal kümeye başka birey ya da kümelerle olan ilişkilerinde üstünlük sağlayan toplumsal-ekonomik durumdur. TDK (<http://www.tdk.gov.tr/>).

Meslek: Belli bir eğitim ile kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş. TDK (<http://www.tdk.gov.tr/>).

Öğretmenlik Mesleği: 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 43. Maddesine göre öğretmenlik mesleği: “Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. Öğretmenler bu görevlerini Türk Milli Eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ifa etmekle yükümlüdürler.” (MEB, Resmi Gazete, 1973: 4).

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Eğitim bir ülkenin gelişmesinde büyük bir paya sahiptir. Eğitime yatırım yapan ülkeler her yönüyle gelişmektedir. Eğitimin temel öğeleri: Öğrenciler, öğretmenler, eğitim programı, öğretim programı, yöneticiler, eğitim teknolojisi ve fiziksel kaynaklardır. Bu öğeler içinde en önemli öğenin öğretmenler olduğu düşünülmektedir. Çünkü eğitimi etkileyen diğer unsurlar öğretmenle anlam kazanır. Bir ülkenin geleceğini de öğretmenler şekillendirir. Bilim adamını, siyasetçiyi, doktoru, mimarı, avukatı, öğretmeni, askeri, polisi, memuru, işçiyi, kısacası toplumun her kesiminde hizmet veren insan gücünü yetiştiren öğretmendir (Habacı ve diğ., 2013: 263).

Öğretmenlik mesleğinin önemi ve fonksiyonu her geçen gün daha da artmaktadır. Her ne kadar teknolojik eğitim araçları önemli ölçüde artıp öğrenme sürecini kolaylaştırırsa da öğretmenin eğitimdeki rolünü azaltmamıştır. Çünkü öğretmenin ders anlatma, sınav yapma ve not verme gibi klasik görevlerinin yanında organize etme, rehberlik, izleme ve değerlendirme gibi düşünsel, stratejik ve kuramsal gibi birçok önemli fonksiyonları vardır. Bundan dolayı öğretmen eğitim sisteminin en önemli ve dinamik unsurudur. Eğitim sistemi, başta onu uygulayacak öğretmenlerin nitelikleri ile başarıya ulaşacaktır. Bunun için bir eğitim sistemi ve bir okul ancak öğretmeni kadar iyi olabilir (Kavcar, 2002: 1; Karaman, 2008: 16-17; Bağçeci, Çetin ve Ünsal, 2013: 35).

Öğretmen ve öğretmenlik mesleği bütün toplumlar için çok önemli bir konuma sahiptir. Eğitim sisteminde büyük öneme sahip olan öğretmenlerin toplum için de ne denli önemli olduğunu, toplumun öğretmene neden değer vermesi gerektiğini Japon eğitim felsefesini yansıtan şu sözler açıkça göstermektedir: “Yetiştirdiği her insanı yeniden kullanabilen toplum, akılcı, uygar, ileri bir toplumdur. Ancak, yetişkin insanların en iyilerini öğretmenlik mesleğine seçebilen toplum en güçlü toplumdur.” Toplumun güçlü olması bireylerin güçlü olmasına, bireylerin güçlü olması da yeteneklerini kullanabilmesi, bağımsız karar verebilmesi ve kişiliğini geliştirmesi için iyi yetiştirilmesine bağlıdır. Bunu sağlayacak olanlar da öğretmenlerdir (Özkan, 2005; Türk ve Çelik, 2013: 77).

Modernleşme, küreselleşme ve demokratikleşme gibi toplumsal değişim dinamiklerinin, kişiler arası ilişkilerden sosyal kurumlar arasındaki ilişkilere kadar hayatın bütün alanlarını etkilediği bir çağda yaşıyoruz. Çağın gerektirdiği zihinsel ve sosyal becerilerin ve vatandaşlığın öğrencilere kazandırılması, bireylerin toplumsallaştırılması, toplumun kültür ve değerlerinin gelecek nesillere aktarılması, birey ve toplumun bilinçlendirilmesi, ülkenin demokratik gelişimi vb. görevleri üstlenmesi açısından öğretmenin rolü ve önemi tartışılmaz bir gerçektir. Bundan dolayı öğretmenlerin ve öğretmenlik mesleğinin saygınlığının istenilen seviyeye getirilmesi, bunun için de sosyal statü ve şartlarının iyileştirilmesi bir ülkenin geleceği açısından öncelikli olarak ele alınması gereken bir konudur (Çelikten ve diğ., 2005: 229; Sağlam ve Sağlam, 2005: 318; Özpolat, 2010: 147).

Öğretmenlik mesleğinin doğrudan öğrencilere, dolaylı olarak da topluma yönelik bir meslek olduğu göz önüne alındığında, öğretmenlik mesleğinin saygınlığının ne kadar önemli olduğu daha da anlaşılmaktadır (Bağçeci ve diğ., 2013: 35).

Öğretmenler, öğrencilerin bilişsel gelişimlerinin yanında onların duyuşsal iyi olma hallerinin, toplumla iletişiminin ve topluma uyumunun da içinde olduğu bütün gelişim alanlarını, insani değer ve yeterliliklerini; bilgi, beceri, tutum ve davranışlarıyla doğrudan etkilemektedir. Öğretmenlerin bu rolü ailelerinin kendilerini etkilediği gibi öğrencileri etkileyecek bir özellik göstermektedir. Öğrencilerin yaşamlarında çok önemli yer tutan öğretmenlerin bu rolü göz önüne alındığında öğretmenlerin toplumda nasıl algılandığının diğer meslek gruplarına göre daha önemli bir konum kazanacağı açıktır (Gül, 2004: 232; Habacı ve diğ., 2013: 263; Tedmem, 2014: 1).

Bir yandan öğretmenlik mesleğine yönelik toplumda dile getirilen ve kısmen öğretmenler tarafından da içselleştirilen “kutsallık” ifadesi, buna karşılık düşük statü ve ücret politikaları öğretmenlerin toplumdaki rollerini çelişkili bir zemine taşımaktadır. Öte yandan hiçbir karar sürecinde etkili bir role sahip olmayan ve sadece eğitim programlarındaki bilgileri aktarmakla görevli olan öğretmenlerin her geçen gün sınava hazırlayıcı bir teknisyene dönüştürülmesi, buna karşın Türk eğitim sisteminin kültürel politikasını üretme sorumluluğunun yine kendilerine verilmesi başka bir çelişkiye neden olmaktadır (Esen, 2005: 46; Bek, 2007: 60).

Toplumun eğitime ve öğretmene atfettiği değer, insan hak ve özgürlüklerinin yaygınlaşması kadar, daha müreffeh bir toplumun var olup olmaması arasındaki farkı da ortaya çıkarabilecek bir nitelik taşır. Bu nedenle toplumun öğretmenlik mesleği ile okulu algılama biçimi ve bunun pratikteki karşılığı toplumun varlığını kazanma ve sürdürme çabaları anlamına gelmektedir. Bundan dolayı öğretmenlerin toplumdan beklentileri ile toplumun eğitime verdiği anlam ve öğretmene biçtiği değer, özel bir sosyolojik anlam kazanmaktadır (Tedmem, 2014: 1). Ülkemizde öğretmenliğin toplumdaki statüsü ve saygınlığı her geçen gün hissedilir derecede farklılık göstermekte ve daha çok tartışılan bir konu haline gelmektedir.

Akyüz (2001: 202)'e göre statü ve saygınlık: Grup veya toplum içinde kendine özgü bazı özellikleri ile ortaya çıkan ve diğer konumlarla ilişkisi olan fakat bazı açılardan onlardan farklılaşan sosyal bir konum veya pozisyonudur. Bundan anlaşılan bir yapının içinde yetki ve sorumluluk gibi özelliklerle ön plana çıkmasıdır.

Toplumsal statü: Bireyin toplum yapısı içinde işgal ettiği konum ya da yerdir ve bu yeri de bizzat toplumun kendisi belirler. Toplumsal statü, bireyin grup ya da toplumdaki yerinin soyut olarak tasvir edilmesidir. Her statü için bir değerlendirme vardır ve her statü hakkında bir yargılama söz konusudur. İşte statü hakkında bir değerlendirmenin yapılması ve bir yargıya varılması onun saygınlığını ortaya çıkarmaktadır. Konumuz olan öğretim mesleğinin statüsü diğer mesleklerin statüleriyle karşılaştırıldığında düşük bir saygınlığa sahip olduğu görülmektedir. Halbuki Doğu kültürlerinde âlim ya da öğretmenin statüsü en yüksek saygınlığa sahiptir. Statüyle ilgili önemli bir kavram olan "Saygınlık", bireyin kendi statüsündeki rol davranışlarının ve statüsüyle ilgili beklentilere ne derece cevap verdiğinin değerlendirilmesidir (Tezcan 1985: 356-7).

Toplumsal statüler hiyerarşik bir yapıya sahip olduğundan her statünün aynı değerde olduğu söylenemez. Yüksek statüler görünüşte bir saygınlık ölçütü ve güç kaynağı olarak kabul edilir fakat statünün gerekliliklerine uyulmadığı zaman statünün saygınlığından yeterince yararlanılamaz. Bundan anlaşılıyor ki, statü ile statünün doldurulması için gereken performansın eşdeğer olması gerekir. Örneğin öğretmenlik bir statü olarak belli bir saygınlığa sahipken, her öğretmen aynı performansı göstermediği zaman aynı derecede saygın olamayabilir. Aynı zamanda statüyü işgal

edenler de kişilik ve performanslarıyla statünün toplumsal değerini etkileyebilir. Mesleğinde başarılı bir öğretmen, çalışmalarıyla sadece kendi saygınlığına katkıda bulunmakla kalmaz, aynı zamanda öğretmenlik mesleğine de saygınlık kazandırır (Ceylan, 2011: 93-94).

Tezcan (1985: 359) öğretmenlik mesleğinin meslekler hiyerarşisinde alt sıralarda yer aldığını ve statüsünün düşük olduğunu belirtmiştir. Ona göre bu durumun sebebi toplumun mesleğe atfettiği değerle beraber, mesleki şartlar, devlete bağımlı olması, gereği gibi örgütlenmemesi, öğretmenlerin köken olarak orta sınıf kesimden gelmesi ve düşük ücretle çalışma mecburiyetidir.

1.1. TARİHSEL SÜREÇTE ÖĞRETMENLERİN TOPLUMSAL STATÜSÜ

1.1.1. Osmanlı Döneminde Öğretmenlerin Toplumsal Statüsü

Osmanlı devletinin uzun süre hem Doğu, İslam ve Türk medeniyetinin temsilciliğini yapması, hem de Doğu-Batı ilişkilerinde Doğu toplumlarının hamisi gibi önemli bir rol üstlenmesi, onun siyasi ve bürokratik yapısının sağlam karakterli kadrolara ve toplumun da bu role yakışır bir bilgi seviyesine sahip olmasını gerektiriyordu. Bu da ancak eğitim yoluyla ve eğitimcilerin eliyle olabilirdi. Bundan dolayı Osmanlı devletinde müderris ve öğretmenlerin toplumda çok önemli bir yeri vardı ve ilmiye sınıfının reisi olan Şeyhu'l-İslam, Vezir-i azamdan sonra bütün rütbelerin üstündeydi. Öğretmenlik mesleği de ilmiye sınıfına dahildi ve mensupları “Muallim ordusu”, “İrfan ordusu”, “Nur ordusu” şeklinde adlandırılıyordu. Bu tanımlamalar öğretmenlerin toplumda ne kadar önemli olduğunun bir göstergesidir (Özpolat, 2002: 42).

Osmanlı devletinde eğitim ve din hizmetlerini yapanlara “hoca” ya da “müderris” denilirdi (Akyüz, 2006: 21). Hocalık takva ve bilgi bakımından toplumda derin bir saygıyla karşılanırdı. Hocalar hem çocukların eğitimiyle hem de halkın dini hizmetleriyle uğraşırlardı. Hocalar içinde en saygın olanlar müderrislerdi. Müderrisler öğretimde en uzman kişilerdi. Toplumdaki statülerinden dolayı hem toplum hem de yöneticiler üzerinde güçlü bir nüfuza sahiptiler. İlköğretim öğretmenlerine de hoca denirdi. Genellikle camilere bitişik yapılan okullarda öğretim hizmeti ile birlikte topluma dini hizmet de veriyorlardı (Şişman, 1999: 45; Özpolat, 2002: 43).

Osmanlı'nın gerileme döneminde başlayan siyasi ve toplumsal çözülmeye ilmiye sınıfı da olumsuz etkilenmiştir. Özellikle “beşik uleması” uygulaması, ilim ehlinin hem yeterlilik düzeyini ve statüsünü düşürmüş hem de onları siyasi ve toplumsal sorunları çözemeyecek hale getirmiştir. Bazı devlet adamlarının ve varlıklı kişilerin çocukları daha beşikte iken “beşik uleması” olarak kabul edilmiştir (Akyüz, 2006: 21).

19. yüzyılın başlarından itibaren yaşanan köklü toplumsal değişimle beraber geleneksel Osmanlılık, yerini Batılılaşmaya bırakmaya başlamıştır. Bu süreçte eğitim ve öğretim yeniden önem kazanmış, eğitimciler de bu değişimde önemli rol almaya başlamıştır. 1848'den itibaren öğretmen okulları ve Darülmüallimîn açılmaya başlanmış, öğretmen adaylarının mesleğe hazırlanması ve yalnızca Darülmüallimîn mezunu olanların mesleğe alınması ile mesleğin statüsünün yükseltilmesi ve çağdaş anlamda saygınlık kazanması amaçlanmıştır. Darülmüallimîn'in ilk Müdürü Ahmet Cevdet Efendi “öğretmen saygınlığı” gibi çağdaş bir terim kullanmış, öğretmenlerin ekonomik imkânlarının uygun bir seviyeye getirilmesi gereğini vurgulamıştır. Medreselere alternatif olarak açılan bu okullardan mezun olan öğretmenler, yüzyıllardır alışlagelen geleneksel medreselerin hoca imajına uymadıkları için halkın direnciyle karşılaşmış, toplum onlara yabancı nazarıyla bakmıştır. Fakat batı tarzındaki bu eğitim kurumlarında birçok aydın ve düşünürün öğretmenlik yapması, öğretmenliğin toplumdaki önemine vurgu yapması, öğretmenliğin önemine yönelik bir farkındalık oluşturmuş ve öğretmenliğin tekrardan değer kazanmasını sağlamıştır (Özpolat, 2002: 45-47; Akyüz, 2006: 27-28, 54).

II. Meşrutiyet döneminde eğitimin ıslahatı ve öğretmenlerin rolleri üzerinde çok farklı tartışmalar olmuş, birçok fikir insanından öneriler gelmiştir. Öğretmenlik mesleğinin toplumdaki önemine ve öğretmenlerin toplumsal statülerinin yükseltilmesi gereğine dikkat çekmesi açısından Ziya Gökalp'in önerisi önemlidir:

Bir memlekette öğretmenlere toplum tarafından gereğince değer verilmezse ilim de yeterince değer görmez. Öğretmenler toplumsal statü ve maaş yönünden yüksek bir konuma sahip olmalıdır. Çünkü öğretmenlerin mevki ve maaşı ne kadar yükselirse ilmin kıymeti de o oranda yükselir. Öğretmenlerin yükselmesi de öğretmenliğin yükseltilmesine bağlıdır (Gökalp, 1972: 120-121; Aktaran: Özpolat, 2002: 48).

1.1.2. Cumhuriyet Döneminde Öğretmenlerin Toplumsal Statüsü

19. yüzyılda başlayan Batılılaşma süreci Cumhuriyet döneminde hız kazanmıştır. Batılılaşma siyasetiyle öngörülen yeni toplumsal çözümler ve örgütlenme biçimi eğitim kurumu ve öğretmenler üzerinden topluma ulaştırılma stratejisi güdülmüştür. Bu strateji öğretmenlere her zamankinden daha fazla önem verilmesini gerektirmiştir. Çünkü Cumhuriyetin kuruluşuyla toplumun yeniden üretilmesinde, yeni nesillerin temel yurttaşlık bilgileriyle donatılmasında ve ulusal kimlik kazandırılmasında öğretmenlere büyük görevler düşmüş, yeni düzenin insan modelini temsil etmesi öğretmenlerden beklenmiştir. Bunun için de öğretmenlerin yeni toplumsal çözümlere vakıf olmaları gerekmiştir. Öğretmenlerin düşünce yapısında olduğu gibi dış görünüşlerinde de değişiklikler olmuş, resmi kıyafet giyerek üniformalı bir görüntüyle yeni düzenin değer felsefesini daha iyi temsil etmeleri beklenmiştir (Özpolat, 2002: 49-51; Tedmem, 2014: 51). Cumhuriyet döneminde öğretmenler yepyeni bir ülkenin ve milletin yapıcısı ve şekillendiricisi rolüyle kendini göstermiştir (Arslanoğlu, 1992: 22).

Öğretmenlerin altın dönemini 1925-1928 yıllarında yaşadığı yaygın bir kanaattir. Devletin ve toplumun yeniden yapılanması, bu yapılanmada öğretmenlerden beklentinin fazla olması bu dönemin iyi geçmesini sağlamıştır. O dönemde öğretmenlerin alım gücü de bugünkünden çok fazlaydı. O yıllarda öğretmen bir maaşıyla yaklaşık 11000 adet ekmek alabiliyorken şimdi ise 2080 ekmek alabilmektedir. Kısa süren bu parlak dönemden sonra öğretmenler ekonomik açıdan düşüşe geçmiş, 1930-1939 yılları arasında maaş yetersizliğinden 8000 öğretmen görevden ayrılmıştır (Özpolat, 2002: 54). Günümüzde (2017) ise bir öğretmen maaşıyla 4000 ekmek alınabilmektedir.

1950'li yıllarda Batılılaşmanın kısmen tamamlanması, toplumsal çözümlerin üretim merkezinin yavaş yavaş değişmesi ve dışa açılması, devletin ihtiyaç duyduğu üst ve orta düzey kadrolarına yerli ve yabancı seçkin eğitim kurumlarının talip olmasından dolayı, normal eğitim kurumlarının ve öğretmenlerin sosyal-stratejik önemi azalmıştır (Arslanoğlu, 1992: 22). Böylece öğretmenlerin alım gücü ve toplumdaki saygınlığı da giderek azalmış, öğretmenler mesleğin gerektirdiği değerleri yeterince temsil edememeye başlamıştır. Her geçen gün mesleğe olan ilginin azalmasından dolayı öğretmenlik, ancak mecbur kalındıkça başvurulmuş bir meslek haline gelmiştir (Özpolat, 2002: 55).

Öğretmenlerin toplumsal statüsü ve alım gücü Cumhuriyetin ilk yıllarında birçok meslekten yüksek iken sonraki yıllarda devletin ve toplumun mesleğe verdiği önemde bir aşınma ve yıpranma olduğu görülmektedir.

1.2. ÖĞRETMENLERİN TOPLUMDAKİ SAYGINLIĞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

1.2.1. Cinsiyet

Geçmişten beri hangi meslekte olursa olsun genellikle kadınların statüsü erkeklerin statüsünden düşüktür. Öğretmenlik mesleği de genel olarak bir kadın mesleği olarak algılanmaktadır. Bu durumda kadının öğretmen olması cinsiyetten dolayı öğretmenliğin statüsünü düşürmektedir (Bek, 2007: 64). Böylece mesleğin saygınlığı kadının statüsüne bağlı olarak değişebilmektedir. Gelişmiş ülkelerde ilköğretim öğretmenlerinin çoğunluğunu kadın öğretmenler oluşturmaktadır. Kadınların annelik durumundan dolayı kariyer yapamaması; idarecilik gibi daha fazla ücret alan konumlara gelememesi, onun daha düşük ücret almasına, statünün göstergelerinden birisinin ücret olmasından dolayı da daha düşük statüde kalmasına neden olmuştur. Kadın öğretmenler, erkek öğretmenlerle eşit ücret alsalar bile yine de daha düşük statüde kalmaktadırlar. Gelişmiş ülkelerde de durum böyledir. Bunun temel nedeni de kadınlarla ilgili toplumun genel değer yargılarıdır (Tezcan, 1985: 359).

Ülkemizde 1980'li yıllarda öğretmenlik mesleğinin çoğunlukla kız çocukları için daha uygun bir meslek olduğu düşüncesini, yapılan araştırmalar destekler niteliktedir (Erden, 1995: 100). 1990'lı yıllara kadar nüfusu büyük oranda kırsalda ve küçük yerleşim yerlerinde yaşayan toplumun öğretmenlik mesleğine yakın ilgi göstermesi, mesleğe ulaşmanın kolay görülmesi ve mesleğin koşullarının kısmen rahat olarak algılanması, bazı mesleki seçim değerlerini beraberinde getirmiştir. Böylece diğer birçok mesleğe oranla daha kısa yoldan meslek sahibi olmak ve daha çok kamuda istihdam olmak isteyenler, özellikle de kadınlar öğretmenlik mesleğini daha fazla tercih etmiştir. Bu durum, zaman içinde öğretmenliğin daha çok kadın mesleği olarak algılanmasına neden olmuştur (Tadm, 2014: 6). Nitekim bütün öğretmenler içerisinde kadın öğretmenlerin oranı 1990 yılında %41 iken bu oran 2015 yılında %55 seviyesine çıkmıştır (Eğitim-Bir-Sen, 2016: 164).

1.2.2. Öğrencilerin Konumu ve Yaşı

Topluma göre üst kademedeki ders vermek daha çok bilgi birikimi ve uzmanlık gerektirdiği için alt kademedeki öğrencilere ders veren öğretmenler, üst kademedeki ders veren öğretmenlere göre daha düşük bir konuma sahiptir. Öğretmenlerin düşük yaş ve bilgi seviyesindeki öğrencilere ders vermesi onların toplumdaki statüsünü düşürmektedir (Tezcan, 1985: 360; Erden, 1998: 32).

Bazı ülkelerdeki resmî, özel vb. farklı okul tiplerinin statülerindeki farklılık bu okullarda okuyan öğrencilere, öğrencilerin statüsü de öğretmenlere yansımaktadır. Az gelişmiş bir bölgedeki devlet okulunda görev yapan öğretmenin statüsü ile özel bir okulda çalışan bir öğretmenin statüsü aynı değildir. İngiltere’de ortaöğretim düzeyindeki farklı iki okul tipi farklı statüdedir. Modern School’lar, Grammar School’lara göre daha düşük statüye sahiptir. Nedeni ise düşük statüdeki öğrencileri okula almasıdır (Tezcan, 1985: 360).

1.2.3. Genel Ücret Düşüklüğü

Aristoteles’e göre, belirli düzeyde bir gelire sahip olmayan insan, beslenme ve barınma gibi zorunlu ihtiyaçlarını karşılayamayacağı için mutlu olamaz. Yaşamak için ayrıca çalışmak zorunda kalan o insanın, erdemleri öğrenmeye ve kendini geliştirmeye zaman bulamaması nedeniyle erdemli ve dolayısıyla da mutlu bir hayata kavuşması da çok zordur (Çetinkıran, 2012: 23).

Bireyler öncelikle fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamak ister. Bu durum ekonomik koşullar ile yakından ilişkilidir. Bu ihtiyaçlar karşılandıktan sonra daha ileri seviyedeki beklentilere karşılık aranır. Öğretmenlerin de mesleklerinden doyum sağlamaları ve daha verimli olabilmeleri için maddi açıdan belli bir gelir seviyesine sahip olmaları gerekir. Gelişmiş ülkelerde yapılan bazı araştırmalar, çalışanların işe güdülenmesinde takdir edilme, saygınlık, adil olunması, katılım gibi bazı faktörlere ücretten daha fazla önem verildiğini ortaya koymaktadır. Bunun nedeni; bu ülkelerde çalışanların maddi açıdan belli bir seviyeye ulaşmaları ve psiko-sosyal ihtiyaçlarını karşılamaya yönelmeleri olarak açıklanabilir. Ülkemizde öğretmenler, Cumhuriyet döneminin başından günümüze kadar ekonomik olarak istenen seviyeye ulaşamamışlardır. Bu ise meslekte çalışanları olumsuz yönde etkilemiş, mesleği cazip halden çıkarmış,

öğretmenlerin öğrencileriyle olan ilişkilerini zedelemiş ve mesleğe atfedilen değeri de düşürmüştür (Güven, 2003: 1; Sağlam ve Sağlam, 2005: 320-321).

Ekonomik durum öğretmenlik mesleğinin değerini düşüren büyük bir değişim göstermektedir. Toplumda insanların değerinin bilgi ve eğitimden çok, parayla ölçülür hale geldiği, insanların cebindeki parası kadar değerli olduğu anlayışının hâkim olduğu günümüzde, öğretmenliğin sadece açıkta kalmamak için tercih edilen bir konuma geldiği görülmektedir (Özkan, 2005).

Mesleki saygınlık ile alınan ücret arasında doğrusal bir ilişki olduğu düşünülmektedir. Hemen hemen dünyanın her yerinde meslekten kazanılan ücret, mesleğin saygınlığını belirleyen önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Yani mesleğin ekonomik getirisi yüksekse saygınlığı da genellikle yüksektir. Doktorluk, avukatlık, hâkimlik vb. yüksek gelirlili meslekler, ülkemizde ve dünyanın bir çok ülkesinde saygınlığı yüksek mesleklerdir (Karaman ve diğ., 2013: 106; Özoğlu, M., Gür, B. S. ve Altunoğlu, A., 2013: 50; Gönülaçar, 2016: 13; Eğitim Bir-Sen, 2016: 108). Öğretmenlik mesleği, toplumu inşa etme işleviyle saygınlığını sürdürürken, güç ve maddi karşılıklar bakımından yetersiz olmasından dolayı da saygınlığa dönük değerini kaybetmektedir (Gündüz, 2000; Aktaran: Gül, 2004: 234).

Ülkemizde öğretmenlerin maaşları diğer Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü [OECD] ülkelerine göre daha düşüktür. Bazı OECD ülkelerindeki yıllık öğretmen maaşları Tablo 1.1’de gösterilmiştir.

Tablo 1.1. Ülkelere Göre Yıllık Öğretmen Maaşlarının Karşılaştırması (2014 Yılı Verileri) Satın Alma Gücü Paritesine Göre ABD Doları

ÜLKE	İLKOKUL BAŞLANGIÇ MAAŞI	EN ÜST DERECE ÖĞRETMEN MAAŞI	DEVLET LİSELERİ BAŞLANGIÇ MAAŞI	EN ÜST DERECE ÖĞRETMEN MAAŞI
Lüksemburg	68.121	122.059	79.048	137.404
İsviçre	52.863	80.882	67.483	103.480
Almanya	51.584	67.998	60.305	84.116
Hollanda	36.097	53.544	38.089	66.366
Kore	26.910	75.297	26.815	75.202
Danimarka	45.909	52.481	46.033	58.317
İspanya	36.405	51.304	40.762	57.278
İrlanda	30.813	64.509	30.813	65.102
Portekiz	31.930	61.047	31.930	61.047
Meksika	17.041	36.228	40.950	56.115
Finlandiya	32.157	41.824	36.828	48.759
İsveç	32.313	42.699	33.980	45.610
İngiltere	27.246	46.390	27.246	46.390
İskoçya	27.055	43.163	27.055	43.163
Türkiye	26.964	30.862	27.904	31.803
Yunanistan	18.408	34.776	18.408	34.776
Macaristan	13.228	25.133	14.494	27.538
Çek Cumhuriyeti	17.080	20.853	17.080	20.853
OECD Ortalama	31.028	51.254	34.186	56.152

Kaynak: OECD Education at a Glance 2016 Report, (OECD Bir Bakışta Eğitim 2016 Raporu). 420-421.

Not: OECD tarafından dikkate alınan ücretler, brüt olarak hesaplanmıştır.

Tablo 1.1’de göreve yeni başlayan öğretmenlerle en üst derecedeki öğretmenlerin yıllık maaşları dolar cinsinden karşılaştırmalı olarak verilmiştir. Buna göre öğretmenlere en yüksek maaşı veren ülke Lüksemburg’dur. Türkiye ise en düşük maaşı veren ülkelerden biridir. Lüksemburg’un yeni başlayan ilkokul öğretmenine verdiği maaş 68.121 dolar iken Türkiye’nin aynı durumdaki öğretmene verdiği maaş 26.964 dolardır. Lüksemburg’da en üst derecede olan bir ilkokul öğretmenin yıllık toplam geliri 122.059 dolar iken Türkiye’de bu rakam 30.862 dolardır.

Türkiye’de Lise öğretmenlerinin başlangıç ile en üst derecede aldıkları maaş da OECD ortalamasının çok altındadır. OECD lise başlangıç maaş ortalaması 34.186 dolar

iken, Türkiye'nin aynı düzeydeki öğretmene verdiği maaş 27.904 dolardır. OECD en üst derecedeki maaş 56.152 dolar iken Türkiye'de 31.803 dolardır. OECD ülkelerinde ortalama olarak başlangıç maaşı ile en üst derece öğretmen maaşı arasında yıllık 20-22 bin dolar civarında bir fark varken Türkiye'de bu fark 3.900 dolar civarındadır.

Türkiye'de öğretmenlerin kıdemleri arttıkça maaşlarındaki artış oranı da diğer OECD ülkelerindeki öğretmenlere göre daha düşüktür. Bazı OECD ülkelerinde öğretmenlerin maaşlarındaki yıllık artış oranı Tablo 1.2'de gösterilmiştir.

Tablo 1.2. Başlangıç'tan En Üst Dereceye Maaş Artış Oranı (%)

ÜLKE	İLKÖĞRETİMDE BAŞLANGIÇ - EN ÜST DERECE MAAŞ ARTIŞI	LİSE BAŞLANGIÇ - EN ÜST DERECE MAAŞ ARTIŞI
İrlanda	%88	%88
Macaristan	%81	%87.5
İskoçya	%60	%60
Çek Cumhuriyeti	%59	%59
Yunanistan	%48	%48
İspanya	%46.5	%46.5
Hollanda	%44	%101
İsveç	%34	%36.5
Almanya	%30	%27
Türkiye	%19.5	%20
Portekiz	%15,7	%15,7
Danimarka	%13	%40
OECD Ortalaması	%65	%66.5

Kaynak: Eğitim Sen Web Sitesi OECD 2007 Bir Bakışta Eğitim Raporu Işığında Öğretmenlerimizin Sosyo-Ekonomik Durumu Raporu, <http://www.egitimsen.org.tr/index.php?eylem=arama> (Erişim Tarihi: 26.11.2007; Aktaran: Tunçkaşık ve Politika: 8).

Tablo 1.2'de görüldüğü üzere göreve başlama ile en üst dereceye ulaşıncaya kadarki dönemde OECD ülkelerinin çoğunda ciddi bir maaş artışı gerçekleşmektedir. Bu iki dönem arasındaki maaş artışı OECD ortalamasında İlköğretim düzeyinde %65 iken Türkiye'de %19,5'tir. Ortaöğretim düzeyinde ise OECD maaş artış ortalaması %66,5 iken, Türkiye'de bu artış %20'de kalmaktadır.

Ülkemizde öğretmenlerin aylık gelirinde yıllara göre miktar olarak bir artış görülmesine rağmen, reel olarak gözle görülür bir düşüşün olduğu görülmektedir.

Bunun sonucu olarak kendini geliştirememiş, alım gücü ve kişiliği zedelenmiş bir öğretmen profili karşımıza çıkmaktadır. Böyleyken öğretmenlerin işini severek yapması ve mesleğinde başarılı olması imkânsız hale gelmektedir. 2005’li yılları kadar yapılan araştırmalar öğretmenlerin büyük bir kısmının (%70) ortalama bir yaşam sürdürmek için ek bir iş yaptıklarını göstermektedir (Tekışık, 1987: 27; Sönmez, 1989: 84; Güven, 2003: 10; Sağlam ve Sağlam, 2005: 5).

Arslanoğlu’nun (1992: 29) yaptığı araştırma, düşük ücret alan öğretmenin ikinci bir iş yapmak zorunda kaldığı, bu durumun öğretmenin toplumdaki itibarını daha da düşürdüğü sonucunu vermiştir. Bu da öğretmenin motivasyonunu bozmakta, meslekî verimliliğini azaltmakta ve eğitimde kalite sorununu gündeme getirmektedir. Öğretmenlerin mesleklerini rahat icra edebilmesi için ekonomik sıkıntısının olmaması, rahat geçinebilmesi, alanında kendini yenileyip geliştirebilmesi gerekmektedir. Bu olmayınca öğretmen, mesleğine ve öğrencilerine ayırması gereken en değerli vaktini ek iş yaparak başka yerde harcamaktadır (Aydın, 2009: 229; Gönülaçar, 2016: 11).

Öğretmenlerin ekonomik sorunları, dolaylı olarak eğitim sisteminin verimsizliği olarak topluma yansıtılmaktadır. Meşrutiyetten beri tartışılan öğretmen maaşlarının yetersizliği, ilk defa Amerikalı eğitim bilimci John Dewey tarafından ciddi bir şekilde ele alınmıştır (Özpolat, 2002: 111). Türkiye’nin eğitim sorunlarına yönelik birçok öneride bulunmuş olan John Dewey, 1924 yılında öğretmen maaşları ile ilgili şu öneriyi sunmuştur: Türkiye Millî Eğitimi’nin en önemli sorunu öğretmen maaşlarının azlığıdır. Bu sorun bir an önce halledilmelidir. Zeki ve yetenekli bireyleri öğretmenlik mesleğine yönlendirmek çok önemli bir konudur. Çünkü okullar öğretmenlere göre şekillenmektedir, öğretmen nasıl ise okul da öyledir. Bundan dolayı okulların konumunu artırmak için öğretmenlerin statüsü artırılmalıdır. Bu da başta öğretmenlerin maaşlarının iyileştirmesiyle mümkündür. Öğretmen maaşları ivedilikle ve büyük bir oranda artırılmalıdır. Öğretmen kendisini ve ailesini rahatça geçindirecek bir ücret almadıkça eğitim bundan zarar görecektir. Bu durum Türkiye’de kendisini açık bir şekilde göstermektedir. Öğretmenlerin rahatça geçinebileceği bir maaş ödenmediği için öğretmenlik mesleğine yeterli sayıda insan bulunamamaktadır. İşin sıkıntılı başka bir boyutu da geçim konusunda sıkıntı çeken öğretmenler, kendilerini mesleklerinde ilerletemedikleri gibi eğitim görevlerine de yeterince odaklanamamaktadır. Geçim

konusunda da daha rahat yaşayabilecekleri mesleklere doğru bir yönelim söz konusudur (Dewey, 1987; Aktaran: Gönülaçar, 2016: 13).

1924 yılında John Dewey tarafından öğretmen maaşları Türkiye Millî Eğitimi'nin en önemli sorunu olarak görülürken, günümüz itibariyle öğretmen maaşları millî eğitimin en önemli sorunu olmasa da yine çok önemli sorunlarından biri olmaya devam etmektedir. Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar öğretmenlerin aylık gelirlerinin iyileştirileceği yönünde birçok vaatlerde bulunulmuş; iktidara gelen her yeni hükümet öğretmenlerin maaşlarının azlığından, mevcut imkânlarının iyileştirilmesi gerektiğinden söz etmiş ancak çoğu zaman bu vaatler sözde kalmış, uygulamaya geçmemiştir. Bazı çalışmalar yapılsa da öğretmenlerin ekonomik sıkıntıları her zaman en çok konuşulan konu olmaya devam etmiştir (Güven, 2003: 9; Çelikten ve diğ., 2005: 229; Aydın, 2009: 208; Sağlam ve Sağlam, 2005: 321). Milli Eğitim Şuralarında öğretmen sorunları dile getirilmiş, “Çalışma ve hayat şartları bakımından tatmin edilemeyen öğretmenlerin istenilen ölçülerde istihdamı mümkün olmamaktadır” fikri doğrultusunda öğretmenliğin cazibesini artırıcı teklif ve tedbirler ele alınmıştır. Öğretmenliğin toplumda hak ettiği itibarı tekrar kazanması için kabiliyetli öğrencilerin mesleğe teşvik edilmesi, bunun için de çalışma şartlarının ve maaşlarının mesleğin haysiyetine uygun bir seviyeye getirilmesi kararlaştırılmıştır (MEB, 1988: 298). Bu karar öğretmenlik mesleğinin saygınlığını önemli ölçüde arttıracak niteliktedir ancak istenilen seviyede hayata geçirilememiştir.

Üniversite mezunu olma şartı aranan diğer mesleklere göre öğretmenler daha düşük gelire sahiptirler. Öğretmenlik mesleğinin statüsünün düşük olması ve gelirinin az olması sebebiyle yetenekli öğrenciler üniversite tercihlerinde öğretmenliğe son sıralarda yer vermektedir. Buna bağlı olarak öğretmen niteliği düşmekte ve öğretmenin toplumdaki saygınlığı daha da azalmaktadır. Bunun için öğretmenliğin tercih edilen bir meslek haline gelmesi için, gelir ve statüsünün iyileştirilmesi gerekmektedir (Aydın, 2009: 208).

1.2.4. Branş (Uzmanlık Alanı)

Zaman ve şartlara bağlı olarak bazı branşların statüsünde farklılıklar görülebilmektedir. Örneğin 19. yüzyılda sosyal bilimler, fen bilimlerine göre daha yüksek bir statüye sahipti. Bundan dolayı okullarda fen bilimlerine daha az yer

veriliyordu ve fen bilimlerini okutan öğretmenlerin statüsü sosyal bilimler öğretmenlerine göre daha düşüktü. Sanayileşme süreciyle birlikte teknik elemanlara olan ihtiyaç bu elemanları yetiştirecek öğretmenlerin ve fen bilimlerinin statüsünü yükseltmiştir (Tezcan, 1985: 361).

Farklı branş öğretmenlerinin toplumsal konumu da farklılık göstermektedir. Örneğin matematik, İngilizce, fizik gibi branş öğretmenleri; resim, müzik, beden eğitimi gibi branş öğretmenlerine göre daha yüksek bir statüye sahiptir ve bu öğretmenler toplumda daha saygın görülmektedir. Bunun nedeni ise eğitim sistemimizin öğrencilerin akademik başarısına odaklanmasıdır. Böylece sınav sistemiyle toplumun beklentilerinin bazı alanlara yoğunlaşması, o alanları ve öğretmenlerini toplumda daha yüksek bir konuma çıkarmıştır. Yine toplumumuzda bir lise öğretmenin konumu, bir sınıf öğretmenine göre daha yüksektir (Bek, 2007: 53).

1.2.5. Öğretmenlik Hizmetinin Toplumsal Değeri

Ülkemizde öğretmenlerin saygınlığı giderek düşmektedir. Bunun bir sebebi de toplumun eğitime ne kadar önem verdiğiidir. Toplum eğitime uzun vadeli bir hizmet olarak baktığından ve günlük yaşantısında sağlık, güvenlik gibi alanlara oranla aciliyetini hissedemediğinden gereken önemi vermemektedir (Bek, 2007: 63).

Bir mesleğin topluma sunduğu hizmetin toplumdaki değeri ve önemi, o mesleğin saygınlığını önemli ölçüde etkilemektedir. Dolayısıyla öğretmenliğin toplumsal statüsü halkın eğitime verdiği değerle doğrudan ilişkilidir. Dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi Türkiye’de de eğitim, toplumsal ve ekonomik refah seviyesini artırmanın önemli bir aracıdır. Ne var ki toplumumuz eğitime istihdam açısından bakıp ona göre değerlendirmekte, istihdam imkânı fazla olan bölümleri daha saygın görmektedir. Üniversite giriş sınavında hazırlık dershanelerinin devlet okullarından daha başarılı görülmesi toplumun milli eğitime ve dolayısıyla bu sistemin temel taşları olan öğretmenlere verdiği değeri düşürmüştür (Özoğlu, 2010: 28; Özoğlu ve diğ., 2013: 50; Karaman ve diğ., 2013: 106).

Osmanlı geleneği ve devletçi yapısı gereği öğretmenlik mesleği Cumhuriyet’in ilk yıllarında saygın bir meslekti. Öğretmenler eğitim ve ekonomik açıdan toplumda yüksek bir seviyede olduklarından öğretmenlik mesleği cazip bir konumdaydı (Özyurt, 1999: 32).

Devletin eğitime verdiği önem, öğretmenliğin toplumsal statüsünü doğrudan etkilemektedir. Eğitim rekabetçi küresel insan gücünü karşılamakla beraber uzun süreli bir yatırımdır. Bu nedenle birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de milli savunma ve sanayileşme eğitimden daha öncelikli konulardır ve bunlara eğitimden daha fazla kaynak ayrılmaktadır. İktidara gelen bütün hükümetler eğitimin önemine vurgu yapmış fakat bütün söylemlere rağmen eğitime ayrılan kaynağın artırılması konusunda gerekli adımları atmamışlardır. Son yıllarda oldukça önemli bir gelişme olarak eğitime ayrılan pay savunma sanayisine ayrılan payı geçmiştir. Bununla beraber öğrenci başına kamu kaynaklarından yapılan eğitim harcamalarında ülkemiz hâlâ OECD ülkelerinin ortalamasının çok altındadır (Özoğlu, 2010: 29).

1.2.6. Öğretmenlerin Toplumsal Kökeni

Öğretmenler hemen tüm ülkelerde genellikle orta sınıftan gelmekte ve orta sınıfın değer ve davranışlarını göstermektedirler. Daha önceleri öğretmenlik bir toplumsal hareketlilik yolu olduğundan saygın ve arzulanan bir meslekti. Bugün ise bu durum bazı ülkelerde bu saygınlığı görmeden devam etmektedir (Gül, 2004: 233-234; Tezcan, 1985: 361).

Öğretmenlik daha çok sosyo-ekonomik açıdan alt ve alt orta seviyede olan ailelerin tercih ettiği bir meslek haline gelmiştir. Öğretmenlerin anne babalarının eğitim durumuna bakıldığında genellikle okur-yazar ile ilkokulda yoğunlaşma olduğu görülmektedir. Meslek ve uğraşları ise anneleri ev hanımı, babaları da çiftçi, esnaf ve serbest meslek olarak yoğunlaşmaktadır. Anne ve babası üst sosyo-ekonomik seviyede olan öğretmen yoktur (öğretim üyesi, tıp doktoru vb). Çünkü yapılan çalışmalar üst orta sınıfta olanların statü endişelerinin çok daha fazla olduğunu göstermektedir. Bu aileler çocuklarını buldukları sınıfın alt seviyesi niteliğinde görülen öğretmenlik mesleğine yönlendirmemektedirler. “Göreceli olarak iyi okul niteliğinde görülen ve varlıklı kesimin gözdesi olan özel liselerden ve Anadolu liselerinden gelen öğretmen sayısı yok denecek kadar azdır.” (Balcı, 1991: 122; Erden, 1995: 99; Yaman, H. Yaman ve Eskicumalı, 2001: 54; Akbayır, 2002: 1185; Erdoğan, 2011: 1; Orhan ve Ok, 2014: 87).

2007 yılında eğitim fakültelerinde okuyan 18.226 öğrenci ile yapılan anket çalışmasında, öğrencilerin %78,7’sinin annesinin; %53,4’ünün ise babasının eğitim düzeyinin ortaokulu geçmediği ortaya çıkmıştır. Aynı çalışmada, öğrencilerin

%82,4'ünün annesinin ev hanımı; %30,6'sının babasının ise emekli olduğu tespit edilmiştir. Yine öğrencilerin %60'ının şehir merkezinden, %40'ının ise kırsaldan geldiği görülmüştür. Bu araştırma sonuçları Türkiye'de öğretmenlik mesleğinin, genellikle orta gelir düzeyindeki ailelerin çocukları tarafından tercih edildiğini göstermektedir (Aksu, Demir, Daloglu, Yildirim ve Kiraz, 2010: 94). Özellikle sınıf öğretmenlerinin çoğunluğunun alt ve orta sosyo-ekonomik ailelerden geldiğine dair yaygın bir görüş vardır. Erden'e (1998) göre bunun en önemli nedeni: Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren sınıf öğretmeni yetiştiren öğretmen okullarının parasız yatılı okul olmasıdır. Kırsal kesimde yaşayan sosyo-ekonomik seviyesi düşük ailelerin çocukları bu okullar kanalıyla öğretmenlik mesleğini seçerek toplumsal statülerini yükseltme eğilimindeydiler. Günümüzde ise ancak yükseköğretimden sonra öğretmenlik mesleğine geçilebilmesi, sınıf öğretmenliğinde de yüksek lisans ve doktora yapma imkânının tanınması, öğretmenliği ve dolayısıyla sınıf öğretmenliğini sosyo-ekonomik seviyesi daha yüksek ailelerden gelen bireylerin de tercih ettiği bir konuma getirmiştir (Köksalan, İltar ve Görmez, 2010: 280).

Öğretmenliğin üst sosyo-ekonomik seviyeye sahip aile bireylerini çekebilmesi ve daha geniş bir toplumsal tabana yayılması mesleğin toplumsal statüsünü olumlu etkileyecektir (Güven, 2010: 18).

1.2.7. Kıdem ve Yaş

Öğretmenlerin kıdem ve yaş durumları, gerek okul içindeki gerekse toplumdaki konumlarını etkilemektedir. Kıdemli ve yaşlı öğretmenler, genç öğretmenlere göre daha saygındır (Tezcan, 1985: 361-362).

UNESCO ve ILO'nun (Newsletter, 2002) ortak çalışması öğretmenlerin yaşları ile ilgili şu sonuçları ortaya çıkarmıştır (Aktaran: Bek, 2007: 55-56): Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki öğretmenlerin büyük bir kısmı genç ve tecrübesizdir. Bu ülkelerin birçoğunda öğretmenlerin %30'u 30 yaşın altındadır. Endonezya'da ilkökul öğretmenlerinin %52'si 30 yaşın altındadır. Almanya ve İsveç'te ise ilkökul öğretmenlerinin %70'i 40 yaşın üzerindedir.

Şubat 2016 verilerine göre, Türkiye'de devlet okullarında çalışan yaklaşık 900 bin öğretmenin yaklaşık % 45'inin genç ve genç yetişkin yaş gruplarını kapsayan 34 yaş ve

altında olduğu gör÷lmektedir. Buna karşın, öğretmenlerin sadece % 11'lik kesimi 50 yaş ve üzerindedir (Eğitim-Bir-Sen, 2016: 167).

1.2.8. Öğretmenliği Tercih Eden Öğrenci Profili

Toplumumuzda öğretmenlik mesleği değerini büyük ölçüde kaybetmektedir. Öğretmenlerin sosyo-ekonomik sorunlarından ve bu sorunların toplumda çok tartışılmasından dolayı üniversite adaylarının öğretmenliğe yönelme cesaretini kırmaktadır. Özellikle başarılı öğrenciler öğretmenliği ancak son tercihlerine almaktadır. Bu da gösteriyor ki öğretmen yetiştiren programlara daha çok düşük puanlı öğrenciler yerleşmektedir (Özpolat, 2002: 72; Tekişık, 1987: 27).

Güney Kore, Singapur ve Finlandiya gibi eğitimde önemli reformlar yapan ÷lkelerde öğretmenlik ÷lkedeki en saygın mesleklerden biridir. Bunun en büyük sebepleri olarak başarılı öğrencilerin en başta öğretmenliği tercih etmesi ve öğretmenlerdeki yüksek eğitim seviyesi (ör. Finlandiya'da öğretmenlerin tamamı yüksek lisans mezunudur) gösterilebilir (Barber & Mourshed, 2007; Darling-Hammond, 2010; Wagner, 2008; Aktaran: Yurdakul, Gür, Çelik ve Kurt, 2016: 24; Polat ve Arabacı, 2012: 79).

Türkiye'de son yıllarda eğitim fak÷ltelerini tercih edenler arasında kısmen de olsa yüksek puanlı öğrencilerin olduğu gör÷lmektedir. Bu durum öğretmenlerin özlük haklarından ve toplumda saygın bir yerinin olmasından çok diğer yükseköğretim kurumlarından mezun olanlara oranla öğretmenliğin daha fazla iş bulma imkânına sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Öğretmenlerin özlük hakları ve hayat standartları arttırılıp sosyal statü ve saygınlığı yükseltilmeden sadece başka alanlardaki istihdam daralmasından kaynaklı öğretmen yetiştiren eğitim kurumlarına olan yönelim zamanla eğitim kalitesinin daha da düşmesi ihtimalini beraberinde getirecektir (Öztürk, 2010: 192).

İstenilen puanı elde eden her öğrenci eğitim fak÷ltelerine kayıt yapabilmektedir. Öğrencinin psikolojik durumu, tutum ve alışkanlıkları dikkate alınmamaktadır (Özkan, 2005). Türkiye'de öğretmen yetiştiren kurumlara öğrenci alım kriterlerinin yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir. Bu konuda ABD, Finlandiya ve Japonya gibi eğitimde yüksek seviye yakalamış ÷lkelerin öğretmen yetiştiren kurumlara öğrenci alımındaki hassasiyetleri dikkat çekicidir. ÷lke geleceğinin teminatı olan gençliğin

yetiştirilmesinden sorumlu olan öğretmenlerin seçimi çok özen gösterilmesi gereken bir konudur. Yüksek Öğretim Kurulu [YÖK] ve MEB işbirliğiyle ABD, Finlandiya ve Japonya'da olduğu gibi ülke ihtiyacına göre öğretmen yetiştiren kurumlara belirli kriterlerde yetenek, tutum, kişilik vb. testler uygulayarak öğrenci alımı sağlanmalıdır. Öğrenci alımında nicelik yerine nitelik ön planda tutulmalıdır (Polat ve Arabacı, 2012: 82).

Eğitimde yüksek başarı yakalayan ülkeler öğretmen seçim sürecinde öncelikle en nitelikli öğrenciler arasından öğretmen adaylarını seçerler. Örneğin Hong Kong en iyi %30, Finlandiya en iyi %10, Kore ise en iyi %5 diliminden öğretmen adaylarını belirler. Finlandiya ve Singapur gibi ülkeler öğretmen adaylarının seçiminde adayların akademik başarısı yanında kişilik özellikleri, mesleğe yatkınlığı gibi önemli kriterleri de kullanırlar. Adayların istihdamında da çok titiz bir süreç takip edilir. Öğretmen adaylarının seçilmesinden sonra hizmet öncesi ve hizmet sürecinde iyi bir eğitimci ve etkin bir öğretici olması yönünde devamlı çalışmalar yapılır ve etkin bir rehberlik (coaching) sistemi uygulanır (Çelik, 2012: 54).

1.2.9. Mesleğe Giriş İçin Gerekli Olan Eğitim Süresi

Öğretmenlerin mesleğe giriş için aldıkları eğitim süresi de onların toplumsal konumlarını etkilemektedir. Fakülte mezunu bir öğretmenle öğretmen okulu veya eğitim enstitüsü mezunu bir öğretmenin konumu aynı değildir. İngiltere'de 1944 yılına kadar farklı öğrenim düzeyine sahip öğretmenler farklı kavramlarla ifade edilirdi. "The School Master" üniversite mezunu, "The Teacher" ise kolej mezunu öğretmeni anlamına gelirdi. Fakülte derecesi öğretmenlik sertifikasından daha yüksek bir statüye sahipti (Tezcan, 1985: 360-361).

Eğitim süresi uzun olan mesleklerin toplumda saygınlığı da daha yüksek olabilmektedir (Doktorluk vb. meslekler gibi). Birçok meslek için yükseköğretim diplomasının şart haline gelmesi nispeten bu faktörün önemini azaltmıştır. Nitekim öğretmenlik mesleği ile aynı eğitim süresini gerektiren bazı meslek gruplarının saygınlığı aynı seviyede değildir. Bununla beraber Türkiye'de öğretmenlik programlarının süreleri ile ilgili düzenlemelere bakmak daha isabetli olacaktır (Kızılcıoğlu, 2005; Aktaran: Özoğlu ve diğ., 2013: 50; Karaman ve diğ., 2013: 106).

1.2.10. Öğretmen Niteliği

Öğretmenlik mesleğinin toplumsal statüsü ve saygınlığı öğretmen niteliğinden bağımsız değildir. Zira saygınlığı düşük bir mesleğe nitelikli insanların yönelmesi beklenmemelidir (Kahramanoğlu, 2010: 41; Özoğlu, 2010: 26; Gönülaçar, 2016: 14).

Ülkemizde öğretmenlik mesleğinin birçok niteliğinden söz edilmekte fakat öğretmenlerin nitelik açısından düşük seviyede olduğu görülmektedir. MEB'in 14 ilde öğretmen, öğrenci, müfettiş, yönetici ve velilerden oluşan 6003 kişi ile yaptığı "Öğretmen Profili" araştırması, öğretmenlerin birçok yönden yetersiz olduğunu, öğretmen niteliklerinin birçoğunu taşımadığını ortaya çıkarmıştır. Öğretmen adaylarının seçimi, yetiştirilmesi ve istihdamı, ekonomik sorunlar ve statünün düşük olması buna sebep olarak gösterilebilir. Bu sebepler de öğretmenden çok eğitim sisteminden kaynaklanmaktadır (Çeliköz, 2004: 358; Aktaran: Bek, 2007: 23).

1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 43. Maddesi öğretmenlik mesleğini şöyle tanımlamaktadır: "Öğretmenlik mesleği: Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. Öğretmenler bu görevlerini Türk Milli Eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ifade etmekle yükümlüdürler."

Eğitimin doğru ve nitelikli bir şekilde planlanamaması ve eğitime gelişigüzel müdahalelerin yapılması sebebiyle öğretmen açığı meydana gelmiş, bu açığı kapatmak için de formasyonu dahi olmayan farklı fakülte mezunlarına, alan bilgisi ve öğretmenlik meslek bilgisine sahip olmayan kısacası öğretmen niteliğini taşımayan kişilere eğitim ve öğretimde görev verilmiştir. Halbuki bu, yukarıda sözü edilen öğretmenliğin özel bir ihtisas mesleği olduğuna ilişkin kanuna ters düşmektedir. Bununla beraber yıllardır Türkiye'de, "öğretmenlik herkesin yapabileceği kolay bir iştir" algısı oluşmaya başlamıştır. Öğretmenlik her üniversite mezununun başvurabileceği bir kapı haline gelmiştir. Bu durum ise kuşkusuz, öğretmenlik mesleğinin toplumdaki saygınlığını daha da yıpratmıştır (Akyüz, 1978: 118; Başkan, 2001: 16; Çelikten ve diğ., 2005: 210; Akyüz, 2006: 54; Özoğlu, 2011: 154; Karaman ve diğ., 2013: 107).

Nitelikli öğretmen yetiştirme ve istihdamına tarihsel süreç açısından bakıldığında ülkemizde planlı, nitelikli ve doğru bir uygulamadan söz etmek oldukça zordur. Yanlış uygulamaların başında alan dışından yapılan atamalar gelmektedir. Öğretmenlik

mesleğine alan dışından yapılan atamalar 19. yüzyılın ortalarından itibaren başlamış ve bu durum eğitim tarihimizde “eğitimimizin en büyük yarası” olarak nitelendirilmiştir. Ancak geçici olarak nitelendirilen bu uygulama düzensiz bir şekilde günümüze kadar devam etmiştir (Akyüz, 2006: 54; Özoğlu, 2010: 6).

Doğru bir planlamayla önüne geçilemeyen öğretmen açığı birtakım kısa vadeli öğretmen yetiştirme uygulamalarıyla kapatılmaya çalışılmıştır. Eleştiri alan ve kalite erozyonuna sebep olan bu uygulamalardan öne çıkanları şunlardır: Eğitim Kurulları (1936), Yedek Subay Öğretmenler (1960), Mektupla Öğretmen Yetiştirme (1974), Hızlandırılmış Programla Öğretmen Yetiştirme (1977), Tüm Fakülte Mezunlarının Sınıf Öğretmeni Yapılması (1996) (Özoğlu, 2010: 6; Gönülaçar, 2016: 33).

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak öğretmen yetiştiren kurumlar 1982 yılında Yükseköğretim Kurulu çatısında üniversitelere devredilmiştir. Böylece öğretmen yetiştirme sistemi yeni bir statüye kavuşmuştur. Öğretmen yetiştirme yetki ve sorumluluğunun üniversitelere devredilmesi öğretmen yetiştirmenin bir uzmanlık alanı olduğu anlamına gelmiştir. Bundan böyle öğretmen yetiştirme görevi üniversitelere, istihdam görevi de Milli Eğitim Bakanlığı'na verilmiştir. Ne var ki öğretmenlerin seçimi, eğitimi ve istihdamı sadece MEB tarafından yürütülmekteyken bu tarihten sonra öğrencilerin öğretmen adayı olarak yetiştirilmesi, yetiştirilen öğretmen adaylarının istihdamı farklı kurumlar tarafından yapılmaya başlanmıştır. İlgili kurumlar arasında eşgüdüm eksikliği olmuş, öğretmenlerin yetişme ve istihdamında arz talep dengesi sağlanamamıştır (Özoğlu, 2010: 6; Azar, 2011: 37).

Eğitimin niteliğinin artırılması öğretmen niteliğinin artmasına, öğretmen niteliğinin artması da öğretmenlik mesleğinin statüsünün yükseltilmesine bağlı olduğuna yönelik yaygın bir kanaat vardır. Öğretmenin, eğitimin niteliği ve öğrenci başarısı üzerindeki etkisi bu kadar önemli olduğu halde öğretmenlerin hak ettiği statü ve saygınlığa sahip olduğunu söylemek mümkün değildir. Toplumdaki saygınlığı zedelenmiş olan öğretmenlerin Türkiye'nin geleceğini inşa etmekte ne kadar başarılı olacağı da hesap edilmelidir (Gönülaçar, 2016: 12).

Öğretmen niteliğini etkileyen önemli faktörlerden birisi de çalışma koşulları ve iş yüküdür. Ülkemizde öğretmenlerin yıllık çalışma süresi OECD ortalamasının üstündedir. Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı son yıllarda azalsa da yine OECD

ortalamasının üstündedir. Gerek bu durum, gerekse okul dışı çalışmalar (sınav değerlendirmesi gibi), öğretmenlerin yükünü iyice ağırlaştırmakta ve mesleki gelişimine yeterince zaman bırakmamaktadır (Gönülaçar, 2016: 22).

1.2.11. Çalışma Koşulları

Çalışma koşullarından kastedilen, öğretmenlere mesleğinin icrasında ve tercihlerinde tanınan özerklik ve karar alma konusunda öğretmenlerin sahip olduğu konumdur (Ingersoll, 2012: 50). Öğretmen özerkliği (teacher autonomy), öğretmenlerin meslekî konularda belirli bir yetkiye sahip olmaları anlamına gelebilir. Bu yetki alanı öğretmenlerin işleriyle ilgili bazı önemli kararları alabilmeleri (Ingersoll, 2007), eğitimin planlanması ve geliştirilmesi süreçlerine katılmaları (Freidman, 1999) ve çalışma ortamlarının düzenlenmesinde söz sahibi olmaları (Pearson & Hall, 1993) gibi hususları kapsamaktadır (Aktaran: Öztürk, 2011: 83). Ingersoll'a (2007: 25) göre, sorumluluk alanıyla ilgili alınan kararlarda etki ve yetki sahibi bir öğretmen çevresinden saygı görür. Ters durumda öğretmenin etki ve yetkisi yoksa başta öğrenciler olmak üzere çevresinin gözünde saygınlığını (Özaslan, 2015: 35) kaybetmektedir.

Türkiye'de öğretmenlerin mesleki özerkliğinden bahsetmek mümkün değildir. Öğretmenlere hizmet öncesinde ve hizmet içi eğitimde “program geliştirme” dersleri ve seminerleri verildiği halde, öğretmenler hangi dersi ve programı uygulayacağına karar verememekte öğretim programları ve ders kitaplarının çizdiği çerçevenin dışına pek çıkamamaktadır. Bu durum da öğretmenlerin birçoğunu program geliştirmenin kendilerine ait değil Milli Eğitim Bakanlığına ait bir sorumluluk olduğu düşüncesine sevk etmektedir. Nitekim öğretim programları öğretmenlere MEB tarafından paket halinde verilerek uygulamaları istenmekte, bu yaklaşım da öğretmeni uzman bir konumdan uygulayıcı bir teknisyen konumuna getirmektedir (Karaman ve diğ., 2013: 107; Gür, 2006: 2; Güven, 2010: 18; Öztürk, 2011: 83; Öztürk, 2012: 277; Gönülaçar, 2016: 10; Çolak ve Altınkurt, 2017: 35,39).

20. yüzyıl boyunca özellikle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde, öğretmenlik mesleğindeki gelişmeler endişe verici bir tablo çizmektedir. Genel olarak insanlık tarihine kıyasla çok kısa bir zaman öncesine kadar öğretmenlerin eğitim sürecinde anlamlı bir rolü vardı (Ergün, 2010: 10). Öğretmenin kitaptan daha fazlasını temsil eden bir bilgi kaynağı olduğu, kitabın da ancak öğretmene yardımcı olan bir ek kaynak

olduğu kabul edilirdi. Örneğin İbn-i Haldun, eğitimin bilmekten ve bilgiden ibaret olmadığını açık bir şekilde savunmuş, bir kişinin kendi kendine bilgi sahibi olabileceğini ancak belli bir bilimsel alan içerisindeki disiplin ve alışkanlıkların ancak o dalda yetkin olan birisinden edinebileceğini belirtmiştir. Demek oluyor ki eğitimde öğretmenin rolü sadece bilgi aktarmak gibi basit bir iş değildir. Bu anlayış asırlarca eğitim sürecinde öğretmenliğe saygın bir rol biçmiş, öğrenci ile kitap arasındaki ilişkiye anlam kazandıran bir konum kazandırmıştır. Bu nedenle genel olarak 20. yüzyılın başlarına kadar öğretmenler eğitim programlarını tasarlayan, eğitimin amaçlarına uygun öğretim programı hazırlayıp değerlendiren ve işine çok sınırlı bir şekilde müdahale edilen bir uzman konumundaydı (Gür, 2006: 1).

20. yüzyılda ise öğretmen ile kitap arasındaki ilişki tersine dönmüş, asıl olan ders kitabı ve eğitim araçlarıdır, öğretmen ise buna ek olarak görülmektedir. Bugün gerek devlet tarafından gerekse piyasa yoluyla hazırlanan ders kitapları öğretmenin rolünün önüne geçmiş (Öztürk, 2011: 86), eğitim ve öğretim programları öğretmene hazır olarak verilmekte, öğretmenin bunları harfiyen uygulaması istenmektedir. Hatta kimi zaman öğretmenin varlığının eğitimin verimsizliğine sebebiyet verdiği, öğretmen devre dışı bırakıldığı takdirde eğitimin daha verimli olacağı düşünülmektedir (Gür, 2006: 2).

Yapılan birçok araştırma, meslekî özerkliğin olmaması ve eğitim sisteminde yapılan değişikliklerde öğretmenlerin karar alma süreçlerine katılmaması ile iş doyumunda negatif bir ilişki olduğunu ortaya çıkarmıştır (Öztürk, 2009: 4; Gönülaçar, 2016: 19). Birçok ülkede öğretmenlerin karar alma süreçlerindeki etkinliklerinin azalmasından ve yoğun çalışma şartlarından dolayı gittikçe umutsuzluğa kapıldıkları ve motivasyonlarının düştüğü görülmektedir (Yurdakul ve diğ., 2016: 25). Oysa eğitimdeki başarısından dolayı literatürde ismi çokça geçen ve öğretmenlik mesleğinin oldukça saygın olduğu Finlandiya’da okulun izlediği politikalar, ders kitapları, ders içerikleri, ölçme ve değerlendirme gibi birçok konudaki karar alma sürecinde öğretmenler önemli bir konuma sahiptir. Bu durum öğretmenlere olan saygının bir göstergesidir. Mesleki özerklikleri ve çalışma koşullarından dolayı da başarılı öğrenciler öğretmenliği ilk tercihlerine almaktadırlar (Partanen, 2011: 4; Yurdakul ve diğ., 2016: 24).

ILO/UNESCO tarafından 1966 yılında yayımlanan *Öğretmenlerin Statüsü Tavsiyesi* de öğretmenlerin mesleki özerklikleri ve çalışma koşullarına geniş yer

vermektedir. Buna göre onaylanan program çerçevesinde öğretmenler öğretim araçlarının ve ders kitaplarının seçimi ve pedagojik yöntemlerin uygulanmasında etkin bir rol üstlenmelidirler. *Öğretmenlerin Statüsü Tavsiyesi*'nde ifade edildiği gibi öğretmenlerin çalışma koşulları, öğretmenlerin kendilerini mesleklerine tümüyle vermelerini sağlamalıdır (ILO/UNESCO, 1966; Aktaran: Yurdakul ve diğ., 2016: 25). Yapılan çalışmalar öğretmenlerin çalışma koşullarının iyileştirilmesiyle performanslarının yükseldiğini ve mesleklerine devam etme isteğinin arttığını göstermektedir (Hanushek ve Rivkin, 2007: 82; Demirtaş ve Alanoğlu 2015: 87). Gerçekten de öğretmenlerin çalışma koşullarının iyileştirilmesi, öğretmenlerin işlerine daha çok odaklanmalarını sağlayacak, bu da hem işin devamını hem de eğitimde kalitenin artmasını kolaylaştıracaktır (Yurdakul ve diğ., 2016: 25).

1.2.12. Medya

Medyanın öğretmenler ile veya öğretmenlik mesleğinin topluma yaptığı hizmet ile ilgili yayınlarının mesleğin saygınlığı üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Medya öğretmenler hakkında yanlış haberler yapıp öğretmenin toplumdaki saygınlığını olumsuz etkileyebilmektedir. Öğretmenlerin ekonomik sıkıntıları basında (Yıldırım ve Keskinliç Kara, 2017: 583) sık sık yer almakta ve filmlere (Akcan ve Polat, 2016: 305) konu olmaktadır. Birçok dizi ve filmde takıntılı, yaşamı okulla sınırlandırılmış, fiziksel görünümünden dolayı öğrencilerin alay ettiği bir profil çizilen öğretmenin özellikle çocukların yaşamı üzerinde olumsuz etkiler bıraktığı görülmektedir. Televizyon dizilerinde ve sinema filmlerinde gösterilen olumsuz öğretmen karakterleri öğretmenlerin saygınlığının azalmasına sebep olmaktadır (Sağlam ve Sağlam, 2005: 325; Özoglu ve diğ., 2013: 52; Karaman ve diğ., 2013: 107; Tedmem, 2014: 54). Yapılan birçok araştırmada öğretmenlerle ilgili medyada yer alan olumsuz ifadelerin varlığı ile iş doyumu arasında negatif bir ilişki olduğu görülmektedir (Gönülaçar, 2016: 19).

1.2.13. Kültürel Saygınlık

Eğitimde yüksek düzeyde başarı yakalayan Güney Kore ve Finlandiya gibi ülkelerde öğretmenlerin toplumdaki statüsü ve saygınlığında kültürel faktörlerin büyük rolü olduğu vurgulanmaktadır (Barber ve Mourshed, 2007; Aktaran: Karaman ve diğ., 2013: 107). Güney Kore'de "Öğretmenin gölgesine bile basmayınız" atasözü,

öğretmenlere karşı gösterilen kültürel saygının bir ifadesidir (Darling-Hammond, 2010; Aktaran: Karaman ve diğ., 2013: 107). Türkiye’de de hemen herkes tarafından öğretmenliğin “kutsal bir meslek” olduğu dile getirilmektedir. Yani öğretmenlere karşı kültürel saygı hep var olmuş ve öğretmenlere toplumda davranış modeli bir insan olarak bakılmıştır (İlter, 2009: 22). 1940’lı yıllarda öğretmenlerin toplumdaki saygınlığı ile ilgili söylenen “Bir öğretmen kahvenin önünden geçerken oturanların hep birlikte ayağa kalktıklarını bizim yaşıtıımızdaki herkes hatırlar” (Oğuz, 1999: 12) sözü bunun en açık bir örneğidir. Ancak zaman içerisinde öğretmenlere karşı kültürel saygınlıkta bir azalma olduğu kanaati oluşmuştur. Öğretmenlere yönelik şiddetin artması bunu teyit etmektedir (Karaman vd., 2013: 107; Özoğlu vd., 2013: 54; Gönülaçar, 2016: 21).

1.2.14. Öğretmen Dağılımındaki Dengesizlik

Alan bazında öğretmen yetiştirme ve istihdamında bir dengesizlik vardır. Bazı alanlarda ihtiyaç olmamasına rağmen çok sayıda öğretmen yetişmiş bu da büyük yığılmaya neden olmuştur. Özellikle ortaöğretime yönelik fizik, kimya, biyoloji ve tarih gibi bazı alanlarda atanmayı bekleyen öğretmen adayların sayısı her geçen gün artmaktadır. Sınıf Öğretmenliği, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik, Okul Öncesi, Yabancı Dil gibi bazı alanlarda ise yeterli sayıda yetişmiş öğretmen adayı bulunamadığından meslek dışından atamalar söz konusudur. Bu da öğretmenin toplumdaki saygınlığını olumsuz etkilemektedir. Öğretmen yetiştirme ve istihdamında YÖK ve MEB arasında koordinasyon eksikliği bu sonucu doğurmaktadır (Habacı ve diğ., 2013: 269).

Bölgeler ve yerleşim yerleri arasında da öğretmen dağılımında dengesizlik görülmektedir. Öğretmenler görev yerlerini beğenmeyip daha iyi imkânlara sahip bölge ve yerleşim yerlerinde çalışmak için atanabilmektedir. Doğu illerinde ve kırsal bölgelerde bu hareketlilik daha çok yaşanmaktadır. Özellikle kadın öğretmenlerin söz konusu nedenlerden dolayı norm fazlası belli okullarda birikmeleri bazı bölgelerde sürekli öğretmen açığı doğmasına neden olmaktadır. Buralarda yeni atanan tecrübesiz öğretmenlerin, formasyon bilgisi dahi olmayan alan dışından veya ücretli öğretmenlerin istihdamı, öğretmenlik mesleğinin kalitesini ve saygınlığını düşürmektedir (Çelikten ve diğ., 2005: 231; Ekinci, 2010: 744; Özoğlu, 2011: 155; Habacı ve diğ., 2013: 269; Gönülaçar, 2016: 27).

Nitelikli ve tecrübeli öğretmenlerin daha iyi yerleşim yerlerine ve daha avantajlı öğrencilerin bulunduğu okullara olan yönelimi başka ülkelerde de karşılaşılan bir sorundur. Fakat bunun çözümü olarak birçok Avrupa ülkesinde ve ABD’de okulların coğrafi konumuna veya gelişmişlik düzeyine göre öğretmenlere farklı ücret ödenmektedir. Dezavantajlı bölgelerde görev yapan öğretmenlere daha fazla ücret ödenmekte ve böylelikle öğretmenlerin bu okullarda daha fazla kalmaları temin edilmektedir (Özoğlu ve diğ., 2013: 59). Milli Eğitim Bakanlığı da ülkemizdeki bu sorunun çözümü için 2015-2019 Stratejik Planında “Bölgeler arası öğretmen dağılımının ülke genelinde dengeli bir şekilde gerçekleşmesini sağlamak için ortalama görev süresinin düşük olduğu bölgelere yönelik özendirici tedbirler geliştirilecektir.” (MEB, 2015: 55) hedefini koymuştur.

1.3. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1.3.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Sönmez (1989) “Türkiye’de Öğretmenin Ekonomik Durumu” başlıklı bir araştırma yapmıştır. Araştırma Ankara’da görev yapan tüm ilk, orta ve lise öğretmenleri üzerinde yapılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin ekonomik sıkıntılardan dolayı ikinci bir işte çalışmak zorunda kaldıkları belirlenmiştir. Bunun sonucunda da öğretmenlerin mesleklerini ikinci bir uğraş alanı olarak gördükleri ve öğretmenlik mesleğinin değerinin düştüğü ortaya çıkmıştır.

Yaman ve diğ.’nin (2001) “Öğretmenlik Mesleğinin Sosyo-Ekonomik Statüsü/Bu Mesleğin Bir Bayan Mesleği Haline Dönüşmesi Durumu ve Eğitim Fakültesi Üzerine Bir Araştırma” başlıklı çalışmalarının örneklemini Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi 1 ve 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre bu fakülteyi tercih eden öğrencilerin babalarının çoğu alt ve alt orta sosyo-ekonomik düzeyde bulunun insanların çalıştığı meslek gruplarından ve toplumun alt ve alt orta sosyo-ekonomik düzeydeki insanların oluşturduğu yapıdan gelmektedir. Bu nedenle öğrencilerin bu düzeyin dışından da gelebilmesi için öğretmenlik mesleğinin sosyal ve ekonomik statüsünün yükseltilmesi gerektiği, bunun da öğretmenlerin ekonomik düzeylerinin yükseltilmesine bağlı olduğu üzerinde durulmuştur.

Özpolat’ın (2002) “Sosyolojik Açından Öğretmenlik Mesleği ve Öğretmenlerin Toplumdaki Yeri” başlıklı çalışmasının örneklemini, Zonguldak ili resmi okullarında çalışan 549 öğretmen, ilk ve ortaöğretimde öğrenim gören 628 öğrenci ve 550 öğrenci velisi oluşturmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin %88,3’ü, öğrencilerin %60,5’i, velilerin de %65,2’si öğretmenlere verilen önemin geçmişe oranla azaldığını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin devlet ve toplum için ürettikleri hizmetin önem derecesi kadar devletten ve toplumdan itibar görmediklerini düşünmektedirler. Öğretmenlerin %74,2’si devletin kendilerine az önem verdiğini düşünmektedir ki, velilerin de %48,5’i bu görüşü desteklemektedir. Velilerin %91,7’si öğretmenlik mesleğini çok önemli bulduklarını belirtirken, “Öğretmenlere ne kadar önem veriyorsunuz?” sorusuna “çok” cevabını verenlerin oranı %50,8’e düşmektedir.

Bostancı’nın (2004) 9790 öğretmenle yaptığı “Öğretmen Sorunları Araştırması”nın sonuçlarına göre katılımcıların yaklaşık %90’ı, “Toplumumuzun

öğretmene verdiği değer yeterlidir”, “MEB öğretmenliğe gereken değeri vermektedir”, “Kitle iletişim araçları öğretmenlik mesleğine gereken değeri vermektedir” ifadelerine katılmamaktadır. Araştırmanın sonucuna bakıldığında öğretmenlerin toplumsal saygınlıkları ile ilgili düşüncelerinin oldukça karamsar olduğu görülmektedir.

Karamustafaoğlu ve Özmen’in (2004) “Toplumumuzda ve Öğretmen Adayları Arasında Öğretmenlik Mesleğine Verilen Değer Üzerine Bir Araştırma” başlıklı çalışmalarının örneklemini, 2002-2003 eğitim-öğretim yılı Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi’nde tezsiz yüksek lisans programında öğrenim gören 90 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırma sonucuna göre öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu mesleğe ilişkin beklentilerine karşılık bulamadıklarını, öğretmenlik mesleğinin eskiye oranla saygın görülmediğini ve gelecek kaygısı taşıdıklarını belirtmişlerdir.

Esen (2005) “Öğretmenlerin Toplumsal/Mesleki Kimliklerine ve Rollerine İlişkin Değerlendirmeleri” başlıklı bir çalışma yapmıştır. Çalışmanın örneklemini Ankara ili merkez ilçesinde bulunan resmi ve özel ilköğretim okullarında çalışan 9 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmada toplumun öğretmenlik mesleğine “kutsallık” atfettiği, öğretmenlerin kısmen de olsa bu söylemi içselleştirdiği buna karşın öğretmenlerin toplumdaki statülerinin düşük olmasının ve öğretmen ücretlerinde izlenen politikaların çelişkili bir manzara ortaya çıkardığı sonucu elde edilmiştir.

Baloğlu, Karadağ, Çalışkan ve Korkmaz’ın (2006) “İlköğretim Öğretmenlerinin Mesleki Benlik Saygısı ve İş Doyumu Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi” başlıklı çalışmasında örneklem olarak İstanbul’un Kadıköy ilçesinde bulunan 17 ilköğretim okulundaki 420 öğretmen alınmıştır. Araştırmada öğretmenlerin mesleki saygınlık düzeyleri arttıkça içsel ve dışsal iki boyuttan oluşan iş doyum düzeylerinin düştüğü bulgusu elde edilmiştir. Bu bulgudan şu sonuca ulaşılmıştır: Öğretmenlik mesleğinin salt saygınlığını arttırmaya yönelik çalışmalar yine öğretmenlerin iş doyumlarının artmasını sağlayacak çalışmalarla desteklenmedikçe yarar değil aksine zarar getirecektir. Bu nedenle ilgililerin öğretmenlik mesleğinin saygınlığını arttırmaya yönelik çalışmaları MEB’in sorumluluğunda olan iş doyumunu artırıcı etkenlerle (ücret, güvenlik, terfi, çalışma koşulları, sosyal haklar gibi) desteklenip paralel olarak yürütülmelidir.

Karaman (2008) “Öğretmenlerin Mesleklerini Algılama Biçimleri ve Gelecekte Beklentileri Nelerdir?” başlıklı çalışmasında örneklem olarak 2007-2008 eğitim-öğretim yılında Edirne ve İzmir il merkezlerinde görev yapan 143 sınıf ve branş öğretmenini almıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre katılımcıların mesleğin toplumda en güvenilir meslek grubu olarak görüldüğünü düşündükleri buna karşın mesleki statüsünün yüksek olmadığı kanısında oldukları, toplumun mesleğe karşı yeterince saygı duymadığı kanısı taşıdıkları sonucu elde edilmiştir. Ayrıca katılımcıların meslekten kısmen doyum sağladıkları, bunun sebepleri olarak maddi imkânların yeterli olmadığı, mesleki açıdan gerekli imkânların sağlanmadığını düşündükleri, velilerden yeterli derecede saygı, ilgi görmedikleri ve veli desteği konusunda sıkıntı yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

İlter (2009) öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarını incelemek amacıyla yaptığı araştırmanın örneklemini Fırat Üniversitesi, İnönü Üniversitesi ve Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalının 4. Sınıfında öğrenim gören ve random olarak seçilen 312 öğretmen adayı oluşturmuştur. Araştırma sonucuna göre öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine karşı tutumunda öğretmenlik mesleğinin sahip olduğu sosyal statüsünün etkisi olduğu belirlenmiştir. Bu sebeple öğretmenlik mesleğinin sosyal statüsünün artırılması gerektiği, öğretmenlik mesleğinin sosyo-ekonomik açıdan cazip hale getirilmesi, öğretmen adaylarının tercihlerindeki faktörleri de olumlu etkileyebileceği, bu nedenle öğretmenlik mesleğinin toplumdaki saygınlığını artırıcı çalışmaların yapılması gerektiği üzerinde durulmuştur. Mesleğin sosyal statüsünün yükseltilmesi için de öğretmenlerin yaşam standartlarının yükseltilmesi, mesleki doyumsuzluklarının sağlanması ve mesleki tutumlarının istenilen düzeyde olması için öğretmenlerin sosyo-ekonomik düzeylerinin iyileştirilerek maaş, yolluk, il içi, il dışı, özür durumu tayinleri ve kariyer basamaklarında yükselme konusunda sağlam ve dengeli çalışmalar yapılması gerektiği konuları üzerinde durulmuştur.

Erdem’in (2010a) “İlköğretim ve Ortaöğretim Öğretmenlerinin Karşılaştığı Ekonomik Sorunlar ve Bu Ekonomik Sorunların Performanslarına Etkisi Konusundaki Görüşleri” başlıklı çalışmasının örneklemini Denizli ilinde resmi ve özel ilköğretim okullarında görev yapan 1012 öğretmen oluşturmuştur. Araştırma sonucuna göre öğretmenlerin ekonomik sorunlardan dolayı performanslarında yaşadıkları

olumsuzluklar hem eğitim-öğretimin amaçlarının gerçekleşme derecesine hem de işten aldıkları doyuma yansımaktadır.

Erdem (2010b) “Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştığı Toplumsal Sorunlar ve Toplumsal Sorunların Performansına Etkisi Konusundaki Görüşleri” başlıklı bir araştırma yapmıştır. Araştırmanın örneklemini Denizli ili resmi ve özel ilköğretim okullarında çalışan 301 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenler, siyasi iradenin öğretmen sorunlarına duyarsız kaldığını, öğretmen sorunları konusunda toplumun duyarsızlaştığını, öğretmenlik mesleğinin toplum içindeki saygınlığının düştüğünü, öğretmenlerin katkı ve çabalarının veli ve toplum tarafından yeterince desteklenmediğini, öğrenci velilerinin öğretmenlik mesleğine yeterince saygı duymadığını ve bu sorunların kendi performanslarını olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir.

Demir’in (2012) yaptığı “Öğretmen Sorunları-Çanakkale Örneği” başlıklı çalışmada örneklem olarak hizmet içi eğitim faaliyetine katılan 99 öğretmen seçilmiştir. Araştırmada öğretmenlik mesleğinin her geçen gün çekiciliğini kaybettiği, bunun en büyük nedeninin ise özellikle 1970’li yıllardan sonra öğretmen maaşlarında yeterli düzeyde bir artışın sağlanmamış olmasından kaynaklandığı, bunun da toplumsal statü açısından öğretmenlerin düşüşe geçmesine ve öğretmenlerin kendilerini mesleklerine tam olarak verememesine neden olduğu sonuçları elde edilmiştir.

Karaman ve diğ.’nin (2013) “Sakarya İlinde Görev Yapan Öğretmenlerin Gözüyle Öğretmenlik Mesleğinin Statüsü ve Saygınlığı” başlıklı çalışmalarında evren olarak Sakarya ili okullarında görev yapan öğretmenleri almışlardır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenler, mesleklerinin yeterince saygın görülmediğini ve son yıllarda bu saygınlığın daha da azaldığını belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenler özeleştiride bulunarak öğretmenlerin çağın anlayışına uygun olarak kendilerini geliştiremediklerini, bunun da mesleğin statüsü ve saygınlığını olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir.

Habacı ve diğ. (2013) tarafından yapılan “Öğretmenlerin Güncel Sorunları” başlıklı çalışmada; öğretmenlerin ekonomik sorunlarının olduğu, ekonomik sorunlarının ve geçim sıkıntılarının bütün yaşamlarını etkilediği belirtilmiştir. Bu sorunların mesleği cazip halden çıkardığı, hem öğretmenlerin mesleki iş doyumunu hem eğitimin niteliğini hem de öğretmenlerin öğrencileriyle olan ilişkilerini bozduğu,

öğretmenlerin toplumda hak ettiği değeri ve saygınlığı göremediği sonucuna ulaşılmıştır. Toplumsal sorunlara duyarlı, halkla bütünleşmiş öğretmen profilinin öğretmenliğin saygınlığını arttırabileceğine dikkat çekilmiştir.

Tedmem'in (2014) "Öğretmen gözüyle öğretmenlik Mesleği" araştırmasının örneklemini Ankara ilindeki 105 okuldan 1701 öğretmen oluşturmuştur. Araştırma sonuçları 'Öğretmenlik yapmak bana saygınlık kazandırmaktadır' diye düşünen öğretmenlerin oranının %35,4 olduğunu, öğretmenlerin %45,7'sinin öğretmenlik mesleğine verilecek değer artmayacağını düşündüğünü, %49,3'ünün öğretmenlik yaptıkça mesleğin saygınlığına yönelik inancının azaldığını göstermektedir. Öğretmenlik mesleğinin saygınlığı ve imajının düzelmeyecek kadar yıprandığını söyleyenlerin oranının %41,9 olduğu, toplum öğretmenlerin sorunlarını önemser ve bu sorunlara duyarlı davranır diyenlerin oranının ise %15,7 olduğu görülmektedir.

Yurdakul vd.'nin (2016) 26 ilde 3034 öğretmenle yaptığı "Öğretmenlik Mesleği ve Mesleğin Statüsü" araştırmasının sonuçlarına göre; katılımcıların sadece % 21'i toplumun, % 18'i medyanın, % 21'i ise devletin öğretmenlerin sorunları ile yeterince ilgilendiği görüşündedir. Buna göre öğretmenler işverenleri olan devletin (yani MEB'in) öğretmenlerin sorunları ile yeterince ilgilenmediği görüşündedirler. Katılımcıların çoğunluğu (%66) öğretmenlerin toplumsal statüsünün gün geçtikçe düştüğünü belirtmiştir. Katılımcıların % 40'ı, öğretmenliğe verilen değer azalacağı görüşündedir.

Türkiye bağlamında öğretmenlerin toplumsal statüsü ve toplumdaki saygınlığı ile ilgili yapılan çalışmalar iç açıcı bir tablo çizmemektedir.

1.3.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Gordon'un (1994) yaptığı "Öğretmenlerinin Gördüğü Saygı ve Öğretmenlik İmajı" başlıklı çalışmanın örneklemini üç farklı kentsel bölgeden 140 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin hemen hemen yarısının görüşüne göre öğretmenlerin olumsuz imaj ve düşük statüsünden dolayı öğrencilerin öğretmenlik mesleğini seçmediği sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle son zamanlarda öğretmenliğin ilgi çekici bir meslek olmadığı görüşünün yaygın olduğu sonucu elde edilmiştir.

Fwu ve Wang'ın (2002) "Tayvan'daki Öğretmenlerin Sosyal Statüsü" başlıklı araştırma sonuçları, Tayvan'daki öğretmenlerin gelişmiş ve gelişmekte olan 53 ülkedeki

diğer meslektaşlarına oranla hem işlerinden daha memnun olduklarını, hem akademik olarak daha üst düzeyde olduklarını hem de daha pozitif bir saygınlığa sahip olduklarını göstermektedir.

Verhoeven, Aelterman, Rots & Buvens'ın (2006) yaptıkları “Belçika’da Toplumun Öğretmenlerin Statüsüne Bakış Açısı” başlıklı araştırma sonucunda teknolojik açıdan geri kalmış toplumların öğretmene daha fazla değer verdiği ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin toplumun beklentilerini karşıladığı, toplumun da öğretmenlerin görevlerini yerine getirmelerinden memnun olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin diğer çalışanlara oranla daha az maaş almalarına rağmen diğer mesleklerle göre daha saygın oldukları ortaya çıkmıştır. Çalışmada öğretmenlerin saygınlığı diğer mesleklerle karşılaştırma yoluyla ölçülmüş, 1970’li yıllardan bu yana öğretmenlerin saygınlığında herhangi bir düşüşün yaşanmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Osunde & Izevbigie'nin (2006) yaptıkları “Orta Batı Nijerya’da Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Bir Değerlendirmesi” başlıklı çalışmanın örneklemini 40 ilkokulda görev yapan 400 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırma sonuçları, öğretmenlerin mesleki yeterliliğini ve toplumdaki saygınlığını kaybettiğini göstermektedir. Katılımcılar öğretmenlik mesleğinin zengin olma fırsatı tanımadığını, öğretmenlerin emeklerinin karşılığını alamadıklarını, öğretmenlerin aidiyet duygusuna sahip olmadıklarını düşündüğü sonucu elde edilmiştir.

Celkan, Green & Hussain'in (2014) yaptıkları “Üniversite Öğrencilerinin Öğretmenlerin Saygınlığına Yönelik Algıları” başlıklı çalışmanın örneklemini Amerika’daki Middle Georgia State College ve Malezya’daki Taylor’s Üniversitesinden 85 öğretmen adayını oluşturmaktadır. Araştırma sonuçları öğretmene duyulan saygının öğrenci başarısı üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçlarını geliştirme süreci, verilerin toplanması ve verilerin çözümlenmesinin nasıl yapıldığı açıklanmıştır.

2.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Bu araştırmada karma model kullanılmıştır. Karma araştırma yöntemi nicel ve nitel veri toplama ve analiz tekniklerinin birlikte kullanıldığı araştırma yöntemidir. Karma yöntemde araştırmayla ilgili ortaya konulan problemler için araştırmacı nicel ve nitel yöntemleri eş zamanlı ve birbirini tamamlar şekilde bir arada kullanmaktadır. Karma yöntemde nicel ve nitel yöntemlerin birlikte kullanılmasının amacı her iki yöntemin güçlü yönlerinden yararlanarak geçerli ve güvenilir sonuçlar elde etmektir (Creswell, 2017: 2). Çünkü bir veri toplama aracıyla elde edilemeyen bir bulgu diğer bir veri aracıyla elde edilmiş ve farklı araçlarla elde edilen bulgular birbirini desteklemiştir (Başbay, 2005: 101).

Araştırmanın nicel boyutu betimsel tarama modelindedir. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlamaktadır (Karasar, 2015: 77). Araştırmada nitel boyutla ilgili verileri elde etmek için öğretmenlerle yapılan görüşmelerde yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda, örneklemedeki öğretmenlerden elde edilen verilerle öğretmenlik mesleğinin saygınlığı hakkında genellemeye gidilmiştir. Bu ise araştırmanın tarama türlerinden genel tarama türü yapısında olduğunu gösterir. Çünkü örnekleme yoluyla evren hakkında genel bir yargıya varmanın amaçlanması tarama modeli türlerinden genel tarama modelinin özelliğidir (Karasar, 2015: 79; Şimşek, 2012: 92).

2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Batman ili devlet okullarında görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Nicel çalışmanın örneklemini, seçkisiz örneklem yoluyla seçilmiş farklı kademelerde çalışan 989 öğretmen oluşturmaktadır. Tablo 2.1’de çalışmanın örneklemini oluşturan öğretmenlere ait bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 2.1. Öğretmenlerin Cinsiyet, Medeni Durum, Görev Yeri, Mezuniyet Durumu, Mesleki Deneyim ve Görev Yaptığı Kademe Değişkenine Göre Durumu

Değişken		N	%
Cinsiyet	Kadın	353	35,7
	Erkek	636	64,3
	Toplam	989	100
Medeni durum	Evli	660	66,7
	Bekâr	329	33,3
	Toplam	989	100
Görev yeri	İl Merkezi	826	83,5
	İlçe	89	9,0
	Köy	74	7,5
	Toplam	989	100
Mezuniyet durumu	Lisans	886	89,6
	Yüksek Lisans	103	10,4
	Toplam	989	100
Mesleki deneyim	1-5 yıl	388	39,2
	6-10 yıl	236	23,9
	11-15 yıl	173	17,5
	16-20 yıl	119	12,0
	21 yıl ve üstü	73	7,4
	Toplam	989	100
Görev yaptığı kademe	Okul Öncesi	53	5,4
	İlkokul	312	31,5
	Ortaokul	323	32,7
	Lise	301	30,4
	Toplam	989	100

Tablo 2.1. incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin %35,7’sinin kadın, %64,3’ünün de erkek öğretmenlerden oluştuğu görülmektedir. Öğretmenlerin %66,7’si evli, %33,3’ü ise bekârdır. Öğretmenlerin %83,5’inin il merkezinde, %9’unun ilçe merkez okullarında, %7,5’inin ise köy okullarında çalıştıkları görülmektedir. Katılımcıların %89,6’sını lisans mezunu, %10,4’ünü de yüksek lisans mezunu öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %39,2’sinin 1-5 yıl

arası, %23,9'unun 6-10 yıl arası, %17,5'inin 11-15 yıl arası, %12'sinin 16-20 yıl arası ve %7,4'ünün de 21 yıl ve üzeri mesleki deneyime sahip oldukları görülmektedir. Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin oranı %5,4, ilkokul öğretmenlerinin oranı %31,5, ortaokul öğretmenlerinin oranı %32,7, lise öğretmenlerinin oranı ise %30,4'tür. Görüldüğü gibi katılımcıların çoğunluğunu lisans mezunu, evli, il merkezinde çalışan, mesleki deneyimi 1-10 yıl arası olan erkek öğretmenlerin oluşturduğu söylenebilir.

Nitel çalışmanın çalışma grubunu ise farklı kademelerde çalışan 40 öğretmen oluşturmaktadır. Tablo 2.2'de çalışma grubunu oluşturan öğretmenlere ait bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 2.2. Öğretmenlerin Cinsiyet, Görev Yeri, Mezuniyet Durumu, Mesleki Deneyim ve Görev Yaptığı Kademe Değişkenine Göre Durumu

Değişken		N	%
Cinsiyet	Kadın	16	40
	Erkek	24	60
	Toplam	40	100
Görev yeri	İl Merkezi	29	72,5
	İlçe	4	10
	Köy	7	17,5
	Toplam	40	100
Mezuniyet durumu	Lisans	34	85
	Yüksek Lisans	6	15
	Toplam	40	100
Mesleki deneyim	1-5 yıl	21	52,5
	6-10 yıl	10	25
	11-15 yıl	7	17,5
	16-20 yıl	1	2,5
	21 yıl ve üstü	1	2,5
	Toplam	40	100
Görev yaptığı kademe	İlkokul	13	32,5
	Ortaokul	8	20
	Lise	11	27,5
	Meslek Lisesi	8	20
	Toplam	40	100

Tablo 2.2. incelendiğinde çalışma grubunun %40'ının kadın öğretmenlerden, %60'ının da erkek öğretmenlerden oluştuğu görülmektedir. İl merkezinde çalışanların oranı %72,5, ilçe merkez okullarında çalışanların oranı %10, köy okullarında çalışanların oranı ise %17,5'tir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %85'ini lisans

mezunu, %15'ini de yüksek lisans mezunu öğretmenler oluşturmaktadır. Çalışma grubunun %52,5'inin 1-5 yıl arası, %25'inin 6-10 yıl arası, %17,5'inin 11-15 yıl arası, %2,5'inin 16-20 yıl arası ve %2,5'inin 21 yıl ve üzeri mesleki deneyime sahip oldukları görülmektedir. İlkokul öğretmenlerinin oranı %32,5, ortaokul öğretmenlerinin oranı %20, Anadolu lisesi öğretmenlerinin oranı %27,5, meslek lisesi öğretmenlerinin oranı ise %20'dir.

2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmanın nicel boyutu için “Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığı Ölçeği”, nitel boyutu için ise “Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığı Görüşme Formu” kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarına ilişkin bilgiler aşağıda verilmiştir.

2.3.1. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığı Ölçeği

Yapılan çalışmanın nicel boyutu için Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığı Ölçeği geliştirilmiştir. Öncelikle konu ile ilgili alan yazını taranarak ve farklı kademelerde çalışan 12 öğretmenin görüşleri alınarak 60 maddelik taslak form oluşturulmuştur. Hazırlanan ölçek formu eğitim programları ve öğretim ile ölçme ve değerlendirme alanındaki öğretim üyelerinin görüşlerine sunulmuştur. Akademisyenlerin görüş ve önerileri doğrultusunda bazı maddelerde düzeltmeler yapılmış, 10 madde de ölçekten çıkarılarak 50 maddelik ölçeğe son hali verilmiş ve uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Ölçek uygulanmadan önce öğretmenler ölçek hakkında bilgilendirilmiştir. Hazırlanan ölçek öğretmenlerin özelliklerini tanımayı amaçlayan bir giriş bölümüyle başlamaktadır. Bu bölümde öğretmenlere cinsiyetleri, medeni durumları, görev yerleri, mezuniyet durumları, meslekteki deneyimleri ve görev yaptıkları kademe ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Araştırma verilerinin toplandığı bölümde ise öğretmenlerin toplumdaki saygınlığını belirlemeyi amaçlayan beşli likert tipi 50 maddeden oluşan bir ölçek kullanılmıştır. Ölçme aracı; 5=Kesinlikle katılıyorum, 4=Katılıyorum, 3=Kısmen katılıyorum, 2=Katılmıyorum, 1=Kesinlikle Katılmıyorum olarak derecelendirilmiştir. Olumsuz tutum ifade eden maddeler değerlendirilirken tersten değerlendirilmiştir. Beşli ölçek puan aralıkları Tablo 2.3'te gösterilmiştir.

Tablo 2.3. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığı Ölçeğinin Puan Aralıkları

Seçenekler	Verilen Puanlar	Puan Aralığı
Kesinlikle katılıyorum	5	4.21 - 5.00
Katılıyorum	4	3.41 - 4.20
Kısmen Katılıyorum	3	2.61 - 3.40
Katılmıyorum	2	1.81 - 2.60
Kesinlikle katılmıyorum	1	1.00 - 1.80

Araştırma kapsamında geliştirilen öğretmenlerin toplumdaki saygınlığı ölçeği pilot uygulama olarak 273'ü kadın ve 424'ü erkek olmak üzere 697 kişilik öğretmen grubuna uygulanmış ve ölçeğin yapı geçerliliğinin belirlenmesi için faktör analizi yapılmıştır.

2.3.1.1. Faktör Analizi

Uzman görüşleri alındıktan ve uygulama aşamasından sonra taslak ölçekteki 50 maddenin hangilerinin ölçek için uygun olduğunu belirlemek amacıyla faktör analizi yapılmış ve her bir maddenin ayırt ediciliğine (madde – toplam test korelasyonlarına) bakılmıştır. Öncelikle verilerin faktör analizine uygunluğunu belirlemek için Kaiser-Meyer Olkin (KMO) değeri incelenmiştir. Bartlett testi değerleri Tablo 2.4'te gösterilmiştir.

Tablo 2.4. KMO ve Bartlett Testi Değerleri

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,88
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	10067,66
	Df	561
	Sig.	,00

Tablo 2.4'te görüldüğü gibi KMO değeri .88 bulunmuştur. Bartlett Sphericity değeri 10067,66 bulunmuştur. KMO'nun .60'tan yüksek olması, Bartlett testinin anlamlı çıkması verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2014: 136). Çünkü Kaiser bu değer 1'e yaklaştıkça mükemmel, .50'nin altında ise kabul edilemez olduğunu belirtmiştir (Tavşancıl, 2002: 51; Aktaran: Güdek, 2007: 74).

Ölçeğin faktör maddelerinin her bir alt faktör için güvenilirliğin bir göstergesi olarak alpha iç tutarlık katsayısı ve bu kapsamda madde toplam korelasyonları hesaplanmıştır. Madde toplam korelasyonları 0.35'in altında kalan ve eksi değere sahip maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Yapılan tekrarlı açımlayıcı faktör analizleri sonucunda faktör yükü 0.35'in altında olan 16 madde elenmiş, 50 maddelik ölçek 34 maddeye indirilmiştir. Açımlayıcı faktör analizi, bilinmeyen gizil değişkenlerle gözlenen değişkenler arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmak amacıyla yapılır. Araştırmada açımlayıcı faktör analizi sayesinde maddelerin ilgili faktörler altında çıkması ve bu maddelerin yüksek faktör yük değerlerine sahip olması beklenir. Araştırmada maddelerin hangi faktör altında yer aldıkları bilinmiyorsa bu analiz açımlayıcı olarak tanımlanır (Byrne, 1994: 253; Ertürk, 2016: 11).

34 maddeden oluşan öğretmenlerin toplumdaki saygınlığı ölçeğinin tek ya da çok faktörlü olup olmadığını saptamak amacıyla toplanan veriler üzerinde faktör analizi yapılmıştır. Yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda 3 tane faktör bulunmuştur. Birinci faktör “Öğretmenlik Mesleğinin Üstünlükleri”, ikinci faktör “Olumsuz Duyuşsal Tepkiler” ve üçüncü faktör “Ekonomik” olarak isimlendirilmiştir.

Ölçeğin son halinde bulunan üç faktörlü yapıya ait 34 maddenin varyans değerleri Tablo 2.5'te verilmiştir.

Tablo 2.5. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığı Ölçeğinin Üç Faktörlü Yapısına İlişkin Varyans Değerleri

Bileşen	Başlangıç Öz Değerleri			Yük Değerleri			Döndürme Sonrası Yük Değerleri		
	Toplam	Varyans %	Yığılmış %	Toplam	Varyans %	Yığılmış %	Toplam	Varyans %	Yığılmış %
1	6,57	23,47	23,47	6,57	23,47	23,47	5,03	17,97	17,97
2	3,25	11,59	35,06	3,25	11,59	35,06	3,56	12,72	30,69
3	1,70	6,08	41,14	1,70	6,08	41,14	2,93	10,45	41,14

Tablo 2.5. incelendiğinde ölçeğin üç faktörüne ilişkin toplam varyans değeri %41,14 olup, birinci faktör ölçeğin %23'ünü, ikinci faktör ölçeğin %12'sini ve üçüncü faktör de ölçeğin %6'sını açıklamaktadır.

Öğretmenlerin toplumdaki saygınlığı ölçeğinin üç faktörlü yapısına ait 34 maddenin faktör yük değerleri Tablo 2.6'da verilmiştir.

Tablo 2.6. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığı Ölçeğinin Döndürülmüş Faktör Yükleri

MADDELER	FAKTÖRLER		
	1 Öğretmenlik Mesleğinin Üstünlükleri	2 Olumsuz Duyuşsal Tepkiler	3 Ekonomik
Madde 4	,79		
Madde 5	,75		
Madde 9	,75		
Madde 1	,71		
Madde 2	,71		
Madde 12	,69		
Madde 28	,68		
Madde 3	,64		
Madde 26	,61		
Madde 8	,56		
Madde 7	,50		
Madde 6	,47		
Madde 23	,47		
Madde 14		,71	
Madde 15		,70	
Madde 19		,65	
Madde 20		,64	
Madde 17		,58	
Madde 22		,56	
Madde 18		,45	
Madde 13		,44	
Madde 16		,43	
Madde 21		,42	
Madde 34		,38	
Madde 33		,36	
Madde 30			,68
Madde 29			,67
Madde 25			,55
Madde 32			,53
Madde 24			,53
Madde 27			,53
Madde 10			,51
Madde 31			,47
Madde 11			,47

Tablo 2.6’da görüldüğü gibi birinci faktör öğretmenlik mesleğinin üstünlükleri 13 maddeden (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 12, 23, 26 ve 28. maddeler), ikinci faktör olumsuz duyuşsal tepkiler 12 maddeden (13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 33 ve 34. maddeler) ve üçüncü faktör ekonomik 9 maddeden (10, 11, 24, 25, 27, 29, 30, 31 ve 32. maddeler) oluşmaktadır.

Ölçek maddelerinin tümünün güvenilirlik katsayısı (Cronbach Alpha) .74 bulunmuştur. Ölçeğin tamamına ve alt boyutlarına ilişkin güvenilirlik katsayısı değerleri Tablo 2.7’de gösterilmiştir.

Tablo 2.7. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığı Ölçeğinin Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı Değerleri

Faktör	Madde Sayısı	Cronbach Alpha (α)
Ölçeğin Geneli	34	.74
Öğretmenlik Mesleğinin Üstünlükleri	13	.86
Olumsuz Duyuşsal Tepkiler	12	.77
Ekonomik	9	.69

Tablo 2.7’de görüldüğü gibi ölçeğin bütün maddeleri için hesaplanan Cronbach Alpha değeri .74, olumsuz duyuşsal tepkiler .77 ve ekonomik .69 “oldukça güvenilir” şeklinde belirtilen aralığa ($.60 \leq \alpha \leq .80$); öğretmenlik mesleğinin üstünlükleri .86 “yüksek derecede güvenilir” şeklinde belirtilen aralığa ($.80 \leq \alpha \leq 1.00$) uygundur (Özdamar, 2015). Bundan dolayı öğretmenlerin toplumdaki saygınlığı ölçeğinin tamamının ve boyutlarının oldukça iyi güvenilirliğe sahip olduğu söylenebilir. Bu bulgulara dayanılarak ölçeğin güvenilirlik ve yapı geçerliğinin yeterli olduğu söylenebilir.

2.3.2. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığı Görüşme Formu

Yapılan çalışmanın nitel boyutundaki verilerin toplanması için yarı yapılandırılmış görüşme formu geliştirilmiştir. Görüşme formu araştırmacı tarafından taslak olarak oluşturulduktan sonra, eğitim programları ve öğretim alanında uzman olan akademisyenler tarafından incelenerek önerileri alınmıştır. Alınan öneriler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmış ve uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Böylece ölçme aracının kapsam ve görünüş geçerliği sağlanmıştır.

Öğretmenler için hazırlanan görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğretmenlere cinsiyetleri, görev yerleri, mezuniyet durumları, meslekteki deneyimleri, görev yaptıkları kademe ve öğretmenlerin toplumdaki saygınlığının düzeyi ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Görüşme formunun ikinci bölümünde ise öğretmenlerin toplumdaki saygınlığını sorgulayan açık uçlu sorular bulunmaktadır. Görüşme formundaki sorular şunlardır:

1. Öğretmenlerin saygınlığı denince aklınıza ne geliyor?
2. Öğretmenlerin toplumdaki saygınlığını olumlu etkileyen etmenler sizce nelerdir?

3. Öğretmenlerin toplumdaki saygınlığını olumsuz etkileyen etmenler sizce nelerdir?
4. Öğretmenlerin toplumdaki saygınlığının öğretmenlerin kişisel yaşamı üzerindeki etkileri nelerdir?
5. Öğretmenlerin toplumdaki saygınlığının öğretmenlerin sosyal yaşamı üzerindeki etkileri nelerdir?
6. Öğretmenlerin toplumdaki saygınlığı üzerinde öğretmenlerin nasıl bir etkisi vardır?
7. Öğretmenlerin toplumdaki saygınlığında geçmişle bugün arasında nasıl bir fark görüyorsunuz?
8. Gelecekte öğretmenlerin toplumdaki saygınlığı sizce nasıl olacaktır?

2.4. VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırmanın nicel verilerini elde etmek üzere Batman merkez, ilçe ve köylerinde görev yapan farklı branşlardaki 1100 öğretmene öğretmenlerin toplumdaki saygınlığı ölçeği uygulanmıştır. Uygulamadan önce araştırmanın amacı ve ölçeğin uygulanması hakkında gerekli bilgiler verilmiştir. Elde edilen ölçeklerden 50 tanesi cevaplanmamış, 61 tanesi de eksik veya özensiz cevaplandığı için değerlendirmeye alınmamış, nihai olarak 989 ölçek değerlendirmeye alınmıştır.

Araştırmanın nitel verilerini elde etmek için de 40 öğretmenle görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşmeden önce öğretmenler görüşmenin amacı ve görüşme formu hakkında bilgilendirilmiştir. Görüşmeler bireysel yapılmış ve ortalama 20 dakika sürmüştür. Görüşmeler yazıyla kayıt altına alınmış, öğretmenlerin sorulara verdikleri cevaplar değiştirilmeden bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

2.5. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmada ölçekle elde edilen nicel veriler SPSS (Statistical Packet for Social Sciences) 24 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. İkili gruplar için bağımsız örneklem t-testi, ikiden fazla gruplar için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testleri, gruplar arası anlamlı farklılığı belirlemek için de Tukey HSD testi kullanılmıştır. Anlamlılık değeri için $p < .05$ kabul edilmiştir.

Görüşme formuyla elde edilen veriler betimsel analiz yapılarak incelenmiştir. Bilgisayara aktarılan öğretmen görüşleri soru bazında toplanarak formlara geçirilmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda veriler belirli temalar altında organize edilip gruplandırılmıştır. Gruplandırılan veriler yüzde ve frekans değerleriyle tablo haline getirilmiş ve elde edilen bulgular doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Yapılan alıntılarda öğretmenler Ö1, Ö2, Ö3, ... şeklinde kodlanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen nicel ve nitel bulgulara yer verilmiştir. Öncelikle nicel bulgular ele alınmış, daha sonra nitel bulgulara yer verilmiştir.

3.1. NİCEL BULGULAR

Bu bölümde öncelikle öğretmenlerin toplumdaki saygınlığına ilişkin ölçeğin betimsel istatistik analiz bulgularına; cinsiyet, medenî durum, görev yeri, mezuniyet durumu, meslekî deneyim ve görev yapılan kademe değişkenine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

3.1.1. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığına İlişkin Öğretmenlerin Genel Görüşleri ile İlgili Bulgular

Tablo 3.1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlere Uygulanan Saygınlık Ölçeğine Yönelik Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Güvenirlilik Katsayısı Değerleri

MN	MADDELER	\bar{X}	Ss	Güvenirlilik Katsayısı	Katılma Düzeyi
1	Öğretmenliğin toplumda ideal bir meslek olduğunu düşünüyorum.	3,21	1,25	,72	Kısmen Katılıyorum
2	Çocuklarımın öğretmen olmasını isterim.	2,58	1,24	,72	Katılmıyorum
3	Öğretmenlerin topluma yön veren bireyler olarak algılandığını düşünüyorum.	3,33	1,24	,72	Kısmen Katılıyorum
4	Benden yeniden meslek seçmem istense tereddütsüz yine öğretmenliği seçerim.	2,94	1,32	,71	Kısmen Katılıyorum
5	Bir ömür boyu öğretmenlik yapabilirim.	2,92	1,25	,72	Kısmen Katılıyorum
6	Çocuklar için aileleri dışında yaşamlarındaki en değerli yetişkin öğretmendir.	3,90	1,09	,71	Katılıyorum
7	Öğretmenliği toplumda saygın bir yerinin olması sebebiyle seçtim.	2,75	1,15	,73	Kısmen Katılıyorum
8	Öğretmenlik toplum için en önemli meslekler arasındadır.	3,49	1,31	,72	Katılıyorum
9	Öğretmenlik mesleği, yaşamıma çok anlam katıyor.	3,48	1,10	,71	Katılıyorum
10	Toplumun öğretmenlik mesleğine verdiği değer gittikçe artmaktadır.	1,97	1,01	,73	Katılmıyorum
11	Toplum öğretmenlerin sorunlarına duyarlı davranır.	2,13	1,02	,73	Katılmıyorum
12	Öğrencilerime öğretmenlik mesleğini seçmelerini tavsiye ederim.	2,90	1,14	,72	Kısmen Katılıyorum
13	Toplumun öğretmene duyduğu saygı her geçen gün azalmaktadır.	4,03	1,16	,75	Katılıyorum
14	Toplum öğretmenleri bazen eğitilmiş çocuk bakıcısı gibi görüyor.	3,95	,97	,74	Katılıyorum
15	Aileler üstlenmedikleri sorumlulukları öğretmenlere yüklüyor.	4,18	,87	,73	Katılıyorum

Tablo 3.1.'in devamı					
MN	MADDELER	\bar{X}	Ss	Güvenirlilik Katsayısı	Katılma Düzeyi
16	Öğretmenlik mesleğinin saygınlığı düzelmeyecek kadar yıpranmıştır.	3,41	1,13	,75	Katılıyorum
17	Emeğinin ürünü hemen açığa çıkmadığı için öğretmenlerin değeri yeterince anlaşılmıyor.	4,02	,90	,74	Katılıyorum
18	Öğretmenlik yaptıkça mesleğin saygınlığına yönelik inancım azaldı.	3,41	1,18	,76	Katılıyorum
19	Toplumun öğretmenlik mesleğini ideal görmesi mesleki saygınlıktan çok mesai ve tatil konusundaki değerlendirmelerle ilgilidir.	3,95	1,08	,74	Katılıyorum
20	Öğretmenlik mesleğinde öngörülemeyen birçok problem vardır.	4,15	,84	,74	Katılıyorum
21	Çocuklarla uğraşmak, başkalarınca önemli gibi sunulan ama çok ciddiye alınmayan bir iştir.	3,65	1,19	,75	Katılıyorum
22	Öğretmenlik psikolojik olarak yıpratıcı bir meslektir.	4,17	1,04	,74	Katılıyorum
23	Mesleğimden yeterince doyum sağlıyorum.	3,09	1,09	,73	Kısmen Katılıyorum
24	Öğretmenlik mesleğinin ekonomik imkânlarının yeterli olduğunu düşünüyorum.	2,13	1,19	,72	Katılmıyorum
25	Toplum öğretmenlere yeterince değer vermektedir.	2,29	1,03	,73	Katılmıyorum
26	Öğretmenlik mesleğinin, toplumun gelişmesine önemli katkılarının olduğunu düşünüyorum.	4,00	,97	,73	Katılıyorum
27	Öğretmenlerin ekonomik imkânları öğretmenlerin toplumdaki saygınlığını önemli ölçüde etkilemektedir.	3,83	1,06	,74	Katılıyorum
28	Mesleki anlamda nitelikli bir arkadaş çevresine sahibim.	3,72	,98	,73	Katılıyorum
29	Öğretmenlik mesleğinin statüsü gelecekte daha iyi olacaktır.	2,70	1,05	,73	Kısmen Katılıyorum
30	Gelecekte yaşam koşullarım daha iyi olacaktır.	2,70	1,02	,73	Kısmen Katılıyorum
31	Emekli olduktan sonra daha rahat yaşayacağımı düşünüyorum.	2,36	1,10	,74	Katılmıyorum
32	Devlet tarafından sağlanması gereken sosyal olanakların (lojman, servis vb.) yeterli olduğunu düşünüyorum.	1,71	1,01	,74	Kesinlikle Katılmıyorum
33	Medyanın eğitimle ilgili haberleri öğretmenin toplumdaki saygınlığını zedelemektedir.	3,91	1,20	,74	Katılıyorum
34	Öğretmenlerin mesleklerinde kendilerini yenileyemediğini düşünüyorum.	3,39	1,13	,74	Kısmen Katılıyorum

Tablo 3.1'de görüldüğü üzere olumlu yargıya sahip maddeler ile olumsuz yargı ifade eden maddelerin aritmetik ortalama olarak birbirini destekleyecek düzeyde olduğuna ilişkin bulgular elde edilmiştir. Örneğin; 1, 3 ve 7. maddelerin; 4, 5 ve 12. maddelerin; 8 ile 26. maddenin; 10 ile 13. maddenin; 14, 15 ve 21. maddelerin; 16 ile 18. maddenin; 20 ile 22. maddenin ve 24 ile 32. maddenin bulguları birbirini destekler niteliktedir.

Tabloda görüldüğü gibi en yüksek ortalama puanının ($\bar{X}=4,18$) 15. maddede 'Aileler üstlenmedikleri sorumlulukları öğretmenlere yüklüyor' ifadesinde çıktığı görülmektedir. Bu maddeyi ($\bar{X}=3,95$) ortalama puanıyla 14. madde ve ($\bar{X}=3,65$) ortalama puanıyla 21. madde desteklemektedir. Bu durum öğretmenlik mesleğinin

sanıldığından daha zor bir meslek olduğunu gösteriyor şeklinde yorumlanabilir. Nitekim ölçekte yüksek ortalamaya sahip 22. madde ($\bar{X}=4,17$) ile 20. madde ($\bar{X}=4,15$) öğretmenlik mesleğinin zorluğunu göstermesi açısından dikkat çekicidir.

Ölçekte dikkat çeken diğer bir bulgu ise 2. maddede ‘çocuklarımla öğretmen olmasını isterim’ ifadesine katılımcıların ‘katılmıyorum’, 12. maddede ise ‘Öğrencilerime öğretmenlik mesleğini seçmelerini tavsiye ederim’ ifadesine ‘kısmen katılıyorum’ diye cevap vermesidir. Bu durum öğretmenlerin mesleklerini istemeyerek yaptıkları şeklinde yorumlanabilir. Nitekim 4 ve 5. maddelerin bulguları bu düşüncüyü desteklemektedir. Araştırmanın bu bulgusu Bostancı’nın (2004) yaptığı araştırmanın sonucuyla örtüşmektedir. Söz konusu araştırmada öğretmenlerin sadece %36’sı çocuğunun öğretmen olmasını istemektedir.

Dikkat çeken diğer bir bulgu da 10. maddede ‘Toplumun öğretmenlik mesleğine verdiği değer gittikçe artmaktadır’ ifadesini katılımcıların ($\bar{X}=1,97$) ortalamayla ‘katılmıyorum’ diye cevaplamalarıdır. 25. maddede ‘Toplum öğretmenlere yeterince değer vermektedir’ ifadesine ($\bar{X}=2,29$) ortalamayla ‘katılmıyorum’ cevabını vermişlerdir. Bu bulgular Bostancı’nın (2004) araştırma sonucuyla örtüşmektedir. Söz konusu araştırmada öğretmenlerin sadece %11’i toplumun öğretmene verdiği değer yeterli olduğunu belirtmiştir. Bu bulguları destekler nitelikte katılımcılar 11. maddede ‘Toplum öğretmenlerin sorunlarına duyarlı davranır’ ifadesine ($\bar{X}=2,13$) ortalamayla ‘katılmıyorum’ şeklinde cevap vermişlerdir.

13. maddede ‘Toplumun öğretmene duyduğu saygı her geçen gün azalmaktadır’ ifadesine 4,03 ortalamayla ‘katılıyorum’ ve 16. maddede ‘Öğretmenlik mesleğinin saygınlığı düzelmeyecek kadar yıpranmıştır’ ifadesine de ($\bar{X}=3,41$) ortalamayla ‘katılıyorum’ şeklinde cevap vermişlerdir. 18. madde de bu bulguyu desteklemektedir. Çünkü ‘Öğretmenlik yaptıkça mesleğin saygınlığına yönelik inancım azaldı’ ifadesine ($\bar{X}=3,41$) ortalamayla ‘katılıyorum’ cevabı verilmiştir. Bu durum öğretmenlerin mesleklerinin saygınlığına yönelik düşüncelerinin zaman geçtikçe daha da olumsuz olduğu şeklinde yorumlanabilir. Nitekim öğretmenler meslek seçerken, 7. maddede ‘Öğretmenliği toplumda saygın bir yerinin olması sebebiyle seçtim’ ifadesine ($\bar{X}=2,75$) ortalamayla ‘kısmen katılıyorum’ şeklinde cevap verdikleri görülüyor. Öğretmenliği toplumda saygın bir meslek olduğu için tercih eden öğretmenlerin mesleği icra ettikçe

mesleğin saygınlığına karşı inançlarının azalması, üzerinde durulması gereken bir konudur. Çünkü öğretmenler 9. maddede ($\bar{X}=3,48$) mesleklerinin yaşamlarına çok anlam kattığını, 23. maddede ($\bar{X}=3,09$) ise mesleklerinden kısmen doyum sağladıklarını belirtmiştir. Bu bulgular öğretmenlerin mesleğin icrasından çok, mesleğin toplumdaki statüsü ve saygınlığından şikâyet ettikleri şeklinde yorumlanabilir.

Dikkat çeken diğer bir bulgu da öğretmenlerin ekonomik imkânlarıyla ilgili ölçek maddelerine verilen cevaplardır: 27. maddede ‘Öğretmenlerin ekonomik imkânları öğretmenlerin toplumdaki saygınlığını önemli ölçüde etkilemektedir’ ifadesine ($\bar{X}=3,83$) ortalamayla ‘katılıyorum’ cevabı verilirken, 24. maddede ‘Öğretmenlik mesleğinin ekonomik imkânlarının yeterli olduğunu düşünüyorum’ ifadesini ($\bar{X}=2,13$) ortalamayla ‘katılmıyorum’ şeklinde cevaplamışlardır. Bostancı’nın (2004) araştırmasının sonuçlarına göre öğretmenlerin %89’u, aldıkları ücretlerin yeterli olmadığını, %91 ise çalıştığı çevreye göre ek ücrete gerek olduğunu ifade etmiştir. 32. maddede ise ‘Devlet tarafından sağlanması gereken sosyal olanakların (lojman, servis vb.) yeterli olduğunu düşünüyorum’ ifadesi ($\bar{X}=1,71$) (ölçeğin en düşük ortalaması) ortalamayla ‘kesinlikle katılmıyorum’ şeklinde cevap bulmuştur. Bu durum öğretmenlerin devlet tarafından ekonomik açıdan yeterince desteklenmediği şeklinde yorumlanabilir.

Özeleştirici niteliğinde olan 34. maddede ‘Öğretmenlerin mesleklerinde kendilerini yenileyemediğini düşünüyorum’ ifadesine ($\bar{X}=3,39$) ortalamayla ‘kısmen katılıyorum’ cevabını vermişlerdir.

Tablo 3.2. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığına İlişkin Ölçek Verilerine Göre Genel Görüşleri

Ölçek	N	\bar{X}	S
Toplumdaki saygınlık düzeyi	989	3,24	0,35

Tablo 3.2. incelendiğinde katılımcıların, öğretmenlerin toplumdaki saygınlığına ilişkin genel görüşlerinin “kısmen katılıyorum” düzeyinde olduğu bulgusu elde edilmiştir (2.60 - 3.39).

3.1.2. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığına Dair Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular

Tablo 3.3. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığına İlişkin Katılımcıların Cinsiyete Göre Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Kadın	353	3,31	,33	987	3,68	,00
Erkek	636	3,22	,37			

Tablo 3.3. incelendiğinde katılımcıların öğretmenlerin toplumdaki saygınlığına ilişkin puanları arasında cinsiyete göre kadın katılımcılar lehine anlamlı bir farklılık olduğu bulgusu elde edilmiştir ($t=3,68$; $p<.05$). Bu bulgudan hareketle cinsiyetin, öğretmenlerin toplumdaki saygınlığına ilişkin görüşleri açısından önemli bir değişken olduğu ve kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre öğretmenlik mesleğinin toplumdaki saygınlığına ilişkin daha olumlu bir düşünceye sahip olduğu söylenebilir.

3.1.3. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığına Dair Medeni Durum Değişkenine İlişkin Bulgular

Tablo 3.4. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığına İlişkin Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları

Medeni Durum	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Evli	660	3,22	,35	987	-3,72	,00
Bekâr	329	3,31	,36			

Tablo 3.4. incelendiğinde katılımcıların öğretmenlerin toplumdaki saygınlığına ilişkin puanları arasında medeni duruma göre bekâr katılımcıların lehinde anlamlı bir farklılık olduğu bulgusu elde edilmiştir ($t=-3,72$; $p<.05$). Bu bulgudan hareketle medeni durumun öğretmenlerin toplumdaki saygınlığına ilişkin görüşleri açısından önemli bir değişken olduğu ve bekâr öğretmenlerin evli öğretmenlere göre öğretmenlik mesleğinin toplumdaki saygınlığına ilişkin daha olumlu bir düşünceye sahip olduğu söylenebilir.

3.1.4. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığına Dair Görev Yeri Değişkenine İlişkin Bulgular

Tablo 3.5. Katılımcıların, Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığı Ölçeği Puanlarının Görev Yeri Değişkenine Göre Betimsel İstatistikleri ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Görev Yeri	N	\bar{X}	S	Varyansın Kaynağı	Karelerin Toplamı	sd	Karelerin Ortalaması	F	p
Köy	74	3,27	,42	Gruplar Arası	,53	2	,27	2,09	,12
İlçe	89	3,32	,28	Gruplar İçi	124,87	986	,13		
Merkez	826	3,24	,36	Toplam	125,40	988			
Toplam	989	3,25	,36						

Tablo 3.5. incelendiğinde ilçede görev yapan katılımcıların puanlarının diğer görev yerlerindeki katılımcıların puanlarından daha yüksek olduğu bulgusu elde edilmiştir. Bu farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizine başvurulmuştur. Varyans analizi sonucuna baktığımızda ise görev yeri değişkenine göre anlamlı bir farklılık olmadığı bulgusu elde edilmiştir ($F=2,09$; $p>.05$). Bu bulgudan hareketle görev yerinin öğretmenlerin toplumdaki saygınlığına ilişkin görüşleri açısından önemli bir değişken olmadığı söylenebilir.

3.1.5. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığına Dair Mezuniyet Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulgular

Tablo 3.6. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığına İlişkin Katılımcıların Mezuniyet Düzeyine Göre Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları

Mezuniyet Düzeyi	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Lisans	886	3,26	,35	987	1,58	,11
Yüksek Lisans	103	3,20	,39			

Tablo 3.6. incelendiğinde katılımcıların, öğretmenlerin toplumdaki saygınlığına ilişkin puanları arasında mezuniyet düzeyine göre anlamlı bir farklılık olmadığı bulgusu elde edilmiştir ($t=1,58$; $p>.05$). Bu bulgudan hareketle mezuniyet düzeyinin öğretmenlerin toplumdaki saygınlığına ilişkin görüşleri açısından önemli bir değişken olmadığı söylenebilir.

3.1.6. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığına Dair Meslekî Deneyim Değişkenine İlişkin Bulgular

Tablo 3.7. Katılımcıların Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığı Ölçeği Puanlarının Mesleki Deneyim Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Karelerin Toplamı	sd	Karelerin Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	4,64	4	1,16	9,45	,00
Gruplar İçi	120,77	984	,12		
Toplam	125,40	988			

Tablo 3.7. incelendiğinde öğretmenlerin toplumdaki saygınlığı ölçeği puanları arasında mesleki deneyim değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğu bulgusu elde edilmiştir ($F=9,45$; $p<.05$). Bu farklılığın kaynağını tespit etmek için Tukey HSD testi uygulanmıştır. Katılımcı sayısı elliden büyük örneklem için Tukey HSD testi uygulanabilir (Büyüköztürk, 2014). Tukey HSD testi sonucu elde edilen veriler Tablo 3.8’de verilmiştir.

Tablo 3.8. Mesleki Deneyime Göre Tukey HSD Sonuçları

Mesleki Deneyim	N	Alfa için Altkümesi = 0.05	
		1	2
21 ve üstü	73	3,12	
16-20 yıl	119	3,19	
11-15 yıl	173	3,21	
6-10 yıl	236	3,22	
1-5 yıl	388		3,33
Sig (p)		,15	1,00

Tablo 3.8. incelendiğinde katılımcıların mesleki deneyimlerine göre öğretmenlerin toplumdaki saygınlığı ölçeği puanları arasında 1-5 yıl mesleki deneyimi olan katılımcılar lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($p>.05$). Bu bulgudan hareketle mesleki deneyimin öğretmenlerin toplumdaki saygınlığına ilişkin görüşleri açısından önemli bir değişken olduğu ve görevde yeni olan (1-5 yıl) öğretmenlerin daha deneyimli öğretmenlere göre öğretmenlik mesleğinin toplumdaki saygınlığına ilişkin daha olumlu bir düşünceye sahip olduğu söylenebilir.

3.1.7. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığına Dair Görev Yaptığı Kademe Değişkenine İlişkin Bulgular

Tablo 3.9. Katılımcıların Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığı Ölçeği Puanlarının Kademe Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Karelerin Toplamı	sd	Karelerin Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	1,51	3	,50	3,99	,01
Gruplar İçi	123,90	985	,13		
Toplam	125,40	988			

Tablo 3.9. incelendiğinde öğretmenlerin toplumdaki saygınlığı ölçeği puanları arasında görev yaptığı okul kademesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğu bulgusu elde edilmiştir ($F=3,99$; $p<.05$). Bu farklılığın kaynağını tespit etmek için Tukey HSD testi uygulanmıştır. Tukey HSD testi sonucu elde edilen veriler Tablo 3.10'da verilmiştir.

Tablo 3.10. Kademe Değişkenine Göre Tukey HSD Sonuçları

Okul Kademesi	N	Alpha için altkümesi = 0.05	
		1	2
İlkokul	312	3,20	
Ortaokul	323	3,26	
Lise	301	3,27	
Okul öncesi	53		3,37
Sig (p)		,43	,05

Tablo 3.10. incelendiğinde katılımcıların, çalıştıkları kademelere göre öğretmenlerin toplumdaki saygınlığı ölçeği puanları arasında okul öncesi öğretmenleri lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($p>.05$). Bu bulgudan hareketle görev yapılan kademenin, öğretmenlerin toplumdaki saygınlığına ilişkin görüşleri açısından önemli bir değişken olduğu ve okul öncesi öğretmenlerinin diğer kademedeki öğretmenlere göre öğretmenlik mesleğinin toplumdaki saygınlığına ilişkin daha olumlu bir düşünceye sahip olduğu söylenebilir.

3.2. NİTEL BULGULAR

Bu bölümde öğretmenlerin toplumdaki saygınlığına ilişkin görüşme formunun betimsel istatistik analiz bulgularına; öğretmen saygınlığı kavramına, öğretmenlerin toplumdaki saygınlığını olumlu etkileyen etmenler ile olumsuz etkileyen etmenlere

ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Ardından öğretmenlerin toplumdaki saygınlığının kendi kişisel ve sosyal yaşamları üzerindeki etkilerine, öğretmenlerin öğretmen saygınlığı üzerindeki etkilerine, öğretmenlerin toplumdaki saygınlığına dair geçmişle bugünün karşılaştırılmasına ve öğretmenlerin gelecekteki saygınlığına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 3.11. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığına İlişkin Nitel Verilere Göre Genel Görüşleri

S.N.	Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlık Düzeyi	f	%
1	Düşük	12	30
2	Orta	28	70
3	Yüksek	0	0
Toplam		40	100

Tablo 3.11. incelendiğinde katılımcıların %70'inin (N:28/40) öğretmenlerin toplumdaki saygınlığına ilişkin genel görüşlerinin “orta” düzeyde olduğu bulgusu elde edilmiştir.

3.2.1. Öğretmenlerin Saygınlığı Kavramına İlişkin Bulgular

Tablo 3.12. Katılımcıların, Öğretmenlerin Saygınlığı Denince Akla Ne Geldiğine İlişkin Görüşleri

S.N.	Görüşler	f	%
1	Gelecek nesilleri yetiştiren toplum mimarı	11	33,3
2	Öğretmenin hal-hareketleri ve kılık kıyafeti	10	30,3
3	Hak ettiği değeri görmeyen ve çabuk unutulmuş, silik bir karakter	10	30,3
4	Kendini geliştiremeyen, garantici, mesleğin maddi boyutunu ön plana alan sıradan bir hayat	2	6,1
Toplam		33	100

Tablo 3.12. incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin %33,3'ü öğretmenlerin saygınlığını, gelecek nesilleri yetiştiren, toplumun mimarı olarak tanımlamıştır. Buna ilişkin öğretmen görüşlerinden alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Ö9 “Gelecek nesillerin yetişmesinde çok önemli payı ve emeği olan eğitim ve ilim insanı. İnsan mimarı, mühendisi”,

Ö10 “İnsanları yetiştiren, onlara doğru yolu gösteren kişi”,

Ö14 “Eğitim-öğretim yoluyla çocukları, dolayısıyla toplumu şekillendiren meslek dalı”,

Ö35 “Toplumda meslek sahibi olan, gelecek nesli yetiştiren kesim”,

Ö36 “Gelecek nesilleri yetiştiren eğitimciler” şeklinde görüş belirtmiştir.

Katılımcıların %30,3’ü öğretmenlerin hal ve hareketleri, kılık ve kıyafetleri olarak tanımlamıştır. Buna ilişkin öğretmen görüşlerinden alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Ö2 “Çevredeki insanların öğretmenin sözüne itimadı, saygısı, etkisi diyebilirim. Öğretmenin de hal ve hareketleri denilebilir”,

Ö18 “Hal hareketleri, duruşu, giyinişi, çalışkanlığı, kişiliği”,

Ö19 “Öğretmenin giyim şekli, temizliği, öğretmenin toplum içindeki saygınlığı, öğretmesi geliyor”,

Ö20 “Kıyafet serbestliği olsa da kapıdan içeri girdiğinde birçok insanın çeken, konuşmalarıyla insanlığa faydalı olan”,

Ö27 “Öğretmenin toplum içindeki davranış bütünlüğü, örnek kişiliği, yol gösterici rolü gelir”,

Ö34 “Öğretmenlerin toplumda nasıl görüldüğü, öğretmenlerin davranış ve tutumları”,

Ö38 “Öğretmenin toplum tarafından görünüşü, giyimi, davranışları v.s birçok şey öğretmen saygınlığını oluşturur” şeklinde görüş belirtmiştir.

Katılımcıların %30,3’ü hak ettiği değeri görmeyen ve toplumda çabuk unutilan, silik bir karakter olarak tanımlamıştır. Buna ilişkin öğretmen görüşlerinden alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Ö5 “Orta seviyede giyinen, kirada oturan, her istediği şeyi alamayan bir imaja sahiptir”,

Ö12 “Öğretmenler toplumda gereği kadar değer görmüyor”,

Ö13 “Standart giyimli, orta yaşın üstü, silik bir karakter, toplumda dikkat çekici olmayan bir karakter geliyor”,

Ö23 “Toplumu şekillendirdiği düşünülen ama çabuk unutilan ve değer verilmeyen, sıradanlaşan bir meslek”,

Ö32 “Pek olumlu bir saygınlık düşünemiyorum. Saygınlığı gün geçtikçe azalıyor” şeklinde görüş belirtmiştir.

Katılımcıların %6,1’i de kendini geliştiremeyen, garantici, mesleğin maddi boyutunu ön plana alan sıradan bir hayat olarak tanımlamıştır. Buna ilişkin öğretmen görüşlerinden alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Ö31 “Garantici, sıradan bir hayat, ek ders”,

Ö39 “Kendini yetiştirmekten uzak, sadece mesleğinin maddi boyutlarına değinen ve maalesef okumayan bir profil” şeklinde görüş belirtmiştir.

3.2.2. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığını Olumlu Etkileyen Etmenlere İlişkin Bulgular

Tablo 3.13. Katılımcıların, Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığını Olumlu Etkileyen Etmenlerin Neler Olduğuna İlişkin Görüşleri

S.N.	Görüşler	f	%
1	Öğrenci başarıları ve öğrencilerde olumlu davranış değişikliği	14	23,7
2	Öğretmenlerin örnek ahlakî tutum ve davranış sergilemeleri	8	13,6
3	Toplumun değerlerine sahip çıkması ve çevreyle iyi ilişkileri	8	13,6
4	Ekonomik düzeyinin ve çalışma şartlarının iyileştirilmesi	8	13,6
5	Öğretmenlerin bireysel performansı ve başarılı çalışmaları	7	11,8
6	Meslekî yeterliliği	6	10,1
7	Öğretmenlerin görevlerini hakkıyla yapması	4	6,8
8	Olumlu herhangi bir etmen göremiyorum	4	6,8
Toplam		59	100

Tablo 3.13. incelendiğinde araştırmaya katılanların %23,7'sinin, öğrenci başarılarının ve öğrencilerde meydana gelen olumlu davranış değişikliğinin öğretmenlerin saygınlığını olumlu etkilediği görüşünde oldukları bulgusu elde edilmiştir. Buna ilişkin öğretmen görüşlerinden alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Ö1 “Öğrencilerin başarılı olarak bir yerlere gelmesi, toplumun gözünde öğretmen saygınlığını olumlu etkilemektedir”,

Ö6 “Çocuklarda gözle görülür davranış değişiklikleri”,

Ö19 “En önemlisi öğretmesidir. Aileden sonra (çocuklara) eğitimi en güzel veren kişilerdir. Öğretmek deyince hem ders, hem davranış yönünde çocuğu daha iyi seviyeye getirmek için uğraşması toplumdaki saygınlığını etkiler”,

Ö21 “Ebeveynlerin çocuklarını gönül rahatlığı ile teslim edecek öğretmenler, ailelere o güveni verebilirse duyulan minnettarlık öğretmenlerin saygınlığını arttırır. Çünkü günün büyük bölümünde evlatlarını emanet ettikleri ve güvendikleri kişilerdir”,

Ö27 “Gençlerin ahlakî düzeyde yetişmelerine yardımcı olmak” şeklinde görüş belirtmiştir.

Katılımcıların %13,6'sının, öğretmenlerin örnek ahlaki tutum ve davranış sergilemelerinin onların saygınlığını olumlu etkilediği bulgusu elde edilmiştir. Buna ilişkin öğretmen görüşlerinden alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Ö3 “Ahlakî tutum ve davranışlar”,

Ö10 “Öğretmenin örnek davranışlar sergilemesi”,

Ö22 “*Davranış olarak örnek olmaları*”,

Ö25 “*Öğretmenin düşüncesi ile davranış uyumluluğu*” şeklinde görüş belirtmiştir.

Katılımcıların %13,6’sının, öğretmenlerin toplumun değerlerine sahip çıkması, çevreyle iyi ilişkiler kurmasının öğretmenlerin saygınlığını olumlu etkileyen etmen olarak gördükleri bulgusu elde edilmiştir. Buna ilişkin öğretmen görüşlerinden alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Ö3 “*Aidiyet, gelenek ve göreneklere uyma*”,

Ö5 “*Toplumun gelenek ve göreneklerine sahip çıkması*”,

Ö25 “*Toplumla iç içe olması*”,

Ö34 “*Öğretmenlerin öğrencilere ve çevresine olan tutum-davranışları*” şeklinde görüş belirtmiştir.

Katılımcıların %13,6’sının, öğretmenlerin ekonomik düzeylerinin artırılması ve çalışma şartlarının iyileştirilmesinin onların saygınlığını olumlu etkileyeceği görüşünde oldukları bulgusuna ulaşılmıştır. Buna ilişkin öğretmen görüşlerinden alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Ö4 “*Öğretmenliğin cazip hale getirilip, her yönden kaliteli bireylerin bu mesleğe alınması*”,

Ö12 “*Ekonomik düzeyinin daha iyi olması*”,

Ö29 “*Öğretmenlerin maddi gelirlerinin arttırılması*”,

Ö33 “*Öğretmenin çalışma koşullarının iyileştirilmesi*” şeklinde görüş belirtmiştir.

Katılımcıların %11,8’inin öğretmen saygınlığının olumlu olmasını öğretmenin bireysel performansına ve başarılı çalışmalarına bağladıkları bulgusu elde edilmiştir. Buna ilişkin öğretmen görüşlerinden alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Ö14 “*Topluma yön vermekten çok bireysel emek ve çaba gerektiği için genel anlamda bir öğretmenin bireysel performansı ve mesleki yeterliliği*”,

Ö37 “*Öğrencilerin iyi bir gelecekleri olması için birçok sıkıntıyı göğüslemeleri*”,

Ö39 “*Öğretmenlerin özveriyle ve fedakârca sosyal etkinliklerde bulunmaları ve bu etkinliklere öğrencilerini de aktif bir şekilde katmaları, ayrıca dindar ve ahlaki ilkelere bağlı olmaları, öğretmenlerin toplumdaki saygınlığını olumlu etkiler*” şeklinde görüş belirtmiştir.

Katılımcıların %10,1’inin öğretmen saygınlığının olumlu olmasını öğretmenin mesleki yeterliliklerine bağladıkları bulgusu elde edilmiştir. Buna ilişkin öğretmen görüşlerinden alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Ö11 “Donanımlı öğretmenlerin varlığı”,

Ö18 “Kendini sürekli yenilemesi ve geliştirmesi”,

Ö25 “Mesleğinin gereklerini yapabilmesi”,

Ö35 “Meslekî alanda yeterlilik” şeklinde ifade kullanmıştır.

Katılımcıların %6,8’inin, öğretmenlerin görevlerini hakkıyla yapmasını öğretmenlerin saygınlığını olumlu etkileyen etmen olarak gördükleri bulgusuna ulaşılmıştır. Buna ilişkin öğretmen görüşlerinden alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Ö6 “Mesleğinin gerektirdiklerini tam anlamıyla yerine getiren öğretmenlerin fark edilmesi”,

Ö33 “Öğretmenin geçim kaygısı taşımadan, peygamberlik mesleğini yaptığıının bilincinde olup gerekli fedakârlığı yapması” şeklinde görüş belirtmiştir.

Katılımcıların %6,9’unun olumlu herhangi bir etmen göremediği bulgusu elde edilmiştir.

3.2.3. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığını Olumsuz Etkileyen Etmenlere İlişkin Bulgular

Tablo 3.14. Katılımcıların, Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığını Olumsuz Etkileyen Etmenlerin Neler Olduğuna İlişkin Görüşleri

S.N.	Görüşler	f	%
1	Öğretmenlerin aldığı düşük ücret	18	21,4
2	Bazı öğretmenlerin yanlış davranışları	14	16,7
3	Medyanın öğretmenlerle ilgili olumsuz haberleri	13	15,5
4	Velilerin ve öğrencilerin öğretmenlere karşı tutumu	13	15,5
5	Eğitim sistemindeki aksaklıklar ve bakanların sürekli değişmesi	8	9,5
6	Öğretmenlik mesleğinin niteliklerini taşımayan kimselerin öğretmen olması ve bazı öğretmenlerin kendini yenileyememesi	8	9,5
7	Yetkili mercilerin öğretmenlere karşı tutum ve yaklaşımı	6	7,1
8	Öğretmenlik mesleğinin toplum tarafından tatili bol, yan gelip yatma mesleği olarak algılanması	4	4,8
Toplam		84	100

Tablo 3.12’de öğretmenlerin saygınlığı kavramına ilişkin tanımlamalardan biri de “kendini geliştiremeyen” olduğu görülmektedir. Tablo 3.14’te de öğretmenlerin kendilerini yenileyememelerinin öğretmenlerin saygınlığı üzerinde olumsuz etki yapan

önemli bir etken olduğu görülmektedir. Her iki bulgunun birbirini desteklediği söylenebilir.

Tablo 3.14. incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin %21,4'ünün (18/40), öğretmenlerin aldığı düşük ücretin ve ekonomik durumlarının öğretmenlerin saygınlığını olumsuz etkilediği görüşünde oldukları bulgusu elde edilmiştir. Buna ilişkin öğretmen görüşlerinden alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Ö4 “*Maddî yetersizlikten dolayı öğretmenin kendini mesleğine verememesidir*”,

Ö22 “*Öğretmen maaşlarının birçok ülkeye göre düşük olması*”,

Ö24 “*Öğrencilerimin öğretmen maaşlarının farkında olarak ileride öğretmen olmak istemediklerini söylemesi zaten biz öğretmenlerin saygınlığını yerle bir etmektedir*”,

Ö29 “*Her şeyi parayla, maddiyatla değerlendiren toplumda öğretmenlerin maaşlarının nispeten az olmasıyla mecburiyetten yapılan bir meslek olduğu izlenimi*”,

Ö33 “*Öğretmene hak ettiği maddi-manevi desteğin sunulmaması*” şeklinde görüş belirtmiştir.

Katılımcıların %16,7'sinin (14/40), bazı öğretmenlerin yanlış davranışlarının öğretmenlerin toplumdaki saygınlığını olumsuz etkilediği görüşünde oldukları bulgusu elde edilmiştir. Buna ilişkin öğretmen görüşlerinden alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Ö2 “*Kötü davranışları (Kumar, yalan, vurdumduymazlığı ve kötü sözleri) diyebiliriz kısaca*”,

Ö18 “*Öğrencilerine ve etrafına kötü örnek olacak şekilde davranması saygınlığını olumsuz etkiler*”,

Ö20 “*Öğretmen ‘yalan söyleme çocuğum’ der ama yalanlar ağızda sıralıdır; Öğretmen ‘sigara içmek öldürür’ der ama teneffüste sigara içer; ‘Müdüriyet odası kapısında sigara içmek 69 TL para cezası kâğıdı asılıdır’ ama öğretmenler odası, koridorlar, müdüriyet odası sigara kokar. Not: Öğretmen neyse, o olmalıdır*”,

Ö21 “*Birey olarak öğretmenlerin de diğerleri gibi uygunsuz tavır ve davranışları saygınlıklarını olumsuz etkiler. Zira öğretmenler diğer bireylere nazaran her anlamda örnek teşkil etmesi gereken biri iken, eğer bu atfedilen davranışlara uygun davranmıyorsa daha çok göze batar*”,

Ö27 “*Öğretmenin öğretmenlik mesleğine uygun davranış sergilememesi*”,

Ö34 “*Olumsuz davranışlar, kimi öğretmenlerin ahlak dışı davranışları sergilemesi (taciz vb.)*”,

Ö37 “*Sosyal medyada taciz, tecavüz vb. çirkin şeylerle gündeme gelmeleri*”,

Ö39 “*Gayrı ahlakî davranışlar başta olmak üzere, sadece para endeksli bir düşünce yapısı, ayrıca kılık kıyafetleri, öğretmenlerin toplumdaki saygınlığını olumsuz etkiler*” şeklinde ifade kullanmıştır.

Katılımcıların %15,5'inin, medyanın öğretmenlerle ilgili olumsuz haberlerinin öğretmenlerin saygınlığını olumsuz etkilediği görüşünde oldukları bulgusu elde edilmiştir. Buna ilişkin öğretmen görüşlerinden alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Ö4 “Sürekli yazılı ve görsel medyada aşağılanması”,

Ö6 “Kitle iletişim araçlarının öğretmenler aleyhine kullanılması”,

Ö10 “Öğretmenlerle ilgili medyada çıkan haberler. Evet öyle öğretmenler olabilir ama bunu genellemek gerekir”,

Ö16 “Televizyonlardan çıkan haberler ya da gazetelerdeki olumsuz yazılar öğretmenin saygınlığını olumsuz etkiliyor”,

Ö30 “Öğretmenlerin çalışma zamanlarının, abartılı olarak medyada, halk arasında tartışma konusu olması”,

Ö37 “Yanlış örneklerin sürekli medyada yansıtılması, insanların bu gibi çirkin şeyleri duymaya alıştırılması”,

Ö38 “Başta medya ve internet olumsuz etkilemektedir. Medyada öğretmenler hakkında çıkan yalan-yanlış haberler bizleri üzmektedir” şeklinde görüş belirtmiştir.

Katılımcıların %15,5'inin, velilerin ve öğrencilerin öğretmenlere karşı tutumunun öğretmenlerin saygınlığını olumsuz etkilediği görüşünde oldukları bulgusu elde edilmiştir. Buna ilişkin öğretmen görüşlerinden alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Ö1 “Sistemin öğretmenin toplumdaki saygınlığını düşünmeden yalnızca öğrenci ve veli destekli olması”,

Ö6 “Velilerin öğretmenlerin mesleki yeterliliklerini cinsiyetlerine göre değerlendirmesi”,

Ö8 “Velilere ve öğrencilere verilen hakların öğretmenlere verilen haklardan daha fazla olması”,

Ö17 “Ailelerin tüm sorumluluğu direkt olarak öğretmene yüklemek saygınlığını zedelemektedir”,

Ö19 “En önemli unsurlardan biri, veli ve öğrencinin öğretmene karşı davranışlarıdır. Öğrencinin başarısızlığının veli tarafından öğretmene atfedilmesidir”,

Ö23 “Ailelerin yeterli ilgiyi göstermemesi”,

Ö31 “Velilerin öğretmenlere karşı saygısız davranışları” şeklinde ifade kullanmıştır.

Katılımcıların %9,5'inin eğitim sistemindeki aksaklıkların ve bakanların sürekli değişmesinin öğretmenlerin toplumdaki saygınlığını olumsuz etkilediği düşüncesinde oldukları bulgusu elde edilmiştir. Buna ilişkin öğretmen görüşlerinden alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Ö1 “Sistemdeki boşlukların öğretmenin aleyhinde olması”,

Ö11 “Sürekli olarak Milli Eğitim Bakanının değişmesi ve her gelen bakanın kafasına göre sistemi değiştirip öğretmenleri yeterli derecede istihdam etmemesi ana sebeptir”,

Ö12 “Sistemin yanlış uygulamaları”.

Katılımcıların %9,5’inin öğretmenlik mesleğinin niteliklerini taşımayan kimselerin öğretmen olmasının ve bazı öğretmenlerin kendini yenileyememesinin öğretmenlerin toplumdaki saygınlığını olumsuz etkilediği düşüncesinde oldukları bulgusu elde edilmiştir. Buna ilişkin öğretmen görüşlerinden alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Ö11 “Nitelsiz öğretmenlerin çoğalması”,

Ö30 “Öğretmen mesleğine uymayan kişilerin öğretmen olması”,

Ö33 “Bazı öğretmenlerin, mesleğinin kutsiyetinden gafil olmaları”,

Ö35 “Açıköğretim mezunlarına bile öğretmenlik hakkının verilmesi”.

Katılımcıların %7,1’inin yetkili mercilerin öğretmenlere karşı tutum, söz ve yaklaşımlarının öğretmenlerin toplumdaki saygınlığını olumsuz etkilediği düşüncesinde oldukları bulgusu elde edilmiştir. Buna ilişkin öğretmen görüşlerinden alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Ö9 “Yetkili mercilerin öğretmenleri küçümseyen tavırları ve söz sarf etmeleri”,

Ö13 “MEB, MEM, teftiş v.b. amirlerin, büyüklerin öğretmene olumsuz bakışı ve olumsuz yaklaşımı”,

Ö32 “Bakanlığın öğretmenlere yaklaşımı (güven ya da güvensizlik)” şeklinde görüş belirtmiştir.

Katılımcıların %4,8’inin öğretmenlik mesleğinin toplum tarafından tatili bol, yan gelip yatma mesleği olarak algılanmasının öğretmenlerin toplumdaki saygınlığını olumsuz etkilediği düşüncesinde oldukları bulgusu elde edilmiştir. Buna ilişkin öğretmen görüşlerinden alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Ö26 “Öğretmenliğin tatillerden dolayı “yan gelip yatma” olarak görülmesi”,

Ö30 “Öğretmenlerin çalışma zamanlarının, abartılı olarak medyada, halk arasında tartışma konusu olması” şeklinde ifade etmiştir.

3.2.4. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygılığının Öğretmenlerin Kişisel Yaşamı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Bulgular

Tablo 3.15. Katılımcıların, Öğretmenlerin Toplumdaki Saygılığının; Öğretmenlerin Kişisel Yaşamı Üzerinde Ne Gibi Etkileri Olduğuna İlişkin Görüşleri

S.N.	Görüşler	f	%
1	Toplumdaki saygılığın az olması öğretmenlerin kişisel yaşamı üzerinde olumsuz etkiler bırakır.	21	75
2	Öğretmenlerin toplumda saygın olması onların kişisel yaşamı üzerinde olumlu etkiler bırakır.	7	25
Toplam		28	100

Tablo 3.15. incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin %75'inin, öğretmenlerin toplumdaki saygılığının az olmasının öğretmenlerin kişisel hayatı üzerinde olumsuz etkiler bıraktığı, motivasyonlarını bozduğu, özgüven eksikliği hissettirdiği, meslekten soğuttuğu ve verimini azalttığı düşüncesinde oldukları bulgusu elde edilmiştir. Buna ilişkin öğretmen görüşlerinden alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Ö3 “Öğretmenlerin yetersiz saygılığın kişiyi pasif ve etkisiz kılar”,

Ö7 “Günümüzde toplumun gözünde öğretmenler sıradan bir meslek olarak görülüyor. Bu da kişisel ve sosyal hayat açısından olumsuz etkiler bırakıyor”,

Ö9 “Öğretmenin saygılığında olumsuzluklar motivasyonunu düşürmektedir”,

Ö11 “Öğretmenlere gereken değer verildiği takdirde kendisini değerli, olumlu hissedecektir ve bu yönde pozitif, çalışkan bireyler yetiştirecektir. Yoksa değer verilmediğinde kendisini işe yaramaz hissedip topluma yön veren insan yetiştirmekten haz duymayacaktır”,

Ö13 “Kişisel olarak kendine güveni ortadan kaldırır”,

Ö14 “Saygılık, Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde 3. basamaktaki önemli bir ihtiyaçtır. Saygılık olmadan bireyin kendini gerçekleştirmesi ve tam potansiyele sahip olması beklenemez”,

Ö15 “Günümüzde öğretmenin saygılığın kişisel anlamda ilgisizlik ortaya çıkarıyor, öğrenciye bakış açısı ve mesleğe bakış açısı olumsuzlaşıyor, öğretmenlik vicdanî bir meslektir ve artık bu ne içten gelen ne de toplum gözünde böyledir”,

Ö23 “Mesleğe duydukları inancın azalmasına sebep olur”,

Ö28 “Saygılığın düşük olduğu bir toplumda öğretmenin motivasyonunun ve yaşam şartlarının da düşeceği, su götürmez bir gerçektir”,

Ö33 “Öğretmenlik mesleği hakkıyla yapılırsa, psikolojik olarak insanı yıpratıcı bir meslektir. Toplumda hak ettiği değeri bulamayan bir öğretmenin kendisine ve çevresine yeterli katkıyı sağlaması mümkün değildir. Başta idealist olan öğretmenlerin sonraki

yıllarda çalışma şevklerini kaybetmelerinin toplumdaki saygınlıklarıyla doğrudan ilişkili olduğunu düşünüyorum” şeklinde görüş belirtmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %25’inin öğretmenlerin toplumda saygın olmasının onların kişisel yaşamı üzerinde olumlu etkiler bıraktığı düşüncesinde oldukları bulgusu elde edilmiştir. Buna ilişkin öğretmen görüşlerinden alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Ö10 “Mesleğin toplumdaki saygınlığı iyi ise öğretmenlerin kişisel özellikleri üzerinde pozitif etki yapar”

Ö11 “Öğretmenlere gereken değer verildiği takdirde kendisini değerli hissedecektir ve bu yönde pozitif, çalışkan bireyler yetiştirecektir” şeklinde ifade etmiştir.

3.2.5. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığının Öğretmenlerin Sosyal Yaşamı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Bulgular

Tablo 3.16. Katılımcıların, Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığının; Öğretmenlerin Sosyal Yaşamı Üzerinde Ne Gibi Etkileri Olduğuna İlişkin Görüşleri

S.N.	Görüşler	f	%
1	Toplumdaki saygınlığının az olması öğretmenlerin sosyal yaşamı üzerinde olumsuz etkiler bırakır.	16	59,3
2	Öğretmenlerin toplumda saygın olması onların sosyal yaşamı üzerinde olumlu etkiler bırakır.	11	40,7
Toplam		27	100

Tablo 3.16. incelendiğinde Araştırmaya katılan öğretmenlerin %59,3’ünün Öğretmenlerin toplumdaki saygınlığının az olmasının onların sosyal yaşamı üzerinde olumsuz etkiler bıraktığı düşüncesinde oldukları bulgusu elde edilmiştir. Buna ilişkin öğretmen görüşlerinden alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Ö7 “Günümüzde toplumun gözünde öğretmenler sıradan bir meslek olarak görülüyor. Bu da kişisel ve sosyal hayat açısından olumsuz etkiler bırakıyor”,

Ö13 “Toplumaya yön verebilecek özellikteki öğretmen, toplum üzerindeki olumlu etkisini kaybeder”,

Ö16 “Öğretmenler çoğu zaman çocuk bakıcısı olarak görülüyor ve veliler çocuklarıyla çok fazla ilgilenmediği için öğretmenlerin işi daha da zorlaşıyor bu durumda. Okulda yıpranan öğretmen özel hayatında da olumsuz etkileniyor”,

Ö22 “ Yaşam tarzını etkiler, topluma ve aileye bakış açısını etkiler, öğrenciye ve veliye yaklaşımı değişir, kısacası hayatın her alanını etkiler”,

Ö30 “Toplumun gözünde sadece tatil yaptığı düşünülen öğretmen, günlük hayatta fazla sosyal olmaz, kendi kabuğuna çekilir” şeklinde ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %40,7'sinin öğretmenlerin toplumda saygın olmasının onların sosyal yaşamı üzerinde olumlu etkiler bıraktığı düşüncesinde oldukları bulgusu elde edilmiştir. Buna ilişkin öğretmen görüşlerinden alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Ö2 “Bir öğretmen kendisini öğrencilerine, velilerine söz ve davranışlarıyla kabul ettirmişse çok şey başarabilir. Daha güvenli ve daha güzel bir gelecek oluşturabilir”,

Ö19 “Öğretmen toplumdaki saygınlığını korumak için kendi hayatında davranışlarına dikkat etmelidir. Giyim konusunda ahlak kurallarına uymalı. En azından giydiklerinin temiz olmasına ve günlük bakımına özen göstermelidir ki, toplum çocuklarını emanet ettiği kişiye güvenebilsin”,

Ö32 “Güvenilir olduklarına yönelik bir kanı var. Bu da ev ya da araba alırken hissedilebiliyor (Ticaret). Evlilik konusunda daha avantajlı bir durumdadır”,

Ö38 “Öğretmenin geçim sıkıntısı çekmeden çalışması aile hayatında onun mutlu ve huzurlu olmasında etkilidir. Toplumda saygınlığı iyi bir öğretmen herkes tarafından sevilen ve saygı duyulan bir bireydir ve bu öğretmenin yetiştireceği öğrenciler de gelecekte iyi bir öğretmen olacaktır”,

Ö39 “Öğretmenler; diksiyon, hitabet, kılık kıyafet ve kişisel gelişimlerinin yanı sıra dindar ve ahlakî ilkeleri sergilemede rol model oldukları takdirde, hem meslek hayatlarında başarılı ve mutlu oluyorlar, hem de toplumun dönüşmesinde, kültürlenmesinde aktif rol almış oluyorlar. Saygınlık ve sevilme de birlikte gerçekleşiyor”,

Ö40 “Öğrenciler tarafından sevilmesine neden olur” şeklinde görüş belirtmiştir.

3.2.5. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığı Üzerinde Öğretmenlerin Nasıl Bir Etkisi Olduğuna İlişkin Bulgular

Tablo 3.17. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığı Üzerinde Öğretmenlerin Nasıl Bir Etkisi Olduğuna İlişkin Görüşleri

S.N.	Görüşler	f	%
1	Doğrudan olumsuz etkisi vardır	18	40
2	Olumlu saygınlık için öğretmenlere öneriler	16	35,6
3	Öğretmenler kendi saygınlıklarını olumlu etkileyebilmektedir	6	13,3
4	Etkisi olmakla beraber diğer etmenler daha fazla etkilidir	4	8,9
5	Herhangi bir etkisi yoktur	1	2,2
Toplam		45	100

Tablo 3.12’de öğretmenlerin saygınlığı kavramına ilişkin tanımlamalardan biri de öğretmenlerin hal ve hareketleri olduğu görülmektedir. Tablo 3.17’de öğretmenlerin toplumdaki saygınlığı üzerinde öğretmenlerin doğrudan olumsuz etkisi olduğu üzerinde

durulduğu görülmektedir. Tablo 3.14'te de öğretmenlerin yanlış davranışlarının öğretmenlerin saygınlığını olumsuz etkileyen önemli bir etken olduğu görülmektedir. Her üç bulgunun birbirini desteklediği söylenebilir.

Tablo 3.17'de öğretmenlerin kendi saygınlıklarını olumlu etkileyebildikleri görülmektedir. Tablo 3.13'te de öğretmenlerin örnek ahlaki tutum ve davranışları, toplumun değerlerine sahip çakmaları, çevreleriyle iyi ilişkiler kurmaları, bireysel performansları ve görevlerini hakkıyla yapmalarıyla da bu saygınlığı nasıl olumlu etkilediklerini belirttikleri görülmektedir. Her iki bulgunun birbirini desteklediği söylenebilir.

Tablo 3.17. incelendiğinde katılımcıların %40'ının öğretmenlerin toplumdaki kendi saygınlıklarını doğrudan olumsuz etkileyebildikleri görüşünde oldukları bulgusu elde edilmiştir. Kimi, bunun nedeni olarak öğretmenlerin meslekî yeterlilikteki eksiklerini görürken, kimisi de meslek etiğine uymayan öğretmen davranışlarını buna neden göstermektedir. Buna ilişkin öğretmen görüşlerinden alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Ö6 *“Öğretmen mesleğinin kutsallığı arkasına saklanıp mesleki gereklilikleri yerine getirmeyip bu mesleği sadece getirisine (maddî) bakarak seçenler öğretmen saygınlığını zedelemektedir”,*

Ö13 *“Bir kısım gayretsiz, sevgisiz ve şefkatsiz arkadaşlarımız maalesef saygınlığımız üzerinde olumsuz etkiye sahip olabiliyor”,*

Ö15 *“Eskiden kalma şiddet alışkanlığını sürdüren öğretmenler de olumsuz etki etmektedir. Öğrenci mevcudunun kalabalık olduğu yerlerde veli ile iletişim halinde eğitim-öğretimi gerçekleştirmek de zor olduğu için öğretmenler kendi saygınlığını da biraz yok etmektedir”,*

Ö30 *“İnsanları takmayan öğretmenlerden dolayı tüm öğretmenlere karşı genel bir yargıya varılabiliyor”,*

Ö31 *“Doğrudan etkisi vardır. Kendine ya da mesleğine değer vermeyene kimse değer vermez”,*

Ö33 *“Her meslekte olduğu gibi öğretmenliğin de kötü, olumsuz örnekleri vardır. Mesleklerinin hakkını veremeyen, kutsal bir meslek ifa ettiğini bilmeyen, sadece geçim kaygısıyla çalışan öğretmenlerin toplumdaki öğretmen saygınlığını olumsuz etkilediğini düşünüyorum”,*

Ö34 *“Olumsuz saygınlık genelde öğretmenden kaynaklanan olumsuzluklardır. Son dönemde çokça haberleri çıkan ahlak dışı davranışlar, tamamen öğretmen kaynaklıdır”,*

Ö39 “Birinci dereceden bir etkisi var. Çünkü “Bir de öğretmen olacak” gibi eleştirilerin en birinci müsebbibi bizatihi öğretmenlerin kendisidir. Pespaye giyimli, saç sakalı birbirine karışmış, bakımsız bir görünümle, toplumda saygınlığını yitiren öğretmen, yine kendinden başlamalıdır bu problemi çözmeye” şeklinde görüş belirtmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %35,6’sının öğretmenlerin söz ve davranışlarının, görev disiplininin onların saygınlığını önemli ölçüde etkilediği için bunlara son derece dikkat etmeleri gerektiği yönünde önerilerde buldukları bulgusu elde edilmiştir. Buna ilişkin öğretmen görüşlerinden alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Ö18 “Öğretmenler yaptıkları ile toplumda algı oluşturur. Öğrencilerine değer veren, dürüst, adaletli öğretmenler, toplumun onlara karşı tutumlarında olumlu etki eder”,

Ö2 “Öğretmenler yarını inşa eden mimarlardır. Tabi ki gelecek bizim eserimizdir. Kendi geleceğimizi elimizle inşa ediyoruz. Yaptığımız davranışlar, söylediğimiz sözler bize gösterilen saygının sebebidir muhakkak”,

Ö21 “Öğretmenlere toplum olarak yakıştırılan saygınlık, beraberinde bazı sorumluluklar getirir. İnsanlarla ilişkiler, üslup bunların başında gelir. Bir öğrenciye, bir veliye, bir esnafa; her kim olursa olsun saygın bir insan gibi davranmalı, zira sahip olduğu sıfat bazı sorumluluklar getirir. Toplumun bu davranışları öğretmenlerin geneline yayabilmesi söz konusudur”,

Ö1 “Öğretmenlerin kendilerine ve mesleklerine hele ki meslektaşlarına çok saygılı olması gerektiğine inanıyorum. Hal ve hareketlerinde daha aktif ve yanlış gördükleri şeylerde daha konuşkan olmaları gerektiğini düşünüyorum. Bunlar olmadı mı, saygınlık düşüyor.” şeklinde görüş belirtmiştir.

Katılımcıların %13,3’ünün öğretmenlerin kendi saygınlıklarını olumlu etkileyebildikleri görüşünde oldukları bulgusu elde edilmiştir. Buna ilişkin öğretmen görüşlerinden alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Ö6 “Hem iyi hem de kötü yönde çok etkisi vardır. Mesleğinin gerekliliklerini tam anlamıyla yerine getiren ve çevreyle iyi ilişkiler kuran öğretmenler, öğretmen saygınlığına olumlu yönde etki ediyor”,

Ö22 “Bazı öğretmenlerin yanlış davranışları diğer öğretmenlerle ilişkilendirilirse olumsuz bir imaj oluşur. Bazı öğretmenlerin doğru davranışları, sempatik olmaları, kendini yenileyebilmeleri toplumda büyük kabul görür”,

Ö40 “Öğretmen doğrudan etkilidir. Kendini yenileyebilen, her alanda donanımlı olan bir öğretmen elbette ki toplumda saygın olur. Bunun tersi olması durumunda da, önemsenmeyen bir öğretmen olur” şeklinde ifade kullanmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %8,9’unun öğretmenlerin kendi saygınlıkları üzerinde etkileri olmakla beraber diğer nedenlerin daha etkili olduğu görüşünde

oldukları bulgusu elde edilmiştir. Buna ilişkin öğretmen görüşlerinden alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Ö24 “Elbette etkisi büyüktür, ancak şu zamanda toplumun genelinin düşünceleri daha etkin gibi görünüyor”,

Ö25 “Öğretmenin sadece kendisini düşündüğümüzde toplum üzerinde % 60-70 etkisi olabilir, bu öğretmenin çabasıyla alakalıdır. Diğer nedenler için içine girdiğinde, öğretmen ne kadar iyi olsa da bu etki azalacaktır”,

Ö29 “En büyük yanlış, öğretmeni yetiştiren sistemde olmakla birlikte, maalesef öğretmenler de yangına körükle gitmektedir” diye görüş belirtmiştir.

Bir katılımcının da öğretmenin kendi saygınlığı üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı bulgusu elde edilmiştir. Buna ilişkin öğretmen görüşünden alıntıya aşağıda yer verilmiştir:

Ö8 “Öğretmenlerin etkisinin olduğunu düşünmüyorum. Sistem yüzünden ve öğretmen dışındaki kişilere verilen fazla haklardan olduğunu düşünüyorum” şeklinde ifade kullanmıştır.

3.2.6. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığında Geçmişle Bugün Arasında Nasıl Bir Fark Olduğuna İlişkin Bulgular

Tablo 3.18. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığında Geçmişle Bugün Arasında Nasıl Bir Fark Olduğuna İlişkin Görüşleri

S.N.	Görüşler	f	%
1	Geçmişte öğretmenler daha saygındı	38	92,7
2	Öğretmenler eskiye göre daha saygın	3	7,3
Toplam		41	100

Tablo 3.18. incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin %92,7'sinin öğretmenlerin toplumdaki geçmişte daha fazla saygı ve itibar gördüğü görüşünde oldukları bulgusu elde edilmiştir. Buna ilişkin öğretmen görüşlerinden alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Ö1 “Geçmişte öğretmenlerin daha saygın olduğunu düşünüyorum. Veliler öğretmenlere karşı daha seviyeliydiler. Öğretmen toplumun önde gelenlerindendi. Bugünlerde ise bunun tam tersini yaşıyoruz”,

Ö9 “Geçmişten günümüze saygınlığı azalmaktadır. Bunun böyle devam etmesi eğitim-öğretimi olumsuz etkilemektedir. Bunlar iç içe geçmiş ve birbirini güçlendiren olumsuzluklardır”,

Ö14 “Eskiden bir öğretmen toplumu oluşturan en temel parçaydı ve öyle görülüyordu. Toplumdaki bilgindi. Danışmandı. Ekonomik açıdan refah düzeyi yüksekti. Şimdi ise yine en temel parça olmasına rağmen öyle görülüyor. Toplum tarafından çoğu zaman çocuk yetiştiricisi olarak görülüyor. Ekonomik durumu iyi değil”,

Ö38 “Öğretmenlerin toplumdaki saygınlığının gün geçtikçe azaldığını düşünüyorum. Geçmişte öğretmen denilince toplumun saygı duyduğu bir meslek iken, günümüzde bu saygı azalmaktadır” şeklinde eski zamanla bugün arasındaki farkı dile getirirken;

Ö2 “Öğretmenlerin sayıca artması tabii ki kaliteyi düşürmüştür. Bu sonuç itibariyle kaliteli ve verimli öğretmen sayısı düşünce, netice olarak saygı da düşmüştür”,

Ö3 “Öğretmen saygınlığı zaman içinde aşınmıştır. Bunda en önemli etki toplumun yapısının değişmesidir. Bireyin isteklerinin farklılaşması, öğretmenlerin yetersizliği ve çağını anlayamaması, öğretmenlerin kişilerin ve toplumun sorunlarına duyarsız olması, Ekonomik yetersizlik, diğer etkenlerdir”,

Ö6 “Toplumdaki saygınlığın geçmişe nazaran bugün daha zayıf olduğunu düşünüyorum. Değişen, değiştirilen, deneme tahtasına dönen eğitim sisteminden kaynaklı olduğunu düşünüyorum. Geçmişte kutsal bir meslek olarak görülen ve son derece saygınlığı olan bir meslek iken öğretmenlik, günümüzde maalesef sıradanlaşmış, basitleşmiş ve önemsenmeyen bir meslek olarak görülüyor”,

Ö17 “Öğretmen seçilirken sadece mesleki yeterliliği göz önüne alırsa; sabrı, hoşgörüsü, yardımseverliği herhangi bir testten geçirilmezse öğretmenin saygınlığı ne yazık ki zedelenir. Eskiden öğrenciler daha saygılı olup, öğretmenler daha anaç-babaç idiler”,

Ö34 “Geçmiş dönemde kesinlikle saygınlık daha fazlaydı. Ekonomik olarak da öğretmenlerin refahta olmaması bugünlerde saygınlığının düşmesine sebep oluyor. Öğrencisinin cebindeki telefon fiyatı öğretmenin maaşından daha fazla”,

Ö39 “Tam bir uçurum görüyorum. Elbette bunda kitle iletişim araçları ve bunların etkisinde yozlaşan bir neslin etkisi büyüktür. Ancak velilerin de, eğitim politikalarının da ve dahi öğretmenlerin de bu uçurumda payları var”,

Ö40 “Geçmişte biraz daha fazla değer verilirdi. Ama günümüzde bu değer azalmıştır. Öğretmen sayısının fazla olması, niteliksiz öğretmen olması gibi nedenlerden, öğretmen saygınlığında bir azalma var” şeklinde bu saygınlığın geçmişe göre azalmasının gerekçelerini ifade etmişlerdir.

Katılımcıların %7,3'ünün ise günümüzde öğretmenlerin eski zamana oranla daha saygın olduğu görüşünde oldukları bulgusu elde edilmiştir. Buna ilişkin öğretmen görüşlerinden alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Ö22 “Geçmişte okuryazar sayısının az olması belki de öğretmenleri farklı kılmaktaydı. Günümüzde ise yenilikçi ve kendini yetiştiren öğretmenlerin daha çok kabul gördüğünü söyleyebilirim”,

Ö29 “Türkiye'nin istikbalinin parlak olacağına inandığım için bu milleti yetiştiren öğretmenlerin de yavaş yavaş saygınlıklarının düzeldiğini görüyorum” diye görüş belirtmiştir.

3.2.7. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığının Gelecekte Nasıl Olacağına İlişkin Bulgular

Tablo 3.19. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığının Gelecekte Nasıl Olacağına İlişkin Görüşleri

S.N.	Görüşler	f	%
1	Saygınlığı daha da azalacaktır	16	40
2	Saygınlığı bazı şartlara bağlı olarak artacak veya azalacaktır	11	27,5
3	Saygınlığı kalmayacaktır	6	15
4	Saygınlığı yeterince düşüktür, değişen bir şey olmayacaktır	4	10
5	Saygınlığı artacaktır	3	7,5
Toplam		40	100

Tablo 3.19. incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin %40'ının öğretmenlerin toplumdaki saygınlığının gelecekte daha da azalacağı görüşünde oldukları bulgusu elde edilmiştir. Buna ilişkin öğretmen görüşlerinden alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Ö38 “Öğretmenlerin toplumdaki saygınlığı her geçen gün azalmaktadır”,

Ö30 “Saygınlık gitgide azalacaktır. Öğretmelerin not dışında yapabileceği bir şey kalmayacağı için not verildikten sonra değeri bitiyor”,

Ö31 “Daha da kötüye gidecektir. Ne veli ne de öğrenci takacak. İnsan beççiliğine dönüşecek” şeklinde görüş belirtirken,

Ö15 “Gelecekte teknolojik eğitime daha çok yönelme olacağı için öğretmene saygı azalacaktır”,

Ö27 “Toplumun ihtiyaçları ve o ihtiyaçları karşılayabilme yönünden öğretmenin rolünün artması, ancak ihtiyaçlara cevap verememesi durumunda saygınlığın buna paralel bir şekilde olumsuz etkileneceği kanaatindeyim” şeklinde bu saygınlığın neden azalacağının gerekçeleri ifade edilmiştir.

Katılımcıların % 27,5'inin öğretmenlerin saygınlığının bazı şartlara bağlı olarak değişeceği, artıp ya da azalacağı görüşünde oldukları bulgusu elde edilmiştir. Buna ilişkin öğretmen görüşlerinden alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Ö3 “Öğretmenlik mesleğine her zaman ihtiyaç vardır. Fakat öğretmenlerin değişen görev ve sorumlulukları olabilir. Saygınlığının artabilmesi için önce öğretmene görevler düşmektedir. Bu görevlerin başında donanımlı öğretmenlerin olması gerekir. Tutum ve değer bakımından yüksek olan öğretmenler saygınlığı artırır. Aksi takdirde saygınlığı azalmaya devam eder”,

Ö21 “Teknoloji ile beraber büyük değişimler yaşamaktayız. Her meslek grubunda olduğu gibi öğretmenlikte de klasik anlayışın geride bırakılıp çağın gereklerine uygun bir hal almak gerekmektedir. Bir rehber olarak öğretmen, öğrencilerin ihtiyaçlarına karşılık verebilecek şekilde kendini geliştirmeli, çağın gerisinde kalmamalı. Kendini çağın isteklerine uygun yetiştirebilen öğretmen, beraberinde saygınlığını da arttırmış olacaktır. Çünkü bilgi çağındayız ve daha da ileriye gidiyor bu çağ”,

Ö24 “Öncelikle kendini tümüyle eğitime verebilen bir öğretmenin daha saygın olacağını düşünüyorum. Fakat günümüzde öğretmenlerin genel sorunu olan maddî problemler, kendimizi eğitime tam veremememize sebep olmaktadır. Bu problem giderilirse büyük oranda saygınlık artacaktır”,

Ö39 “Eğitim yönetimi politikalarına, öğretmenin kendini geliştirme sürecine ve toplumun çocuklarını emanet ettiği bu insanlara bakış açısının değişmesine bağlı. Bir diğer faktör, öğretmen yetiştiren kurumların revizyonuna bağlı olarak da süreç değişecektir” şeklinde görüş belirtmiştir.

Katılımcıların %15’inin gelecekte öğretmenlerin saygınlığının kalmayacağı görüşünde oldukları bulgusu elde edilmiştir. Buna ilişkin öğretmen görüşlerinden alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Ö6 “Gelecekte, şu an bile az olan saygınlığın daha da azalacağını hatta herhangi bir saygınlığı kalmayacak bir meslek olarak görüleceğini öngörüyorum”,

Ö10 “Gelecekte öğretmenlerin saygınlığının yok olacağını düşünüyorum. Bizim toplumumuz teknolojiyi yanlış kullanarak insanlardan uzaklaşmaya başladı. Bu da sadece öğretmenliğin saygınlığını değil, insanlara olan saygınlığı da bitirdi” diye görüş belirtmiştir.

Katılımcıların %10’unun öğretmenlerin toplumda saygınlığının yeterince düşük olduğu, bundan sonra değişen bir şey olmayacağı görüşünde oldukları bulgusu elde edilmiştir. Buna ilişkin öğretmen görüşlerinden alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Ö13 “Zaten en kötü durumdayız, bu şekilde devam eder”,

Ö28 “Herhangi bir düzelme olmayacağı kanısındayım”,

Ö40 “Gelecekte bir umudum yok”.

Katılımcıların %7,5’inin de öğretmenlerin toplumdaki saygınlığının gelecekte daha da artacağı görüşünde oldukları bulgusu elde edilmiştir. Buna ilişkin öğretmen görüşlerinden alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Ö2 “Daha iyi olacağını, kaliteli öğretmenlerin daha da saygın olacağını ümit ediyorum”,

Ö12 “Zaman, bilim, teknoloji ilerledikçe öğretmenlerin değerinin artacağına inanıyorum”,

Ö26 “Şimdikinden çok daha iyi olmasa da bir nebze daha iyi olacaktır”.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmada elde edilen sonuç ve öneriler doğrultusunda alınacak önlem ve üretilecek çözümlerle toplumun öğretmenlere bakışının olumlu yönde değişim göstereceği ve öğretmenlerin toplumda hak ettikleri itibarı kazanacakları düşünülmektedir.

Bu bölümde, öncelikle araştırmanın nicel boyutundan elde edilen sonuçlar üzerinde durulmuştur. Daha sonra demografik değişkenlere göre öğretmenlerin saygınlığı incelenmiştir. Son olarak da araştırmanın nitel boyutuna ait sonuçlar sunularak öneriler kısmına geçilmiştir.

4.1. TARTIŞMA VE SONUÇ

Öğretmenlerin toplumdaki saygınlığına ilişkin ölçeğin genel ortalamasının orta düzeyde ($\bar{X}=3,24$) (kısmen katılıyorum) olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Görüşme formunu yanıtlayan öğretmenlerin de büyük bir çoğunluğu (28/40) öğretmenlerin toplumdaki saygınlığını orta düzeyde bulmuştur. Bu her iki sonuç ile araştırmanın nicel ve nitel sonuçlarının birbirini destekleyici yapıda olduğu söylenebilir.

4.1.1. NİCEL SONUÇLAR

Öğretmenlerin mesleği seçme sebebi olarak, öğretmenliğin toplumda saygın bir yerinin olması olarak ifade edilmiştir. Buna karşın toplumun öğretmene duyduğu saygının her geçen gün azaldığı, öğretmenlik yaptıkça mesleğin saygınlığına yönelik inançlarının zayıfladığı, hatta öğretmenlik mesleğinin saygınlığının düzelmeyecek kadar yıprandığı düşüncesinde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Tedmem'in (2014) araştırma raporu sonuçlarına göre öğretmenlerin mesleği seçme sebeplerinden birinin öğretmenliğin toplumda saygın bir yerinin olması olduğu, buna karşın öğretmenlik mesleğinin saygınlığının düzelmeyecek kadar yıprandığını düşündükleri sonucu elde edilmiştir. Yurdakul vd.'nin (2016) araştırma sonuçlarına göre katılımcıların çoğunluğu (%66), öğretmenlerin toplumsal statüsünün gün geçtikçe düştüğünü belirtmiştir. Katılımcıların % 40'ı, gelecekte öğretmenliğe verilen değer azalacağı görüşündedir.

Araştırmanın bu sonuçları her iki araştırmanın sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Bostancı'nın (2004) ve Erdem'in (2010b) çalışma sonuçları ise farklılık göstermektedir. Bostancı'nın (2004) çalışma sonucuna göre katılımcıların ancak %10'u, Erdem'in (2010b) çalışma sonucuna göre de katılımcı öğretmenlerin %3'ü öğretmenlik mesleğini saygın gördükleri için tercih etmiştir.

Toplumun öğretmenlere yeterince değer vermediği ve öğretmenlerin sorunlarına karşı duyarlı davranmadığı, toplumun öğretmenleri eğitilmiş çocuk bakıcısı gibi gördüğü, ailelerin üstlenmedikleri sorumlulukları öğretmenlere yüklediği düşünülmektedir. Toplumun öğretmenlik mesleğini ideal olarak görmesinin sebebinin, mesleğin saygınlığından çok, mesai ve tatil konusundaki değerlendirmeleri ile ilgili olduğu hâlbuki öğretmenlerin çalışma koşullarının toplumun bildiğinden daha zor olduğu, öğretmenlik mesleğinde öngörülemeyen birçok problem olduğu ve öğretmenliğin psikolojik olarak yıpratıcı bir meslek olduğu düşünülmektedir. Araştırmanın bu sonuçları Eğitim-Bir-Sen'in (2008) araştırma sonuçları ve Tedmem'in (2014) araştırma raporu sonuçlarıyla örtüşmektedir. Eğitim-Bir-Sen'in (2008) araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlerin ancak üçte biri (%32) toplumun kendilerine gereken değeri verdiğini düşünmektedir.

Öğretmenler yeniden bir meslek seçmeleri istense öğretmenliği seçmeyecekleri ve öğretmenliği bir ömür boyu yapamayacakları görüşündedir. Çocuklarının öğretmen olmasını istemedikleri, öğrencilerinin ise öğretmen olmasını kısmen istedikleri sonucu elde edilmiştir. Araştırmanın bu sonuçları Tedmem'in (2014) araştırma raporu sonuçları ve Yurdakul vd.'nin (2016) araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Yurdakul vd.'nin (2016) araştırma sonucuna göre katılımcı öğretmenlerin sadece üçte biri çocuğunun öğretmen olmasını destekleyeceğini belirtmiştir. Bostancı'nın (2004) çalışma sonuçlarına göre katılımcıların sadece %36'sı çocuğunun öğretmen olmasını istemektedir. Yalçın'ın (2016) çalışma sonucuna göre de katılımcı öğretmenlerin %50'si yeniden bir meslek seçme imkânı olsa tekrar bu mesleği seçmeyeceği görülmektedir. Erdem'in (2010b) çalışma sonucuna göre ise katılımcı öğretmenlerin %77'si şu anda seçme imkânı olsa yine öğretmenliği tercih edeceklerini belirtmiştir.

Öğretmenler ekonomik imkânlarının yeterli olmadığını (Yıldırım ve Keskinlikç Kara, 2017: 583), bunun da toplumdaki saygınlıklarını olumsuz etkilediğini (Eğitim-

Bir-Sen, 2008: 10), devletin öğretmenleri ekonomik açıdan yeterince desteklemediğini düşünmektedir. Bostancı (2004), Sağlam ve Sağlam (2005), Erdem (2010a), Uygun (2012), Demir ve Arı'nın (2013) ve Esen, Temel ve Demir'in (2017) araştırma sonuçları, katılımcı öğretmenlerin aldıkları ücretlerin yeterli olmadığını göstermektedir. Erdem'in (2010a) yaptığı çalışmada katılımcı öğretmenlerin %62,6'sı ekonomik sorunlarının performanslarını çok etkilediği görüşündedir. Bu sonuçlar araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir.

Öğretmenlerin mesleklerinde kendilerini kısmen yenileyemediği düşünülebilir. Karaman vd.'nin (2013) araştırma sonucuna göre öğretmenler çağın eğitim anlayışına uygun olarak kendilerini geliştirememekte, bu da mesleğin saygınlığını olumsuz etkilemektedir.

4.1.1.1. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Tartışma ve Sonuç

Öğretmenlerin toplumdaki saygınlığına ilişkin görüşleri açısından kadın öğretmenlerin daha yüksek ve olumlu bir yargıya sahip oldukları sonucu ortaya çıkmıştır. Bu sonuca göre kadın öğretmenlerin öğretmenlik mesleğini erkek öğretmenlere göre daha saygın gördükleri düşünülebilir. Tedmem (2014)'in yaptığı çalışmanın sonuçları da bu araştırma sonuçlarını destekler nitelikte kadın öğretmenlerin mesleklerini daha olumlu algıladıklarını ortaya koymaktadır. Çapa ve Çil (2000), Yaman vd. (2001), Çapri ve Çelikkaleli (2008), Çiğdem (2010), Orhan ve Ok (2014) ve Ceyhan (2014) tarafından öğretmen adaylarına yönelik yapılan çalışmalarda da, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre kadın öğretmen adayları lehine farklılaştığı görülmüştür. Öte yandan Yalçın'ın (2016) yaptığı çalışmada kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre, öğretmenliğin toplumdaki saygınlığını daha az gördükleri sonucu elde edilmiştir. Açıslı ve Kolomuç (2012), Doğan (2013) ve Tunçeli (2013) tarafından yapılan çalışmalarda ise cinsiyetin öğretmenlik mesleğine yönelik tutum üzerinde farklılaşmaya neden olan bir değişken olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

4.1.1.2. Medeni Durum Değişkenine İlişkin Tartışma ve Sonuç

Öğretmenlerin toplumdaki saygınlığına ilişkin görüşleri arasında medeni durum değişkenine göre bekâr öğretmenlerin daha yüksek ve olumlu bir yargıya sahip oldukları sonucu elde edilmiştir. Bu sonuca göre bekâr öğretmenlerin evli öğretmenlere

göre öğretmenlik mesleğini toplumda daha saygın gördükleri söylenebilir. Daha saygın görmeleri, ölçeğin 27. maddesinde ‘Öğretmenlerin ekonomik imkânları toplumdaki saygınlıklarını önemli ölçüde etkilemektedir’ ifadesine öğretmenlerin katılım göstermelerinden hareketle, bekâr öğretmenlerin evli öğretmenlere göre yaşam yükünün daha hafif olma ve ekonomik olarak daha iyi düzeyde olma ihtimallerinden kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir.

4.1.1.3. Görev Yeri Değişkenine İlişkin Tartışma ve Sonuç

Öğretmenlerin toplumdaki saygınlığına ilişkin görüşleri arasında öğretmenlerin görev yaptığı yer değişkeni açısından anlamlı bir farklılığın olmadığı ve bundan hareketle görev yeri değişkeninin öğretmenlerin toplumdaki saygınlığı açısından belirleyici bir değişken olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Tedmem (2014) tarafından yapılan araştırmada da öğretmenlerin mesleki algılarının toplumsal değer algısı boyutunda görev yaptıkları yere göre farklılık göstermemektedir. Bu sonuç araştırmanın sonucunu desteklemektedir.

4.1.1.4. Mezuniyet Düzeyi Değişkenine İlişkin Tartışma ve Sonuç

Öğretmenlerin mezuniyet düzeyine göre öğretmenlerin toplumdaki saygınlığının değişmediği ve bu sonuca göre mezuniyet düzeyinin öğretmenlerin toplumdaki saygınlığına ilişkin görüşleri açısından önemli bir değişken olmadığı söylenebilir. Bu bağlamda bu araştırma sonuçlarıyla Tedmem’in (2014) yaptığı araştırma sonuçları farklılık göstermektedir. Söz konusu çalışmada lisans derecesine sahip öğretmenlerin lisansüstü derecesine sahip öğretmenlere oranla daha olumlu toplumsal değer algısına sahip olduğu görülmüştür.

4.1.1.5. Mesleki Deneyim Değişkenine İlişkin Tartışma ve Sonuç

Öğretmenlerin toplumdaki saygınlığına ilişkin görüşleri arasında mesleki deneyim değişkeni açısından 1-5 yıl arası mesleki deneyime sahip öğretmenlerin daha yüksek ve olumlu bir yargıya sahip oldukları sonucu ortaya çıkmıştır. Bu sonuca göre mesleki deneyimin öğretmenlerin toplumdaki saygınlığı açısından önemli bir değişken olduğu ve görevde yeni olan öğretmenlerin deneyimli öğretmenlere göre öğretmenlik mesleğinin toplumdaki saygınlığına ilişkin daha olumlu bir düşünceye sahip oldukları söylenebilir. Öğretmenlerin meslekteki deneyimleri arttıkça kendi mesleklerinin saygınlığına ilişkin inançlarının azaldığı düşünülebilir. Bunda öğretmenlik mesleğinde

yaş ve hizmet yılının artmasıyla orantılı olarak duygusal yıpranmaların ve tükenmişliğin artmasının etkili olduğu söylenebilir. Araştırmanın bu sonucu Baysal (1995), Girgin (1995), Cemaloğlu ve Şahin (2007) araştırma sonucuyla benzerlik göstermektedir. Yalçın (2016) ve Esen vd.'in (2017) çalışma sonuçları ise farklılık göstermektedir.

4.1.1.6. Görev Yaptığı Kademe Değişkenine İlişkin Tartışma ve Sonuç

Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlik mesleğinin toplumdaki saygınlığının öğretmenlerin çalıştıkları kademeye göre farklılaştığı ve bu farklılığın okul öncesi öğretmenlerin lehine olduğu görülmüştür. Benzer şekilde Tedmem'in (2014) yaptığı çalışmada okul öncesi ve ilkokulda görev yapan öğretmenlerin mesleki algı ortalamalarının diğer kademelerde görev yapan öğretmenlerin ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmüştür.

4.1.2. NİTEL SONUÇLAR

4.1.2.1. Öğretmenlerin Saygınlığı Kavramına İlişkin Tartışma ve Sonuç

Katılımcıların öğretmenlerin saygınlığı kavramını çoğunlukla “toplum mimarı”, “kılık-kıyafet ve duruş”, “silik bir karakter” kavramlarıyla, az sayıda da olsa “maddi yönden garantici” kavramıyla ilişkilendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçtan hareketle öğretmenlerin kendilerini toplumun geleceğine şekil veren bir konumda gördükleri (Akcan ve Polat, 2016: 294), diğer taraftan da öğretmenlerin saygınlığının kılık-kıyafet ve dış görünüşüyle de ilişkilendirildiği ve kılık-kıyafetin öğretmenlerin saygınlığı konusunda önemli bir etken (Ölçüm ve Polat, 2016: 378) olarak görüldüğü söylenebilir. Öğretmenlerin kendilerini silik bir karakter veya maddi yönden garantici olarak görmeleri, öğretmenlerin saygınlığına ilişkin olarak öğretmenler arasındaki çelişkiyi ortaya koyacak kayda değer bir sonuç olarak düşünülebilir.

4.1.2.2. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığını Olumlu Etkileyen Etmenlere İlişkin Tartışma ve Sonuç

Öğrenci başarıları ve öğrencilerdeki olumlu davranış değişiklikleri, öğretmenlerin örnek ahlaki tutum ve davranış sergilemeleri, öğretmenlerin toplumun değerlerine sahip çıkması ve çevreleriyle iyi ilişkiler kurmaları (Ölçüm ve Polat, 2016: 379), öğretmenlerin bireysel performansları, meslekî yeterlilikleri ve görevlerini özveriyle

yapmalarının öğretmenlerin toplumdaki saygınlığını olumlu etkileyen etmenler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin ekonomik imkânlarının ve çalışma şartlarının iyileştirilmesinin öğretmenlerin toplumdaki saygınlığını olumlu etkileyeceği sonucu elde edilmiştir ki nicel çalışmanın ölçek maddelerine verdikleri cevaplarda da öğretmenlerin ekonomik imkânlarının toplumdaki saygınlıklarını önemli ölçüde etkilediği düşüncesinde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Nitel ve nicel sonuçların birbirini desteklediği görülmektedir.

4.1.2.3. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığını Olumsuz Etkileyen Etmenlere İlişkin Tartışma ve Sonuç

Düşük ücret, öğretmenlerin kendilerinin yanlış tutumları, medyadaki olumsuz haberler, eğitim sistemindeki aksaklıklar, toplumun öğretmenlik mesleğine ilişkin önyargıları ve yetkili mercilerin öğretmenleri önemsememelerinin öğretmenlerin toplumdaki saygınlığını olumsuz etkileyen etmenler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Arslanoğlu'nun (1992) yaptığı araştırma sonuçları MEB'in çeşitli kademelerindeki amirlerin öğretmene gerekli ilgi ve saygıyı göstermediğini göstermektedir. Özpolat'ın (2002) araştırmasında devletin öğretmenlere az önem verdiği sonucuna varılmıştır. Araştırmanın nicel bölümündeki ölçekte katılımcıların öğretmenlik mesleğinin ekonomik imkânlarının yetersiz olduğu, ekonomik imkânlarının toplumdaki saygınlıklarını önemli ölçüde etkilediği düşüncesinde oldukları belirlenmiştir. Hem nitel hem de nicel sonuçların birbirini destekleyici yapıda olduğu söylenebilir.

4.1.2.4. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığının Öğretmenlerin Kişisel Yaşamı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Tartışma ve Sonuç

Öğretmenlerin toplumdaki saygınlığının düşük olmasının öğretmenlerin kişisel ve sosyal yaşamı üzerinde olumsuz etkiler bıraktığı, motivasyonlarını bozduğu, özgüven eksikliği hissettirdiği sonucu elde edilmiştir. Toplumun öğretmenleri saygın görmesinin ise onların kişisel yaşamı üzerinde olumlu etkiler bıraktığı, kendilerine daha çok güvendikleri, aile hayatında daha mutlu ve huzurlu oldukları, meslek hayatında daha başarılı oldukları (Ölçüm ve Polat, 2016: 364) sonucu elde edilmiştir.

4.1.2.5. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığının Öğretmenlerin Sosyal Yaşamı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Tartışma ve Sonuç

Öğretmenlerin toplumdaki saygınlığının düşük olmasının öğretmenlerin sosyal yaşamı üzerinde olumsuz etkiler bıraktığı, topluma rol model (Akcan ve Polat, 2016: 297) olmasındaki etkisini kırdığı sonucu elde edilmiştir. Toplumun öğretmenleri saygın görmesinin ise onların sosyal yaşamı üzerinde olumlu etkiler bıraktığı, öğrenciler tarafından daha çok sevildikleri ve öğrencilerin başarılarına (Polat, 2011: 109) daha çok katkı sağladıkları sonucu elde edilmiştir. Araştırma sonucunu destekler nitelikte Celkan vd.'nin (2014) çalışma sonuçları, öğretmenin saygın olmasının öğrenci başarısı üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

4.1.2.6. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığı Üzerinde Öğretmenlerin Nasıl Bir Etkisi Olduğuna İlişkin Tartışma ve Sonuç

Mesleki yeterliliği olmayan, mesleğine yeterince değer vermeyen, öğrencilerine gerekli sevgiyi göstermeyip şiddet uygulayan, kılık-kıyafetine dikkat etmeyen öğretmenlerin toplumdaki saygınlıklarını doğrudan olumsuz etkiledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Buna karşın mesleğin gereklerini yerine getiren, çevresiyle iyi ilişkiler kuran, hem donanımlı hem de kendini yenileyebilen öğretmenlerin ise saygınlığı olumlu etkiledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bundan dolayı öğretmenlerin öğrencilerine değer vermeleri, dürüst ve adaletli davranmaları, söz ve davranışlarına dikkat etmeleri, mesleklerine ve meslektaşlarına saygı göstermeleri, insanlarla ilişkilerde üsluba dikkat etmeleri yönünde önerilerde buldukları görülmektedir. Bununla beraber öğretmenlerin kendi saygınlıkları üzerinde etkileri olmakla beraber eğitim sistemi ve toplumun genel kanaati gibi diğer etkenlerin daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4.1.2.7. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığında Geçmişle Bugün Arasında Nasıl Bir Fark Olduğuna ve Toplumdaki Saygınlığının Gelecekte Nasıl Olacağına İlişkin Tartışma ve Sonuç

Öğretmenlerin geçmişte daha çok saygın olduğu (Bozak ve diğ., 2016), gelecekte de bu saygınlığın daha da azalacağı sonucu elde edilmiştir. Özpolat'ın (2002) yaptığı araştırma sonucuna göre öğretmenlerin %83,9'una göre öğretmenlerin toplumsal statüleri gittikçe düşmektedir. Saygınlığın bugün bu kadar azalmasının nedenleri olarak: Öğretmenlerin sayıca artması buna karşın nitelik olarak azalması, toplum yapısının

değişmesi, eğitim sisteminin sürekli değişmesi, öğretmen alımlarında adayların insanî değerlerinin ölçülemeyip sadece bilgi seviyelerinin ölçülüyor olması, öğretmenlerin ekonomik imkânlarının yetersiz olması gösterilmiştir. Nicel çalışmanın sonuçları da bu sonucu destekler nitelikte katılımcıların toplumun öğretmene duyduğu saygının her geçen gün azaldığı, hatta öğretmenlik mesleğinin saygınlığının düzelmeyecek kadar yıprandığı düşüncesinde oldukları sonucuna ulaşmıştır.

4.2. ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın sonuçlarına göre uygulayıcılara ve araştırmacılara yönelik bazı öneriler getirilmiştir.

4.2.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

1. Toplumun mimarı olan öğretmenlerin hak ettikleri saygınlık düzeyine ulaşmaları için yetkililer tarafından gerekli yasal ve sosyal düzenlemeler yapılabilir.
2. Öğretmenlik mesleğinin çekici hâle gelmesi için;
 - a. Başarılı öğrenciler mesleğe çekilebilir. Bunun için de öğretmenliği ilk tercihlerine koyan öğretmen adaylarına MEB tarafından burs verilebilir,
 - b. Öğretmenlerin mevcut sosyal ve ekonomik statüsü yükseltilebilir ve çalışma koşulları iyileştirilebilir. Bunun için de MEB öğretmen maaşlarının OECD ortalamasını yakalaması konusunda Genel Bütçeden daha fazla pay alabilmelidir.
3. Öğretmenler kendilerinden kaynaklanan öğretmen saygınlığını azaltan durumlar konusunda kendilerini geliştirebilmelidir.
4. Öğretmenler, gerekli bilginin kazanılmasını önceleyen bir rol benimseyerek çağı yakalamış, gelişme ve yeniliklere açık, kendini devamlı yenileyen bir yapı sergileyebilmelidir.
5. Genç öğretmenlerin mesleğin saygınlığına yönelik düşüncelerinin olumsuz dönüşmesini engelleyici stratejiler geliştirilebilir.
6. Öğretmen saygınlığını artırmaya yönelik Bakanlık tarafından ulusal ölçekte projeler geliştirilebilir.

7. Öğretmen yeterlilik alanlarında ve öğretmen alımlarında öğretmenlerin niteliklerini geliştirecek bazı düzenlemeler yapılabilir. Örneğin öğretmen yetiştiren fakülteleri kazanan öğrenciler başlangıçta bazı testlerden geçirilebilir.
8. Toplumda öğretmen saygınlığının artırılmasına yönelik olarak öğretmen adaylarını yetiştiren akademisyenlerden görüş ve destek alınabilir.

4.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Öğretmenlerin saygınlığına ilişkin daha kapsamlı ve genelleyici sonuçların elde edilmesi için geniş kapsamlı araştırmalar yapılabilir.
2. Öğretmenlerin saygınlığına olumsuz etki eden etmenlere yönelik farklı örneklerde çalışmalar yapılabilir.
3. MEB bünyesinde çeşitli kademelerde yöneticilik görevini yürütenlerin görüşlerini belirlemeye yönelik öğretmenlerin saygınlığını etkileyen etmenler hakkında nitel ve nicel çalışmalar yapılabilir.
4. Öğretmenlerin toplumdaki saygınlığını olumlu ve olumsuz etkileyen etmenlere yönelik veli ve öğrencilerle çalışmalar yapılabilir.
5. Öğretmenlerin saygınlığına etki eden etmenlerin tespiti için gözlem ve görüşmeye dayalı çalışmalar yapılabilir.
6. Öğretmen yetiştiren eğitim kurumlarında öğrenim gören öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine uygunluk düzeyi ile ilgili akademisyenlerle kriter belirleme çalışmaları yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Açışlı, S. ve Kolomuç, A. (2012). “Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi”. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 266 – 271.
- Akbayır, K. (2002). “Öğretmenlik Mesleğine Yönelmede Ailenin ve Branş Seçiminde Cinsiyetin Rolü” [Bildiri]. *V. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi Dergisi*, 2, 1183-1188, (16-18 Eylül 2002). Ankara: ODTÜ.
- Akcan, E. ve Polat, S. (2016). “Eğitim Konulu Türk Filmlerinde Öğretmen İmajı: Öğretmen İmajına Tarihi Bakış”. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 22(3), 293-320.
- Aksu, M., Demir, C. E., Daloglu, A., Yildirim, S. & Kiraz, E. (2010). “Who are The Future Teachers in Turkey? Characteristics of Entering Student Teachers” [Türkiye’de Geleceğın Öğretmenleri Kimlerdir? Öğretmen Adaylarının Giriş Özellikleri]. *International Journal of Educational Development*, 30(1), 91-101.
- Akyüz, H. (2001). “Eğitim Sosyolojisinin Temel Kavram ve Alanları Üzerine Bir Araştırma”. *Milli Eğitim Bakanlığı*.
- Akyüz, Y. (1978). “Türkiye’de Öğretmenin “Öğretmen” ve Meslek İmajı”. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 11 (1), <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/500/5972.pdf> Erişim Tarihi: 31 Ocak 2017.
- Akyüz, Y. (2006). “Türkiye’de Öğretmen Yetiştirmenin 160. Yılında Darülmualimîn’in İlk Yıllarına Toplu ve Yeni Bir Bakış. Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi”. *Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 20, 17-58.
- Arslanoğlu, İ. (1992). “Öğretmenin Sosyal Statüsü ve Ekonomik Durumu”. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(4), 21-33.
- Aydın, R. (2009). “Türkiye’de Öğretmen Sorunları Açısından Milli Eğitim Şûralarının Değerlendirilmesi (1980–2000)”. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 42(2), 199-237.

- Azar, A. (2011). “Türkiye’deki Öğretmen Eğitimi Üzerine Bir Söylem: Nitelik mi, Nicelik mi”. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(1), 36-38.
- Bağçeci, B., Çetin, B. ve Ünsal, S. (2013). “Öğretmenlerin Mesleki İmaj Ölçeği”. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 12(1), 34-48.
- Balcı, E. (1991). “Öğretmenlerin Sosyal Statüsü ve Ödüllendirilmesi”. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(6), 121-128.
- Baloğlu, N., Karadağ, E., Çalışkan, N. ve Korkmaz, T. (2006). “İlköğretim Öğretmenlerinin Mesleki Benlik Saygısı ve İş Doyumu Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi”. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 345-358.
- Başaran, S. T. ve Aksu, M. (2007). “Anadolu Öğretmen Liseleri: Avantajları, Sınırlılıkları ve Gelişme için Öneriler”. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 40(1), 157-179.
- Başbay, A. (2005). “Basamaklı Öğretim Programıyla Desteklenmiş Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının Öğrenme Sürecine Etkileri”. *Ege Eğitim Dergisi*, 6(1), 95-116.
- Başkan, G. A. (2001). “Öğretmenlik Mesleği ve Öğretmen Yetiştirmede Yeniden Yapılanma”. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (20), 16-25.
- Baysal, A. (1995). *Lise Ve Dengi Okul Öğretmenlerinde Meslekte Tükenmişliğe Etki Eden Faktörler*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bek, Y. (2007). *Öğretmenin Toplumsal/Mesleki Roller ve Statüsü*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Dönem Projesi). Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bostancı, N. (2004). *Öğretmen Sorunları Araştırması*. Ankara: Eğitim-Bir-Sen Eğitimciler Birliği Sendikası.
- Bozak, A., Özdemir, T. ve Seraslan, D. (2016). “Mesleğe Yeni Başlayan Öğretmenlerin Eğitim Fakültelerinde Almış Oldukları Öğretmenlik Eğitimine İlişkin

- Görüşleri”. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(36), 100-113.
- Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Byrne, B. M. (1994). *Structural Equation Modeling With Eqs and Eqs/Windows: Basic Concepts, Applications and Programming*. California: Sage.
- Celkan, G., Green, L., & Hussain, K. (2014). “Student Perceptions of Teacher Respect Toward College Students”[Kolej Öğrencilerinin Öğretmen Saygınlığına Dair Algıları]”. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 191, 2174-2178.
- Cemaloğlu, N. ve Şahin, D. E. (2007). “Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi”. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(2), 465-484.
- Creswell, J. W. (2017). *Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş*. (Çev. Ed.: Mustafa Sözbilir). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ceyhan, S. (2014). *Sınıf Öğretmeni Adaylarının Yeterlik Algıları ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları (Doğu Anadolu Bölgesi)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Elazığ: Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ceylan, T. (2011). “Toplumsal Sistem Analizinde Toplumsal Statü ve Rol”. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(1), 89-104.
- Çapa, Y. ve Çil, N. (2000). “Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumların Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi”. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (18), 69-73.
- Çapri, B. ve Çelikkaleli, Ö. (2008). “Öğretmen Adaylarının Öğretmenliğe İlişkin Tutum ve Mesleki Yeterlik İnançlarının Cinsiyet, Program ve Fakültelerine Göre İncelenmesi”. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(15), 233-253.
- Çelik, Z. (2012). *Politika ve Uygulama Bağlamında Türk Eğitim Sisteminde Yaşanan Dönüşümler: 2004 İlköğretim Müfredat Reformu Örneği*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Çelikten, M., Şanal, M. ve Yeni, Y. (2005). “Öğretmenlik Mesleği ve Özellikleri”. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 207-237.
- Çetinkıran, E. (2012). *Etik-Siyaset İlişkisi Bakımından Aristoteles ve Machiavelli*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çiğdem, G. ve Memiş, A. (2011). “Sınıf Öğretmenliği Adaylarının Öğrenme Stilleri ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(40), 57-77.
- Çolak, İ. ve Altınkurt, Y. (2017). “Okul İklimi İle Öğretmenlerin Özerklik Davranışları Arasındaki İlişki”. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 23(1), 33-71.
- Demir, M. K. ve Arı, E. (2013). “Öğretmen Sorunları-Çanakkale İli Örneği”. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(1), 107-126.
- Demirtaş, Z. ve Alanoğlu, M. (2015). “Öğretmenlerin Karara Katılımı ve İş Doyumu Arasındaki İlişki”. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 16(2), 83-100.
- Doğan, S. (2013). *Sınıf Öğretmenlerinin Öz Yeterlik Algısı ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi (Ağrı İli Örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzincan: Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Durmuşçelebi, M., Yıldız, N. ve Saygı, E. (2017). “Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”. *OPUS - Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(12), 8-32.
- Eğitim-Bir-Sen. (2016). *Eğitime Bakış 2016, İzleme ve Değerlendirme Raporu (Rapor No:68)*. Ankara: Eğitim-Bir-Sen Yayınları.
- Ekinci, A. (2010). “İlköğretim Okullarında Çalışan Müdür ve Öğretmenlerin Mesleki Sorunlarına İlişkin Görüşleri”. *İlköğretim Online*, 9(2), 734-748.
- Erdem, A. R. (2010a). “İlköğretim ve Ortaöğretim Öğretmenlerinin Karşılaştığı Ekonomik Sorunlar ve Bu Ekonomik Sorunların Performanslarına Etkisi Konusundaki Görüşleri”. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 270-287.

- Erden, A. R. (2010b). “Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştığı Toplumsal Sorunlar ve Toplumsal Sorunların Performansına Etkisi Konusundaki Görüşleri”. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 147-163
- Erden, M. (1995). “Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Sertifikası Derslerine Yönelik Tutumları”. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (11), 99-104.
- Erden, M. (1998). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Erdoğan, F. (2011). <http://kariyeryolculugu.com/blog/2011/02/13/itibar-etmedigimiz-meslekler-hayat-degistiriyor/> Erişim Tarihi: 01.07.2017.
- Ergün, M. (2010). “Öğretmenliğin Evrimi ve Gelecekteki Öğretmenlerin Yetiştirilmesi”. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 1-13.
- Ertürk, Z. (2016). *Ölçeklerin Faktör Yapısını Belirlemede Kullanılan Açıklayıcı Faktör Analizi ve Kümeleme Analizi ile Verilerin Sınıflandırılmasında Kullanılan Diskriminant ve Lojistik Regresyon Analizi Tekniklerinin Karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Esen, Y. (2005). “Öğretmenlerin Toplumsal/Mesleki Kimliklerine ve Rollerine İlişkin Değerlendirmeleri: Sosyal Bilgiler Öğretmenleri Üzerinde Yapılmış Bir Araştırma”. *Eğitim Bilim Toplum*, 3(11), 16-53.
- Esen, Y. D., Temel, F. ve Demir, E. (2017). “Türkiye’deki Öğretmenlerin Karşılaştıkları Mesleki Sorunların İkili Karşılaştırma Yöntemi ile Ölçeklenmesi”. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 8(1), 47-62.
- Fwu, B. J. & Wang, H. H. (2002). “The Social Status of Teachers in Taiwan” [Tayvan’da Öğretmenlerin Sosyal Statüsü]. *Comparative Education*, 38(2), 211-224.
- Girgin, G. (1995). *İlkokul Öğretmenlerinde Meslekten Tükenmişliğin Gelişimini Etkileyen Değişkenlerin Analizi ve Bir Model Önerisi (İzmir İli Kırsal ve Kentsel Yöre Karşılaştırması)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Gordon, J. A. (1994). "The Respectability and Changing Image of Teachers As Seen By Teachers of Color" [Öğretmenlerin Gözüyle Değişen Öğretmen İmajı ve Saygınlığı]. *The Educational Resources Information Center*. Washington. <http://catalogue.nla.gov.au/Record/5583624> (25-05-2017 tarihinde edinilmiştir)
- Gönülaçar, Ş. (2016). Türkiye’de Öğretmen İmajı ve İtibarı Üzerine Bir İnceleme [Elektronik Sürüm]. Ankara. Gönülaçar,%20Ş.%20Türkiye'de%20Öğretmen%20İmajı%20ve%20İtibarı%20Uzerine%20Bir%20İnceleme/1-GÖNÜLAÇAR,%20Ş.-Türkiye'de%20Öğretmen%20İmajı%20ve%20İtibarı%20Uzerine%20Bir%20İnceleme.pdf (31.01.2017 tarihinde edinilmiştir).
- Güdek, B. (2007). *Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Müzik Öğretmenliği Mesleğine Yönelik Tutumlarının Öğrenciye Ait Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gül, G. (2004). "Birey Toplum Eğitim ve Öğretmen". *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 223-236.
- Gür, B. S. (2006). Öğretmenlerin Proletaryalaşması. http://www.haber10.com/yazar/dr_bekir_s_gur/ogretmenlerin_proletaryalasmasi-19886 Erişim tarihi: 05.04.2017.
- Güven, İ. (2003). "1940'dan Günümüze Öğretmenlerin Ekonomik Sorunlarının Tarihsel Analizi". *Millî Eğitim Dergisi*, 160.
- Güven, D. (2010). "Profesyonel Bir Meslek Olarak Türkiye’de Öğretmenlik". *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 27(2), 13-21.
- Habacı, İ., Karataş, E., Adıgüzelli, F., Ürker, A. ve Atıcı, R. (2013). "Öğretmenlerin Güncel Sorunları". *Electronic Turkish Studies*, 8(6), 263-277.
- Hanushek, E. A. & Rivkin, S. G. (2007). "Pay, Working Conditions, and Teacher Quality" [Ücret, Çalışma Koşulları ve Öğretmen Kalitesi]. *The Future of Children*, 17(1), 69–86.
- Hatipoğlu, A. ve Kavas, E. (2016). "Veli Yaklaşımlarının Öğretmen Performansına Etkisi". *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 1012-1034.

- Ingersoll, R. M. (2007). "Short on Power Long on Responsibility" [Az Yetki Çok Sorumluluk]. *Educational Leadership*, 65(1), 20-25.
- Ingersoll, R. M. (2012). "Beginning Teacher İnduction What The Data Tell Us" [Öğretmenliğe Kabul Edilme Şartları Bize Ne Söyler]. *Phi Delta Kappan*, 93(8), 47-51.
- İlter, İ. (2009). "Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi". (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Jackson, S. E., Schwab, R. L. & Schuler, R. S. (1986). "Toward an Understanding of the Burn Out Phenomenon" [Olguların Tükenişini Anlamaya Doğru]. *Journal of Applied Psychology*, 71(4), 630-640.
- Kahramanoğlu, R. (2010). "Eğitim Fakültelerinde Okutulmakta Olan Öğretmenlik Meslek Bilgisi Derslerinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi". (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel Araştırma Teknikleri ve İstatistik Yöntemleri*. Tekışık Matbaası.
- Karaman, M., Acar, A., Kılıç, O., Buluş, U. ve Erdoğan, Ö. (2013). "Sakarya İlinde Görev Yapan Öğretmenlerin Gözüyle 'Öğretmenlik Mesleğinin Statüsü ve Saygınlığı'". *Sakarya Üniversitesi Yayınları*, 95, 104-110.
- Karaman, N. (2008). *Öğretmenlerin Mesleklerini Algılama Biçimleri ve Gelecekte Beklentileri Nelerdir?* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Dönem Projesi). Trakya: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karamustafaoğlu, O. ve Özmen, H. (2004). "Toplumumuzda ve Öğretmen Adayları Arasında Öğretmenlik Mesleğine Verilen Değer Üzerine Bir Araştırma". *Değer Eğitimi Dergisi*, 2(6), 35-49.
- Karasar, N. (2015). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kavcar, C. (2002). "Cumhuriyet Döneminde Dal Öğretmeni Yetiştirme". *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 35(1-2), 1-14.

- Köksalan, B., İltar, İ. ve Görmez, E. (2010). “Sınıf Öğretmeni Adaylarının Sosyo-Kültürel Özellikleri ve Lisansüstü Eğitim İsteklilikleri Üzerine Bir Çalışma (Fırat, Erzincan ve İnönü Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği ABD Örneği)”. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 277-299.
- MEB. (1973). 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu. Resmi Gazete, 14574, Haziran.
- MEB, (1988). 12. Milli Eğitim Şûrası. 18-22 Temmuz 1988 Ankara.
- MEB, (2015). Millî Eğitim Bakanlığı 2015-2019 Stratejik Planı.
- OECD (2016), *Education at a Glance 2016: OECD Indicators*, (Rapor). Paris: OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.187/eag-2016-en> Erişim Tarihi: 27.04.2017.
- Oğuz, M. (1999). *2000'li Yıllara Yaklaşırken Toplumumuzun Eğitim ve Öğretimden Beklentileri*. İstanbul: Kuruş Matbaacılık.
- Orhan, E. E. ve Ok, A. (2014). “Öğretmenlik Programlarını Kimler Tercih Ediyor? Adayların Giriş Özellikleri ve Öğretmenliğe Yönelik Tutumları”. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29 (4), 75-92.
- Osunde, A. U. & Izevbigie, T. I. (2006). “An Assessment of Teachers’ Attitude Towards Teaching Profession in Midwestern Nigeria” [Orta Batı Nijerya’da Öğretmenlik Mesleğine Dair Öğretmen Tutumlarının Değerlendirilmesi]. *Education*, 126(3), 462.
- Ölçüm, D. ve Polat, S. (2016). “Öğretmen İmajının Kuşaklar Bazında Değerlendirilmesi”. *Journal of Teacher Education and Educators Volume*, 5(3), 361-397.
- Özaslan, G. (2015). “Öğretmenlerin Sahip Oldukları Mesleki Özerklik Düzeyine İlişkin Algıları”. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 25-39.
- Özdamar, K. (2015). *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi*. Eskişehir: Nisan Kitabevi.
- Özkan, R. (2005). “Birey ve Toplum Gelişiminde Öğretmenlik Mesleğinin Önemi”. *Milli Eğitim Dergisi*, 166, 1-140.
- Özoğlu, M. (2010). “Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Sisteminin Sorunları”. *Seta Analiz*, 17(26), 131-155.

- Özoğlu, M. (2011). "Türkiye'nin Öğretmen "Yetiştirme" Politikası". M. Orçhan (Ed.), *21. Yüzyılda Türkiye'nin Eğitim ve Bilim Politikaları Sempozyumu* (ss. 143-156) içinde. Ankara: Eğitimciler Birliği Sendikası.
- Özoğlu, M., Gür, B. S. ve Altunoğlu, A. (2013). "Türkiye ve Dünyada Öğretmenlik". *Retorik ve Pratik*, 1(1), 41-60.
- Özpolat, A. (2002). *Sosyolojik Açıdan Öğretmenlik Mesleği ve Öğretmenlerin Toplumdaki Yeri, Öğretmen, Öğrenci ve Veli Algularına Göre: Zonguldak Örneği*. (Yayımlanmamış Doktora tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özpolat, V. (2010). "Toplumsal Değişme Dinamiklerinin Eğitim ve Öğretmenlik Mesleği Üzerindeki Etkileri". *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8(20), 147-169.
- Öztürk, C. (2010). "21. Yüzyılın Eşiğinde Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme". Oğuz, O. vd. (Editörler) *21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi* (ss. 179-224) içinde. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Öztürk, İ. H. (2009). Yeni Ortaöğretim Tarih Programları Üzerine Eleştirel Bir İnceleme.
<https://yandex.com.tr/search/?text=YeniOrta%C3%B6%C4%9FretimTarihProgramlar%C4%B1%C3%9CzerineEle%C5%9FtirelBir%20inceleme&lr=103827>
 Erişim tarihi: 05.04.2017.
- Öztürk, İ. H. (2011). "Öğretmen Özerkliği Üzerine Kuramsal Bir İnceleme". *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 35(35), 82-99.
- Öztürk, İ. H. (2012). "Öğretimin Planlanmasında Öğretmenin Rolü ve Özerkliği: Ortaöğretim Tarih Öğretmenlerinin Yıllık Plan Hazırlama ve Uygulama Örneği". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(1), 271-299.
- Özyurt, S. (1999) *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Adapazarı: Değişim Yayınları.
- Partanen, A. (2011). "What Americans Keep İgnoring About Finland's School Success" [Amerikalılar Finlandiyalıların Okul Başarıları Hakkında Neyi Göz Ardı Ediyorlar]. *The Atlantic*, 29.

- Polat, M. ve Arabacı, İ. B. (2012). “Türkiye’de Eğitim Fakültelerine Öğrenci Alım Ölçütlerini Yeniden Düşünmek: Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım”. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 77-83.
- Polat, S. (2011). “Üniversite Öğrencilerine Göre Kocaeli Üniversitesi’nin Örgütsel İmajı”. *Eğitim ve Bilim*, 36(160), 105-119.
- Sağlam, M. ve Sağlam, A. Ç. (2005). “Öğretmenlik Mesleğinin Maddi Yönüne İlişkin Genel Bir Değerlendirme”. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(3), 317-328.
- Schleicher, A. (2012). *Daha İyi Okullar İçin Verilerden Yararlanmak*, TED Talks. http://www.ted.com/talks/andreas_schleicher_use_data_to_build_better_schools?language=tr#t-3751. Erişim Tarihi: 06.02.2017.
- Sönmez, V. (1989). “Türkiye’de Öğretmenin Ekonomik Durumu”. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4, 77-84.
- TEDMEM. (2014). *Öğretmen Gözüyle Öğretmenlik Mesleği*. (Rapor Dizisi: 3). Ankara. <http://www.tedmem.org/?wpdmdl=968>. Erişim Tarihi: 31.01.2017.
- Tekışık, H. H. (1987). “Türkiye’de Öğretmenlik Mesleği ve Sorunları”. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 24-33.
- Tezcan, M. (1985). *Eğitim Sosyolojisi* [Elektronik Sürüm]. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları. No:150
- TDK, Türk Dil Kurumu Sözlüğü, www.tdk.gov.tr, Erişim Tarihi: 08.02.2017.
- Tunçeli, H. İ. (2013). “Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri ile Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 3(3), 51-58.
- Tunçkaşık, H. ve Politika, S. (2007). “Türkiye’de ve Çeşitli Ülkelerde Öğretmen Maaşları”. *Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Merkezi*, 1-14.
- Tümkaya, S. (2005). “Öğretmenlerin Sınıf İçi Disiplin Anlayışları ve Tükenmişlikle İlişkisi”. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 11(4), 549-568.
- Türk, M. ve Çelik, O. (2013). “Öğretmenlerin Meslekleri ile İlgili Karşılaştıkları Bazı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi” [Bildiri]. İ. H. Demircioğlu, R. Çiçek, S. Kaymakçı, E. Demircioğlu ve İ. Genç (Editörler). *VI. Sosyal Bilimler*

Eğitimi Kongresi Bildirileri, 3-5 Mayıs 2013 (s.s. 76-84) içinde. Trabzon: Eser Ofset.

- Verhoeven, J. C., Aelterman, A., Rots, I., & Buvens, I. (2006). "Public Perceptions of Teachers' Status in Flanders" [Flandra'da Öğretmenlerin Statüsüne Yönelik Halkın Algısı]. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, 12(4), 479-500.
- Yalçın, S. (2016). Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Memnuniyet/Memnuniyetsizlik Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 1-16.
- Yaman, E., Yaman, H. ve Eskicumalı, A. (2001). "Öğretmenlik Mesleğinin Sosyo-Ekonomik Statüsü/Bu Mesleğin Bir Bayan Mesleği Haline Dönüşmesi Durumu ve Eğitim Fakültesi Üzerine Bir Araştırma". *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 33-68.
- Yıldırım, B. ve Keskinkılıç Kara, S. B. (2017). "Öğretmenlerin Umutsuzluk Düzeylerinin İncelenmesi". *Ulakbilge*, 5(11), 571-587.
- Yurdakul, S., Gür, B. S., Çelik, Z. ve Kurt, T. (2016). *Öğretmenlik Mesleği ve Mesleğinin Statüsü*. (Araştırma Dizisi: 13). Ankara: Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.

EKLER

EK-1. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığı Ölçeği

Değerli meslektaşım;

Öğretmen Görüşlerine Göre Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesini amaçlayan bu çalışma, Siirt Üniversitesi Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalında yapılan bir **yüksek lisans tez çalışmasıdır**. Değerli vaktinizden biraz ayırıp sorulara içtenlikle cevap vereceğinizi ve bu çalışmaya katkı sunacağınızı ümit ediyorum. Şimdiden teşekkür eder, meslek hayatınızda başarılar dilerim.

Zahir ERZEN
(SiÜ Yüksek Lisans Öğrencisi)

DEMOGRAFİK BİLGİLER:

- 1) Cinsiyetiniz: () Kadın () Erkek
- 2) Medeni durumunuz: () Evli () Bekâr
- 3) Görev yeriniz: () Köy () İlçe () İl merkezi
- 4) Mezuniyet durumunuz: () Lisans () Yüksek lisans () Doktora
- 5) Meslekteki deneyiminiz: () 1-5 yıl () 6-10 yıl () 11-15 yıl () 16-20 yıl () 21 yıl ve üstü
- 6) Görev yaptığınız kademe: () Okul öncesi () ilkökul () Ortaokul () Genel lise () Meslek lisesi

SN	MADDELER	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1	Öğretmenliğin toplumda ideal bir meslek olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
2	Çocuklarımla öğretmen olmasını isterim.	1	2	3	4	5
3	Öğretmenlerin topluma yön veren bireyler olarak algılandığını düşünüyorum.	1	2	3	4	5
4	Benden yeniden meslek seçmem istense tereddütsüz yine öğretmenliği seçerim.	1	2	3	4	5
5	Bir ömür boyu öğretmenlik yapabilirim.	1	2	3	4	5
6	Çocuklar için aileleri dışında yaşamlarındaki en değerli yetişkin öğretmendir.	1	2	3	4	5
7	Öğretmenliği toplumda saygın bir yerinin olması sebebiyle seçtim.	1	2	3	4	5
8	Öğretmenlik toplum için en önemli meslekler arasındadır.	1	2	3	4	5
9	Öğretmenlik mesleği, yaşamıma çok anlam katıyor.	1	2	3	4	5

Lütfen arka sayfaya geçiniz

10	Toplumun öğretmenlik mesleğine verdiği değer gittikçe artmaktadır.	1	2	3	4	5
11	Toplum öğretmenlerin sorunlarına duyarlı davranır.	1	2	3	4	5
12	Öğrencilerime öğretmenlik mesleğini seçmelerini tavsiye ederim.	1	2	3	4	5
13	Toplumun öğretmene duyduğu saygı her geçen gün azalmaktadır.	1	2	3	4	5
14	Toplum öğretmenleri bazen eğitilmiş çocuk bakıcısı gibi görüyor.	1	2	3	4	5
15	Aileler üstlenmedikleri sorumlulukları öğretmenlere yüklüyor.	1	2	3	4	5
16	Öğretmenlik mesleğinin saygınlığı düzelmeyecek kadar yıpranmıştır.	1	2	3	4	5
17	Emeğinin ürünü hemen açığa çıkmadığı için öğretmenlerin değeri yeterince anlaşılmıyor.	1	2	3	4	5
18	Öğretmenlik yaptıkça mesleğin saygınlığına yönelik inancım azaldı.	1	2	3	4	5
19	Toplumun öğretmenlik mesleğini ideal görmesi mesleki saygınlıktan çok mesai ve tatil konusundaki değerlendirmelerle ilgilidir.	1	2	3	4	5
20	Öğretmenlik mesleğinde öngörülemeyen birçok problem vardır.	1	2	3	4	5
21	Çocuklarla uğraşmak, başkalarınca önemli gibi sunulan ama çok ciddiye alınmayan bir iştir.	1	2	3	4	5
22	Öğretmenlik psikolojik olarak yıpratıcı bir meslektir.	1	2	3	4	5
23	Mesleğimden yeterince doyum sağlıyorum.	1	2	3	4	5
24	Öğretmenlik mesleğinin ekonomik imkânlarının yeterli olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
25	Toplum öğretmenlere yeterince değer vermektedir.	1	2	3	4	5
26	Öğretmenlik mesleğinin, toplumun gelişmesine önemli katkılarının olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
27	Öğretmenlerin ekonomik imkânları öğretmenlerin toplumdaki saygınlığını önemli ölçüde etkilemektedir.	1	2	3	4	5
28	Mesleki anlamda nitelikli bir arkadaş çevresine sahibim.	1	2	3	4	5
29	Öğretmenlik mesleğinin statüsü gelecekte daha iyi olacaktır.	1	2	3	4	5
30	Gelecekte yaşam koşullarım daha iyi olacaktır.	1	2	3	4	5
31	Emekli olduktan sonra daha rahat yaşayacağımı düşünüyorum.	1	2	3	4	5
32	Devlet tarafından sağlanması gereken sosyal olanakların (lojman, servis vb.) yeterli olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
33	Medyanın eğitimle ilgili haberleri öğretmenin toplumdaki saygınlığını zedelemektedir.	1	2	3	4	5
34	Öğretmenlerin mesleklerinde kendilerini yenileyemediğini düşünüyorum.	1	2	3	4	5

Ölçek bitti. Teşekkür ederim.

EK-2. Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığı Görüşme Formu

Değerli Meslektaşım;

Bu görüşme formu **Öğretmen Görüşlerine Göre Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi** amacıyla hazırlanmış **yüksek lisans tez çalışmasıdır**. Soruların cevaplandırılmasında gönüllülük esastır. Soruları cevaplandırırken göstereceğiniz samimiyet, sabır ve özveri mevcut durumun saptanması açısından önemlidir. Lütfen görüşme formundaki hiçbir soruyu cevapsız bırakmayınız. Vereceğiniz cevaplar sadece bilimsel amaçlar için kullanılacaktır. Zaman ayırdığınız için teşekkür eder, meslek hayatınızda başarılar dilerim.

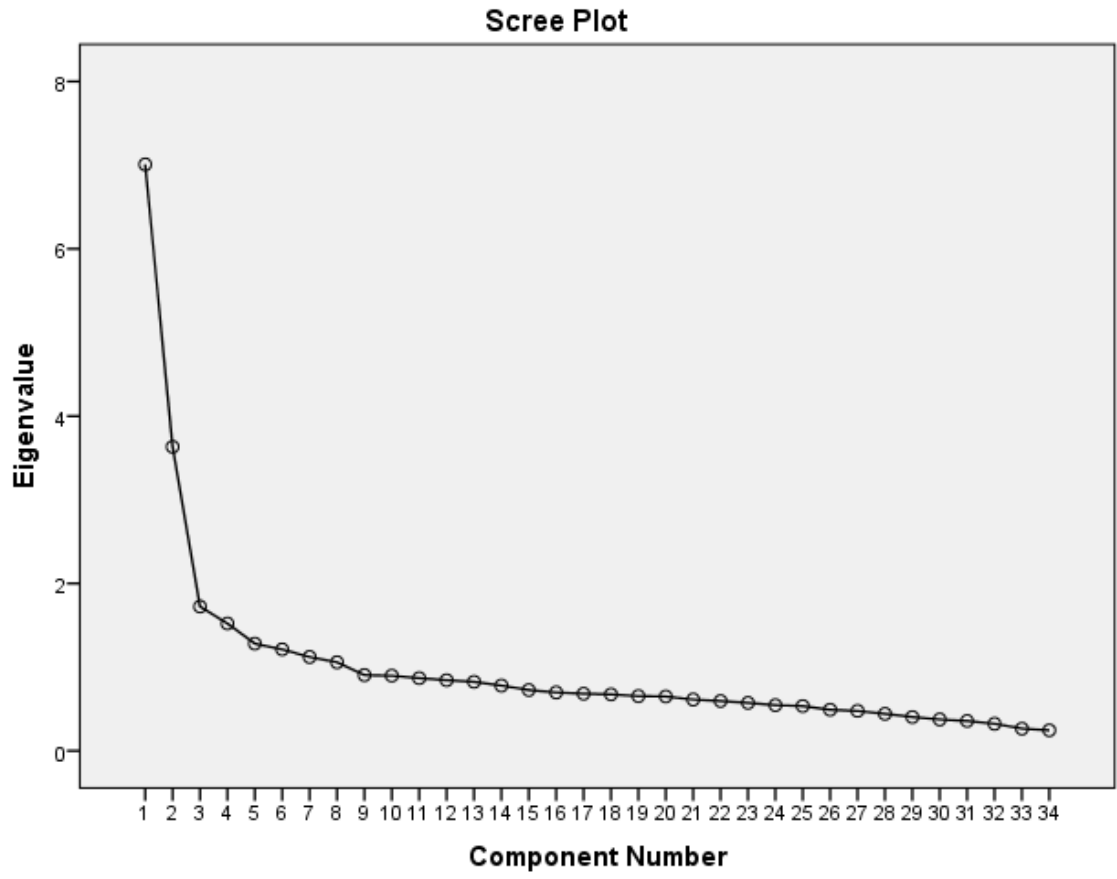
Zahir ERZEN
(SİÜ Yüksek Lisans Öğrencisi)

DEMOGRAFİK BİLGİLER:

- 1) Cinsiyetiniz: () Kadın () Erkek
- 2) Görev yeriniz: () Köy () İlçe () İl merkezi
- 3) Mezuniyet durumunuz: () Lisans () Yüksek lisans () Doktora
- 4) Meslekteki deneyiminiz: () 1-5 yıl () 6-10 yıl () 11-15 yıl () 16-20 yıl () 21 yıl ve üstü
- 5) Görev yaptığınız kademe: () Okul öncesi () İlkokul () Ortaokul () Genel lise () Meslek lisesi
- 6) Öğretmenlerin toplumdaki saygınlığının düzeyi: () Düşük () Orta () Yüksek

SORULAR:

- 1) Öğretmenlerin saygınlığı denince aklınıza ne geliyor?
- 2) Öğretmenlerin toplumdaki saygınlığını olumlu etkileyen etkenler sizce nelerdir?
- 3) Öğretmenlerin toplumdaki saygınlığını olumsuz etkileyen etkenler sizce nelerdir?
- 4) Öğretmenlerin toplumdaki saygınlığının; öğretmenlerin kişisel yaşamı üzerindeki etkileri nelerdir?
- 5) Öğretmenlerin toplumdaki saygınlığının; öğretmenlerin sosyal yaşamı üzerindeki etkileri nelerdir?
- 6) Öğretmenlerin toplumdaki saygınlığı üzerinde öğretmenlerin nasıl bir etkisi vardır?
- 7) Öğretmenlerin toplumdaki saygınlığında geçmişle bugün arasında nasıl bir fark görüyorsunuz?
- 8) Gelecekte öğretmenlerin toplumdaki saygınlığı sizce nasıl olacaktır?

EK-3. SCREE PLOT

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Zahir ERZEN
Doğum Yeri ve Tarihi	Eruh, 1974
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	<ul style="list-style-type: none"> • Çukurova Üniversitesi, Sınıf Öğretmenliği Bölümü (1992-1996) • Dicle Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi (İLİTAM) (2012-2016)
Yüksek Lisans Öğrenimi	Siirt Üniversitesi, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı (2014-2017)
Bildiği Yabancı Diller	Arapça, İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	<ul style="list-style-type: none"> • 22-24 Mayıs 2014 “Bilimin Işığında Eğitimsel Liderlik Üzerine Uluslararası Konferans” sözlü bildiri sunumu. • Epçaçan, C., Yılmaz, A., Erzen, Z., & Aksoy, E. (2016). The Relationship between Socio-Economic and Socio-Cultural Structures of High School Students and Their Attitudes to English Classes. <i>International Journal of Humanities and Social Science Invention</i>. 5(10), 37-48. • 22-24 Ekim 2015 “The Third International Congress on Curriculum and Instruction” sözlü bildiri sunumu.
İş Deneyimi	
Stajlar	-
Projeler	-
Çalıştığı Kurumlar	1996-2010: Özel Sektör 2010-.....: MEB
İletişim	
E-Posta Adresi	zahirerzen@hotmail.com
Tarih	18.07.2017